

דעת תורה בנושאי ארץ הקודש ת"ו • גליון פד • אייר - סיון ה'תשפ"ה

קדושת ציון

התאחדות החרדים לדרישת ציון על טהרת הקודש

3

פרסום ראשון!

מכתב מהגרש"ז אייזנבראך זצוק"ל
נל נסי המלחמה בתשכ"ז

המאיר ארץ מבבליה

מהר אהוב כי בא מועד
נבקש מלכות שמים,
מלכות בית דוד ובנין בית המקדש

נגילה ונשמחה בך
נודה ונהלל על הניסים והנפלאות
שעשה עושה ויעשה עמנו

בועידה הארצית • יום חמישי ב' סיון • 18:45 • סמוך לכותל המערבי
פרטים בעמוד 3 ובגב הגליון <<

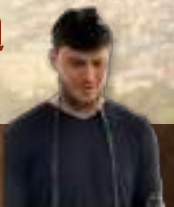
המאיר לארץ

יחשו שג' מרן הגאון האדיר
רבי מאיר מאזוז זצוק"ל
לארץ ישראל ולתקופה
28 מפיו
7 מפיו כתביו

24 | 30 ומפיו תלמידיו

והננו כימי עולם 19

הקבלה בין תהליכי גאולת מצרים, גאולת
בית שני וגאולתנו השלמה במהרה בימינו

עולם התשובה מגמות סקירה

ידיד נפש אב הרחמן 36 | 32
משוך עבדך אל רצונך

46

קריאה נושם
צד קניות

22

השמטת הארץ
אצל הר סיני - האמנם?

18

מרן הגרי"ז מבריסק זצוק"ל
על אופן התנהלות המדינה

חלק א' - מאמרים:

4 דעת תורה

מסודר לפי ימות השנה:
י"ח אייר - מרן הגאון רבי שמואל
יעקב בורנשטיין זצוק"ל • ו' סיון -
מרן רבי אברהם מרדכי אלתר בעל
ה'אמרי אמת' מגור זצוק"ל

7 משמעות התקופה

מתוך כתבי מרן הגאון
רבי מאיר מאזוז זצוק"ל

9 על פרשת דרכים

הרב יהודה אפשטיין - יו"ר האגודה

11 בעקבות הספר הקדוש

'אם הבנים שמחה' פרק כ"א
רבנו מתמודד בספרנו עם הטענה
הנפוצה, ולפיה ישנה צורה מקובלת
לאגולה, שהיא רוק היא מוכרחה להיות,
ולא יתכן שהאגולה תתקדם באופנים
פחותים ומשונים
ליקט: הרב בצלאל גנז

12 מעשה ה' או מעשה ס"מ

הרב בצלאל גנז

14 ארבע איני יודע!

הרב משה מלוביצקי

15 המשך סדרת 'מחזה ישעיהו'

חורבן צור במקביל לבנין ירושלים
הרב חיים דוידוביץ'

תוכן הגליון

16 אספיה כבודך ולא ראייתך
הרב חיים מאיר אינהורן

חלק ב' - המגזין:

מרן ראש ישיבת כסא רחמים
הגאון רבי מאיר מאזוז זצוק"ל

24 שיח תלמידים

הרב הלל יהודה פלוטקין, הרב
עובדיה חן, הרב יהונתן מעודד

28 תמיכתו באגודת 'קדושת
ציון'

30 על דמותו

הרב רז צבי הרשפינוס

מדור חדש! עין בעין יראו
- התמשות נבואות הנחמה
בישראל

32 פרק ראשון: תנועת התשובה

36 ארבע מגמות בעולם התשובה
מסגרת: המלחמה על הארץ,
והתשובה
הרב אלעד צדיקוב

40 בעלי המוסר בונים את ארץ
ישראל - מתוך הספר החדש 'נחלת
יעקב'

42 מדור הספרים

"עירך ירושלים - נס תקומתה מעפר
של עיר הקודש" מאת מרת ורדה ליטמן

42 רשמים מחג הפסח בשערי
הר בית ה'

44 מקומות בארץ - שכם, חלק ז'
הצדקה - עירו של ירבעם בן נבט
הרב מאיר גולדמינץ

46 באשמת נשים צדקניות
שבדור מרת ש. סלייטר

18 בית המדרש

קוראים כותבים ותגובות המערכת

18 מכתבים שונים

מרן הגרי"ז מבריסק זצוק"ל: ביקשתם,
קיבלתם! אבל!... חול המועד פסח בשערים

מאמרים

19 אחרית כראשית

21 דברי התעוררות באשכנזיה דרבי

22 קול התורה נשמע בארצנו

45 | 46 לוח מודעות

התאחדות החרדים לדרישת ציון
על טהרת הקודש

קוראים יקרים השלום והברכה!

מנפלאות תמים דעות בימי עקבתא דמשיחא/אתחלתא דגאולה בהם אנו מצויים, שימי ספירת
העומר, מהחל חרמש בקמה עד קציר חטים המיוחל, מיום חרותנו לזמן מתן תורתנו, היו גם לימים
בהם חזינו בעיינינו בנסי קיום חזונות הנביאים של שיבת ה' לארצנו, ובעקבות כך - החל גם התהליך של
שיבה אל תורתנו ואל בריתנו עם בורא ויוצרו. לפני חמשים ושמונה שנים, זכינו לראות את הנס העצום
של הצלה ממוות לחיים תוך כיבוש נחלת אבותינו במרחבי הארץ - ביהודה ושומרון, עזה וסיני, רמת
הגולן וגולת הכותרת - עיר הקודש והמקדש, אליה נכספנו כאלפיים שנה.

מאז קמה אגודת 'קדושת ציון', שמנו לעצמנו למטרה לחדד את חובת ההודיה לה' יתברך על הנסים
הללו, עם כל האחריות הרובצת לפתחנו בעקבותיהם, וכבר נודע בשער בת רבים, כי הועידה הארצית
הגדולה של האגודה מתקיימת באותם ימים מלאי הוד, לקראת שלח ספירת העומר, להודות ולהלל
על הנסים הגדולים מתוך ההכנות למתן תורה ולהודיה על הארץ הטובה.

בשנה האחרונה הלכה והתבהרה התמונה, ולפיה המחלוקות שהיו בין יראי ה' בדבר היחס למדינת
ישראל ולמקומה בתהליך גאולתנו - מחלוקות אלו שייכות יותר ויותר לרובד ההיסטורי והתיאורטי,
בעוד שבחיי המעשה בהם נצטוונו לפעול, הכל מבנינים, כי תהא השקפתך אשר תהא ביחס להקמת
המדינה - כיום חובתנו ותפקידנו לשנות את צורתה ולהופכה ליהודית, מאמינה ותורנית, וכפי אשר
אנו, יראי ה', נקבע את צבינו - כך תעוצב צורת העם היושב בה לשבט או לחסד.

ההבנה הזו אשר מחלחלת יותר ויותר לתודעת רבים - היא שעומדת ביסוד התופעה המופלאה
ששמה 'קדושת ציון', יהודים חרדים יראים ושלמים שחונכו בבתי מדרש שונים ולעתים מנוגדים -
מוצאים מכנה משותף הנגזר ממציאות חיינו - החובה להפוך את ישראל למדינת התורה, ועל-די
כך להקים ממלכת כהנים וגוי קדוש, לרשת את הארץ, ולהגשים את יעודי הגאולה העומדים בפנינו.

המונים שצבאו על דלתות הועידה השנתית בשנה שעברה הביעו במוחש את הכח העצום הטמון
בתופעה, והשנה בעור ה' אנו מצפים לרבים רבים, ואף נערכנו בהתאם לקראת הועידה. נתכנס שוב
במתחם דוידסון למרגלות בית חיינו, אך הפעם נערכנו לקליטת המונים כיאה וכראוי לתנועה בתנופה,
תנועה המבשרת חזון, תקווה ועשייה.

מחכים לכולכם ביום ב' בסיון, יום המיוחש בו נצטוונו 'ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש', ובדור
האחרון - היום בו נחו מאיביהם בשנת תשכ"ז, לקראת שלושה ימי הגבלה, להודות על העבר ולבקש
על העתיד, ולזעוק את האמת התורנית הנשמעת מתוך 'קדושת ציון' - דרישת ציון על טהרת הקודש.
עזרת נשים פתוחה, בואו בהמוניכם איש איש למשפחותיו ולבית אבותיו.

מצפה לראותכם באהבה גדולה

יהודה אפשטיין - עורך הגליון ויו"ר האגודה.

מתחברים למשמעות התורנית המעשית של ארץ ישראל

qdushat-zion.022.co.il | 079-538-3396 | טל: 079-538-3396 | kdst.office@gmail.com

לתרומה: נדרים פלוס: 'אגודת קדושת ציון' | בנק מזרחי (20) סניף 459 מספר חשבון 109491 - 'קדושת ציון'

גליון 84

אייר - סיון

תשפ"ה

מו"ל: עמותת 'קדושת ציון'

יו"ר ועורך ראשי: הרב יהודה אפשטיין

עורך תוכן ועורך אחראי: הרב יואל ברמן

עריכה לשונית: הרב יהודה אפשטיין

עורך משנה: הרב פסח הלפרין

ציילומים: ויקיפדיה, ארכיון האגודה, אוספים
פרטיים.

עיצוב ועימוד: י'מח y0527130217@gmail.com

ועדת ביקורת

דוא"ל: ph@kedushastzion.org

מחלקת הפצה

דוא"ל: hafatza@kedushastzion.org

להרשמה לקבלת הגליונות בדוא"ל,

ולשאלות בכל ענין:

office@kedushastzion.org

שלוחה 9 079-6073701

077-3181693

מודפס באלפי עותקים, ומופץ בריכוזים

החרדיים ברחבי ארץ ישראל ובחול"ל.

אין המערכת אחראית לתוכן הפרסומות.

מכתב תמיכת הרבנים

באגודת 'קדושת ציון' | 28

לע"נ

שמואל שמשון בן ישראל

לאה מרים בת ישראל

דב בער בן משה

יהודית חביבה בת ר' שלום יוסף

משפחת רבין

הערת המערכת: גליון זה משמש במה
לנושאים שונים הנוגעים לדרישת ציון.
המאמרים והכתבות נמצאו ראויים להופיע
בבמה זו, אבל תוכן הדברים הם על אחריות
הכותבים בלבד. הארות והערות תתקבלנה
בשמחה ובברכה, לדון כדרכה של תורה,
ובפרט כדרכם של תלמידי חכמים שבארץ
ישראל, הנוחים זה לזה בהלכה. והאמת
והשלום אהבו.

דוא"ל לענייני הגליון ולתגובות:

DOAR@KEDUSHASTZION.ORG

אגודת קדושת ציון
פועלת להעמיק את
תודעת המרכזיות של
ארץ ישראל ביהדות,
כמקום שנתנהל בו
כאומה שלמה הפועלת
על פי תורת ה'.

הַשְׁבָּתָנוּ – וְנִשְׁוֹבָה

הַנֶּכֶם מוֹזְמִיִּים לְהַשְׁתַּתֵּךְ
בְּאִירֹעַ הַמֶּרְכָּזִי שֶׁל רוֹרְשֵׁי צִיּוֹן בְּטַהֲרָה
וְעִידָרַת קְרוֹשָׁת צִיּוֹן הַשְּׁמִינִית

לְהוֹדוֹת וּלְהִלָּל וּלְשַׁבַּח לְאֲדוֹן כָּל
אֲשֶׁר בְּהַשְׁגַּחְתּוֹ הַגְדוּלָּה וּבְרַחֲמָיו הַמְּרוֹבִים הַחֲזִירָנוּ לְאֶרְצֵנוּ
וְהַנְחִילָנוּ אֶת עָרֵי הַקּוֹדֶשׁ וְעִיר הַקּוֹדֶשׁ יְרוּשָׁלַיִם
וְעַל הַכָּל נֹדֶה לָּךְ וְנִבְרָךְ לְשִׁמּוֹ עַל אֲשֶׁר הַגְדִּיל עֲלֵינוּ חֲסָדָיו וְאֵף בְּאִירֹעֵי הַשָּׁנָה הַחוֹלֶפֶת בְּנִסִּים גְּדוּלִּים,
בְּהַכָּאת רֹאשׁ מִבֵּית רֹשַׁע וּבְשִׁמְרָה עֲלֵינוֹהָ מִכָּל צָר וּמִצִּיק מִמִּזְרַח וּמִמְעַרֵב, מִצָּפוֹן וּמִתֵּימָן,
בְּכִיפַת בְּרוּךְ שֶׁל צָפְרִים עָפוֹת כֵּן הֵגֵן ה' צָב-אוֹת עַל-יְרוּשָׁלַיִם, גִּנּוֹן וְהִצִּיל פֶּסֶחַ וְהַמְלִיט
וּמִתּוֹךְ דָּגָשׁ נִמְרִץ עַל גִּלְּהַתְעוֹרְרוֹת הַשּׁוֹטֵף אֶת לְבָבוֹת כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל
לְהַתְקַרֵּב וּלְשׁוּב אֶל אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִים, כֹּאֲשֶׁר הוֹמֵן מְעוֹרֵר אֶת הַקְּרִיאָה
'אֵלֶיךָ וְאֲשׁוּבָה אֶל אִישִׁי הָרֵאשׁוֹן כִּי טוֹב לִי אֲזַי מֵעַתָּה' (הוֹשֵׁעַ ב ט)

נִתְכַּנַּס כּוֹלָנוּ יַחַד כְּאִישׁ אֶחָד בְּלֵב אֶחָד
לְאִירֹעַ אֲדִיר בְּהַפְקַת עֵנֶק מִיּוֹחַדָּת וּמִרְגֻשָּׁת

בְּיוֹם הַמִּיּוֹחָס – יוֹם ה' ב' בְּסִיּוֹן

וְלִתּוֹךְ לֵיל שִׁישִׁי אֹר לַג' סִיּוֹן – נ"ח שָׁנִים לְיוֹם אֲשֶׁר נָחוּ בּוֹ הַיְּהוּדִים בְּתִשְׁכָּ"ז

בִּשְׁעָה 18:45 • מֶרְכָּז הָאִירֹעִים 'דּוּיְדָסוֹן'

לְמִרְגָּלוֹת הַר הַקּוֹדֶשׁ בְּכִנְסָה לְכוֹתֵל הַמַּעֲרָבִי

וּבָאוּ בָּלֵם בְּבִרִית יַחַד, נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע אָמְרוּ כָּאֶחָד

פֶּרֶסוֹם רֵאשׁוֹן

ב"ה,
יְשׁוּפּוֹת ד' בְּרַכָּה וּשְׁלֹף וְכָל טוֹב סִלָּה, לְחַתְנִי יִקְרִי שִׁיחִי וּלְבַתִּי תַחִי וְכָל ב' הַיְּקָרִים הִי"ו, כּוֹלָנוּ ב"ה בְּרִיאִים, כָּל בְּנֵי
מִשְׁפְּחוֹתֵינוּ כָּל ב' הַיְּקָרִים, אֵין מִיָּלִים בְּפִי וְעַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה שְׁעִטִּי דַל מֵאֵד מְלַהֲבִיעַ אַחַת מִנִּי אֶלֶף שֶׁבַח וְתוֹדָה לַד'
עַל כָּל הַטוֹב אֲשֶׁר גָּמְלָנוּ, הִצִּילָנוּ מִמוֹת לַחַיִּים וְהַנְחִילָנוּ כְּבוֹד וְתַהֲלָה וְכָל שׁוֹנְאֵינוּ יִרְאוּ וַיְבוֹשׁוּ לְנִצָּחַת, כִּי אַתָּה ד' עֲזַרְתָּנוּ,
אֵךְ הַנְּנוּ תַפְלָה, כִּי כֹלָם יָדְעוּ וַיִּכְיְרוּ כִּי נִפְלְאוֹת הֵיא בְּעֵינֵינוּ, וְרַק זֶה הַיּוֹם עֲשֵׂה ד', וַיֹּאֵר ד' פָּנָיו אֵל עַמּוֹ וַיִּשְׁמָעֵנוּ בְּרֹב
רַחֲמָיו שְׁנִית לְעֵינֵי כָל חַי הַלְוִיָּהּ לָנוּ לְאַלְקִים, וְתַחֲזִינָה עֵינֵינוּ בְּאוֹר פָּנֵי מַלְכֵנוּ מִשִּׁיחַ צִדְקָנוּ וּבְבִנְיָן בֵּית קִדְשֵׁנוּ וְנִזְכָּה
לְעִבּוֹד אֶת ד' בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵב בְּאַמֶּת וּבְלֵב שָׁלֵם, וַיִּדְעוּ כָּל הַיָּמִים כִּי רֹצֵה ד' בְּעַמּוֹ וְהוּא אֲבִינוּ, הוּא מַלְכֵנוּ וְהוּא מוֹשִׁיעֵנוּ,
כּוֹתֵב אֲנִי שׁוֹרֹת אֵלֶּה בְּפִזְיוֹת רַבָּה, בְּעֶרֶב שַׁבַּת קוֹדֶשׁ מִמֶּשׁ, וְתִאֲמִינוּ לִי כִּי אֵין אֲנִי יוֹדֵעַ בְּמָה לְהַתְחִיל, וְלָכֵן כְּתַבְתִּי הַכָּל
בְּאוֹפֵן מוֹפְשֵׁט, אֲנִי וְהָאֵמָא תַחִי, הֵינּוּ בִישִׁיבַת קוֹל תּוֹרָה, כִּי הִסְבַּתָּ תַחִי נִשְׁאָרָה כֹּאֵן אֲצֵל בְּנֵה הִי"ו,
בְּיוֹם ד' בְּבוֹקֵר. כְּבֵר אֲמַרְנוּ בִישִׁיבָה לְפִי הַצַּעֲתִי מִזְמוֹר לְתוֹדָה פְּסוּק פְּסוּק וְכֵן כָּל נִשְׁמַת, לְאַחַר הַתַּפְלָה, בְּהַתְלַהֲבוֹת
עֲצוּמָה, בְּאוֹר לְיוֹם ד' שְׁלַחְנוּ לָכֵם מְבָרֵךְ, קִבְּלָנוּ מִכֶּם מִכְּתָבִים וְרַק הַיּוֹם נִתְקַבֵּל מִכְּתָב מִיּוֹם רִבְעִי שְׁלִפְנֵי הַמִּלְחָמָה
אֲשֶׁר עֲדִיין קִיּוּתֵם שְׁלֹא תִפְרוֹץ כָּלִל מִלְחָמָה, בִּישִׁיבַת קוֹל תּוֹרָה תִּתְנַהֵּל הַלִּימוּדִים כְּמַעַט כְּסֻדְרָם, בְּמַקְלָטִים וּבִקְוֹמוֹת
הַנְּמוּכּוֹת, כְּמוֹבֵן שְׁעִינֵינוּ עוֹדִינוּ תְּלוּיּוֹת וְצוֹפוֹת לַד' אֲשֶׁר הַחֵל לְהִרְאוֹת לָנוּ מַעַט מַחֲסָדֵי הַגְּדוּלִּים, וְכוֹלָנוּ תַפְלָה לַד'
שֶׁהִתְחַלְתָּ דְּגֹאֵלָה תִּסְתִּיִּים בְּכִי טוֹב, עֲדִיין לֹא הַשְׁלִימוּ, הַסּוֹרִים עוֹמְדִים עֲדִיין בְּמִרְדָּם וּבְרִשְׁעָתָם,

וְאוֹר חֲדָשׁ עַל צִיּוֹן תֵּאִיר וְנִזְכָּה כּוֹלָנוּ מִהֵרָה לְאוֹרוֹ.

וְהִנֵּי חוֹתֵם בְּכָל חוֹתְמֵי טוֹבָה וּבְרַכָּה
מֵאֲבִיכֶם אֹהֲבֵכֶם שְׁלָמָה זְלָמָן

לְרִגֵּל הָעִידָה מִתְפָּרֵס כֹּאֵן לְרֵאשׁוֹנָה
מִכְּתָבוֹ הַמִּיּוֹחָד שֶׁל

מִרְוֵן הַנָּאֹן רִבִּי שְׁלֹמֹה זְלָמָן אִוִּיעֶרְבָאךְ זִצְק"ל,
מִכְּתָב שְׁשִׁלָּח לְסִטָּה הַרְבֵּית מִרְדָּם טֹרְגֵר ע"ה,
בְּעִצּוּמָם שֶׁל שֵׁשֶׁת יָמֵי הַפְּלָאוֹת.

תְּהִדְתִּינוּ לְרִבִּי אֲהֵרֵן טוֹלְדֵרְבֵּג שְׁלִיט"א נִכְדּוֹ שֶׁל מִרְוֵן
הַגִּרְשִׁי"ז אִוִּיעֶרְבָאךְ זִצְ"ל עַל שְׁמֹסֵר לָנוּ אֶת הַמִּסְתָּב.

"בְּיוֹם ד' בְּבוֹקֵר. כְּבֵר אֲמַרְנוּ
בִישִׁיבָה לְפִי הַצַּעֲתִי מִזְמוֹר
לְתוֹדָה פְּסוּק פְּסוּק וְכֵן
כָּל נִשְׁמַת, לְאַחַר הַתַּפְלָה,
בְּהַתְלַהֲבוֹת עֲצוּמָה"

דעת תורה

עורך המדור - הרב דוד מלינובסקי

במדור זה נביא בעזר ה' עניני דרישת ציון והמסתעף מדברי גדולי ישראל, שיום פטירתם חל בחודשי הגליון. הקוראים החשובים מזמנים לשלוח חומרים מתאימים (נא להקפיד לציין מקור) לעורך מדור זה בדוא"ל MD@KEDUSHASTZION.ORG

עמלק מתנגד להשלמת קומתה של כנסת ישראל על ידי בניית ישראל לארץ, וזהו עיקר ענין עמלק במעשה פורים

מן הידועות, כי מאורע נס פורים מישך שייכא לקידוש הארץ ע"י עזרא ובנין בית שני שהיו לאחריו. ומצינו. דראשית ענינו של המן הוא בעצתו הרעה לבטל מבנין ביהמ"ק, כמבואר במדרש (יעוין אסתר רבה פתיחתא ה, ופ"ז ב, ובילקוט אסתר ג), ומפלתו באה לו גם על זאת, וכמפורש בדבריהם ז"ל (יעו"ש בילקוט), וכן מבואר בילקוט (שם), דעצם מפלת המן שייך לבנין המקדש. וז"ל שם: "הקב"ה הרור יבא המן ויכנוס, ויכין רשע וצדיק ילבש, ואח"כ יבא מרדכי ויטלה הימנו, ויבנה בו בית המקדש".

ולקושטא דמילתא, הרי הדבר הזה הוא מעיקר ענינו של עמלק במעשה פורים, דעמלק בא תמיד כאשר ישראל הם 'בדרך' (בדרך בצאתכם ממצרים), לפני השלמת קומתה ובנינה של כנסת ישראל. כך הוא בראשונה, שהיתה ביאתו טרם מתן תורה והכניסה לארץ, וכן מלחמות שאול ודוד בעמלק היו לפני בנין בית ראשון, וכן הוא במעשה פורים, דבא לפני קידוש הארץ ובנין בית שני (עין צדקת הצדיק אות קעו), ונמצא דבמהלך של 'זה קם וזה נופל' מתפרש הדבר, שבעצם קידוש הארץ ובנין המקדש היה גילוי של ה'זה קם' לעומת ה'זה נופל' דמפלת ומחית עמלק דמעשה פורים.

והנה קדושה שניה של עזרא חידוש היה בה, שהיתה בה עדיפות לעומת קידוש הארץ ע"י יהושע, וכאשר פסק הרמב"ם בהלכות תרומות (פ"א ה"ה), דכל שהחזיקו עולי מצרים ונתקדש קדושה ראשונה - כיון שגלו בטלה קדושתו, שקדושה ראשונה לפי שהיתה מפני הכיבוש בלבד - קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא, כיון שעלו בני הגולה והחזיקו במקצת הארץ, קדשוה קדושה שניה העומדת לעולם לשעתה ולעתיד לבא (אורה ושמחה עמ' צז).

כל השפע הגשמי והרוחני - בא מצינו

"הגידה לי שפארה נפשי איקה תרעה איקה תרביץ בפארה" (שיר השירים א ז) - בפ"ב להגר"א, כי בזמן שביהמ"ק היה קיים היה לנו.. מזון ע"י ביהמ"ק, כי ממנו יסקו כל העדרים וכו' עכ"ל. וכן כתיב בתהלים (קלג) - "כָּטַל חֶרְמוֹן שִׁיֵּד עַל הָרֵי צִיּוֹן כִּי שֶׁם צָוָה ה' אֶת הַבְּרָכָה חַיִּים עַד הָעוֹלָם", ואיתא במדרש (שוח"ט) כל פעולות ונחמות טובות מצינו.

ועל דרך זה הוא גם כן ענין השראת השכינה בארץ ישראל, והיינו כפי המבואר בהמשך דברי הגר"א, שבארץ ישראל היתה השראת השכינה במעלה יתירה ממה שהיה במשכן, שבארץ ישראל היתה השראת השכינה באופן של קביעות, וזה היה התכלית המכוון מאתו יתברך להשרות שכינתו בארץ, ונמצא שבארץ ישראל הגיעו לתכלית ולפועל יוצא של כל השרשים שניטעו בהם, כדי שיזכו להשראת השכינה, וזהו השייכות של השראת השכינה בארץ ישראל לפרי האילן - ששניהם בבחינת תכלית ומטרת כל השרשים והכחות (זאת ליעקב שיר השירים א יד).

תכלית יציאת מצרים בארץ ישראל ובבית המקדש, ששם מתקיים 'להיות לכם לא-להים'

הגמר האחרון של גאולת מצרים וגמר התכלית של יציאת מצרים - הוא בנין בית עולמים במקום המקדש, שהוא גמר הקביעות של המשכן... וכדברי השירה בשעת גמר גאולת מצרים (שמות טו ז) "תִּבְאֲמוּ וְתִשְׁעֲמוּ בְּהַר נִחְלָתְךָ מִכּוֹן לְשִׁבְתְּךָ פְּעֻלַּת ה' מִקְדָּשׁ ה' כּוֹנְנֵנוּ יְדִיד". והוא השלב האחרון של 'להיות לכם לא-להים' (במדבר טו, מא), והיינו עפ"י הדיבורים של מוהר"י הלוי זצוקלה"ה ממיר (בחבר מאמרים דעת חכמה ומוסר ח"ב מאמר סט, ובדעת תורה דברים ח"א עמ' קלד-קלה):

יסוד יציאת מצרים הוא 'אני ה' א-להיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לא-להים' (במדבר טו מא), שמשם זכו ישראל להיות עם הנבחר [ויצא אתכם מפור הברך ממצרים] להיות לו לעם נחלה' (דברים ד כ), 'את ה' האמרת היום.. וה' האמריך היום' (דברים כו ז-ח).. וארץ ישראל קשורה במדרגת א-להי ישראל, כדבריהם ז"ל (כתובות קי): 'שכל הדר בחו"ל דומה כמי שאין לו א-לוה', וכלל ישראל, שזכו ביציאת מצרים למדרגת א-להי ישראל - זכו לארץ ישראל. בנין בית בית הבחירה שזכה כלל ישראל - הוא מ'להיות לכם לא-להים', דביהמ"ק הלא הוא 'שְׁכֵנִתִּי בְּתוֹכָם' (שמות כה ח), ומכיון שזכו במדרגת א-להי ישראל - על כרחך שיהיו זוכים בבנין בית המקדש. עכ"ד. ונמצא, דבנין בית הבחירה היה גמר ותכלית המדרגה של 'להיות לכם לא-להים', שהוא כל ענינה ותכליתה של יציאת מצרים (זאת ליעקב שמות עמ' רצא).

מרן הגאון רבי שמואל יעקב בורנשטיין זצוק"ל י"ח אייר תשע"ז

מרן הגאון רבי שמואל יעקב בורנשטיין זצוק"ל נפטר ב"ח אייר תשע"ז, יום הילולא דרשב"י. הגרש"י בורנשטיין, שהיה לבו חם לכל דבר שבקדושה, כותב בספריו רבות על קדושת ארץ ישראל ומעלותיה, ומקוצר המקום נביא כאן רק קצת מהדברים.

ארץ ישראל היא תכלית התורה

בביאור הגר"א (שיר השירים א יד): 'אחשב מור, ונרד, ואשכול, כי חלקי אילן הם שלש.. נרד' הוא שורש האילן המריח, ו'מור' הוא גוף האילן, וה'אשכול' הוא ענף האילן עם הפרי'..

ביאור הדברים, שהפסוק הראשון (שיר השירים א יב: 'נָרְדִּי וְגַם רִיחִי'), שמזכיר 'נרד', דהיינו שורש האילן - הוא מכוון כנגד ירידת השכינה להר סיני, ששם ניתנה תורה, והתורה היא בבחינת שורש הכל..

והפסוק השני (ג) 'צִרֹר הָמֹר' - הוא גוף האילן, ומרמז על השראת השכינה שבמשכן..

והפסוק השלישי (יד) 'אֶשְׁכַּל הַכֶּפֶר', דהיינו ענף האילן עם הפרי - מרמז על השראת השכינה שבארץ ישראל.

וביאור הדברים, משום דהענף והפרי הם התוצאה והתכלית של כל הכחות והשרשים שקדמו לזה, שכל כח השרש יוצא אל הפועל בענפי האילן ופירותיו.

היכן תוכל להודות לה' יתברך בקהל ישרים ועדה יום חמישי ב' סיון • 1845 • סמוך לכותל המערבי • פרטים בעמוד 3 ובגב הגליון

שהיה קבוע אצל וכו', ושם היה לי דודי קבוע, כי תיכף כשנכנסו לארץ ישראל ירדה שכינה לארץ. מבואר בדבריו, שבארץ ישראל היתה השראת השכינה מיוחדת, והיינו בבית המקדש, ששם היתה שוכנת בקביעות כמש"כ בפ"ב, ובזה גדולה השראת השכינה שבבית המקדש מההשראה שבמשכן, שבמשכן אין זה בקביעות, שלא היתה עומדת במקום קבוע.

ויש להסמיך לדבריו לשון הפסוק (יהושע ג יא) "הנה ארון הברית אדון כל הארץ עובר לפניכם בירדן" ופירש"י - "הברית אדון כל הארץ, ברית של הקב"ה שהוא אדון כל הארץ". והיינו, שהארון מקום השראת שכינתו יתברך, שהוא אדון כל הארץ.

ויש להתבונן, מפני מה דווקא בפסוק זה מכנה להשי"ת בתואר 'אדון כל הארץ', ולפי המבואר בדברי הגר"א אתי שפיר, שכיון שפסוק זה איירי בהכניסה לארץ ישראל, ושם הוא מקום שהשראת השכינה היא בדרגה הגבוהה ביותר שהוא בקביעות, לכן דווקא כאן נקרא 'אדון כל הארץ', שעתה שורה שכינתו בארץ יותר, וניכר שהוא אדון כל הארץ (שם עמ' צד).

(וירא כב ב) - "למה נקרא שמה 'ארץ המוריה', משום שיצא ממנו הוראה לישראל", ופירש"י (תענית שם) - "תורה לישראל, כי מציון תצא תורה וכו', ולשכת הגזית שבה עמדו הנביאים המוכיחים לישראל".

וכן איתא בבראשית רבה (פג ד) - "ממקום בית המקדש נבראת האורה, ובשמות רבה (פרק לו) - "כשם שהשמן מאיר, כך בית המקדש מאיר לכל העולם", והיינו באור התורה היוצאת מציון מלשכת הגזית מקום מושב חכמי ישראל, הרי שמקור השפע והמזון הרוחני הוא בית המקדש, וז"ל הר"ן בדרשות (הדרוש השמיני) - 'שבזמן שביהמ"ק היה קיים, היה המעון ההוא המקודש מקום מוכן לחול שפע הנבואה והחכמה, עד שבאמצעות המקום ההוא היה שופע על כל ישראל'. וכל זה נכלל במש"כ הגר"א, שהיה לנו מזון ע"י בית המקדש, דהיינו מזון גשמי ומזון רוחני (שם עמ' טז).

על ידי שעם ישראל נכנסים לארץ ישראל שורה השכינה בארץ

שם בבאור הגר"א, אשכול הכופר דודי לי בכרמי עין גדי, ואשכול הכופר היה לי דהיינו

ובספר החינוך (מצוה רמז) כתב: "שרשי מצות נטע רבעי, שרצה הא-ל להיות האדם מתעורר להלל השם ב"ה בתחילת מבחר פירות אילנותיו, כדי שינוח עליו נועם השם וברכתו ויתברכו פירותיו, כי הא-ל הטוב חפץ בטוב ברייתו, ולכן צונו להעלותו ולאכול אותן במקום שבחר בימי קדם לעבודתו ב"ה, כי שם צוה ה' את הברכה". מבואר, שמקור ההשפעות הגשמיות בהר ציון, שמשם מושפע המזון הגשמי לכל ישראל.

ובזה יתבאר דברי הגמרא (פסחים ה:) - "אמר ר' יצחק מפני מה אין פירות גיוסר בירושלים, כדי וכו', כיו"ב אמר ר' דוסתאי בר' ינאי מפני מה אין חמי טבריה בירושלים וכו'". וצ"ב, מהיכי תיתי שיהיו דברים אלו בירושלים, אך להמבואר שירושלים היא המקור להשפעות ולמזון הגשמי, הרי שהיה מן הראוי שפירות גיוסר וחמי טבריה, שהם תענוגים גשמיים חשובים, ימצאו בירושלים, ורק משום טעמא אחריתי אינם נמצאים בירושלים.

אמנם, מלבד מה שנתבאר, שירושלים היתה מקור המזון הגשמי שבעולם, עוד זאת היתה ירושלים מקור השפעת המזון הרוחני לעולם, כדאיתא בגמרא (תענית טז), וכ"ה בפסיקתא זוטרת

של האגודה למען הגדל עבודת הישוב בארץ הקודש בפעולות ממשיות...

מצות ישוב ארץ ישראל אינו תלוי בזמן

בטח כבר ידעתם, כי בווינו על האסיפה של מועצת גדולי התורה החליטו שהאגודה תעסוק בעבודה ממשית בכל המקצועות בישוב ארץ ישראל, מבלי הבט על התנאים הפוליטיים המתחלפים ובאים, וכן הוא באמת דעת, אשר מצות ישוב ארץ ישראל שנצטוונו בתורתנו הקדושה, איננה דבר תלוי בזמן, רק בהיכולת והאפשרות, ולכן גם עתה צריכים להשתמש בהאפשרות של עכשיו ולעבוד בכל עוז, כי בריבוי העולים החרדיים לארץ ישראל תתגדל השפעתם שמה, וזה יגרום שמירת קדושת הארץ...

מחברון שבתי בכאב אנוש, כי חרפה שברה לבי בראותי איך שפחה תירש גבירתה, כי במקום מערת המכפלה שרשאים אנו ללכת, איננו יכולים להלך רק איזה שליבות בהמדרגות, ומשם והלאה הנערים הערביים שובבים ומקפצים ולא יניחו לאחינו בני ישראל לגשת הלאה...

והנני כופל את דברי אשר על אגודת שלומי אמוני ישראל לעורר את כל החרדים שישתדלו להרבות הישוב בארץ הקודש, הן באסוף ממון הרבה לטובת קרן ארץ ישראל שאצל האגודה, והן לעורר בכלל את החרדים שינוחו חלק מהונם בארץ הקודש, כל אחד ואחד בפרטיות או על ידי חברות, באופנים ומקצועות שונות... ועל ידי זה תגדל השפעת היהדות החרדית, וישוב ארץ הקודש יוסד ברוח תורה הקדושה הכתובה והמסורה...

שליש בקרקע - היינו בקרקע ארץ ישראל

לאחר מסעו הראשון בשנת תרפ"א, כתב מכתב למשפחתו, ובו באר את דעתו על ענין ארץ ישראל, ונביא כאן כמה קטעים ממנו:

בעזה"י ז' אייר - על הספינה... עתה הנני להודיעכם את השקפתי בעניני אה"ק.

הנה פחד ורחב לבבי והתענגתי מזיו כבודה... הנני שבע רצון מאד בראותי כי יכולים גם לבוא אל המנוחה ולהתענג שמה בדרכי היהדות, כאשר הורונו אבותינו ואבות אבותינו, ומי אשר חננו השי"ת בהון, יוכל בלי שום ספק למצוא שמה פרנסתו במנוחה שלמה ולשמור היהדות כראוי באין מעצור. אולם גם אלו שאין יכולים ואין חפצים להשתקע בארץ הקודש, דעתי, בכדי לעזור לאחיהם בני ישראל החרדים להתישב שמה, יפרישו כל אחד מהונו סכום מסוים ולקנות לו שם חבל ונחלה, והוא נושא פירות גם בעולם הזה, ואולי על זה רמזו חז"ל - "שליש בקרקע" - הכוונה על קרקע ארץ הקודש...

ולקשט את עצמי מקודם עשיתי מיד, עם החבורה שבאתי עמה ואיזה מיקורי ירושלים, השתתפות על יסוד חברת מניות, וקנינו בעיר יפו חלקת אדמה.

הגיעה השעה לעשות דברים מעשיים בישוב הארץ

לכן אקוה ואבקש, שממני יראו וכן יעשו, כי הגיעה השעה לעשות דברים ממשיים בפועל, וגדולה מזה הבאתי כמה עניינים והצעות נכבדות עבור אגודת שלומי אמוני ישראל, ונכון שתהיה אסיפת מועצת גדולי התורה וגם האספה הכללית

בעל 'אמרי אמת' מגור האדמו"ר רבי אברהם מרדכי אלתר זצוק"ל ו' סיון תש"ח

בו' סיון תש"ח נפטר האדמו"ר רבי אברהם מרדכי אלתר מגור, בעל 'אמרי אמת', אשר היה ידוע בחיבתו לארץ ישראל, בסיועו להתיישבות ובעידודו לכל הפועלים למען הישוב בארץ ישראל.

האדמו"ר פעל כדי שאגודת ישראל תעסוק בעניני ישוב ארץ ישראל, ואף ערך בארץ כמה מסעות מפורסמים [לפני שעלה להתיישב בארץ בקביעות], שעוררו ענין רב וגרמו למפנה גדול ביחס היהדות החרדית לארץ ישראל, ובעקבותיהם התעוררה תנועה גדולה של עליה לארץ ישראל על ידי יהודים שומרי תורה ומצוות.

יבוא הטוב מכל מקום

הוחלט גם בווי, לבל לגרם נזק להבטחת הזכויות שנתנו לנו בארץ ישראל, ואפילו לאחרים, כי יבוא הטוב מכל מקום' (אוסף מכתבים עמ' עג).

חיבתו לארץ ישראל

בספר 'מגדולי התורה והחסידות' (כרך כב פרק יא), הובא באריכות על חיבתו של הרבי לארץ ישראל ועל פעולותיו למענה, ונביא כאן כמה דברים.

הוא היה אומר: אני כמו חסיד שמוכרח מדי פעם לבקר את רבו, כך מוכרח אני בכל כמה שנים לבקר את האם - ארץ ישראל (עמ' קיא).

כשבא חזרה מפולין מנסיעתו הראשונה, שאל אותו אחד הרבנים, שהתכוון כנראה לסנוט בהרבי על דבוקתו בענין ארץ ישראל, ואמר: אוירא דארץ ישראל מחכים, מה חכמה הביא מר משם? - 'סיג לחכמה שתיקה', ענה לו הרבי בו במקום (שם קכח).

בתשרי תרפ"ד, נפטרה בתו מרת פייגה בדמי ימיה בגיל שלשים ותשע אחרי לידה קשה... הרבי לא מצא לו נחמה אחרי מות בתו זאת, והחליט אז לנסוע לארץ ישראל, כי 'ציון מנחם' אמה, בציון רצה למצוא לו תנחומים מצערו (שם קכט).

כשחזר מנסיעתו השניה והגיע לונגיה, נאלץ שם להמתין להפלגת האניה. בינתיים, יצאו בני לויטו לסייר בעיר וכשחזרו ספרו לרבי, שהעיר יפה מאד, אמר להם: 'אחרי ארץ ישראל, אין שום מקום יפה בעולם' (שם קלו).

יהודים ישארו בארץ ישראל לשלום

את הדרך לארץ ישראל עשה הרבי ברכבת דרך וינה, כאן בא אליו מוכר הספרים הידוע ר' ליפא שווייגער ז"ל בהצעה מעניינת... כשהיה בעיר פאס בצפון אפריקה, פנה אליו ראש העיר הערבי בהצעה, ולפיה יהודי מזרח אירופה יהגרו לצפון אפריקה, והם - הערבים - יתנו להם כל מיני הנחות להתישבותם שם. את ההצעה הזאת הציע שווייגער להרבי מגור כמנהיג ישראל, שיפתח משרד בפולין ויארגן את ההגירה לצפון אפריקה. ענה לו הרבי, שיחשוב בדבר, ובדרכו חזרה יתן לו תשובה. כשחזר הרבי מארץ ישראל דרך וינה, בא אליו שווייגער לשמוע את התשובה. אמר לו הרבי: 'אגיד לך את האמת, שאני אוביל שוב את היהודים מפולין לגלות חדשה - אין זה ענין בשבילי, כי בהזדמנות הראשונה כשתהיה מהפכה בארץ זו, היהודים יהיו הקרבנות הראשונים. שאל שוב שווייגער: ומה בארץ ישראל? ארץ הקודש נתנה לנו מן בורא העולם' ענה רבינו, 'ואני מבטיח לך שכל העמים הדרים בה יצאו משם, אבל היהודים לעולם ישארו בה' (שם קכט).

חשיבות ישוב ארץ ישראל על ידי החרדים

אחרי שובו מבקורו השני בשנת תרפ"ד, נסע שוב ללודז', ובביתו של החסיד ר' טוביה ביאלר התקיימה אסיפה של כמה מאות איש מבין עשירי

לודז', ובאסיפה זו הכריז הרבי: 'דעתי היא, שאם יעלו עכשיו לארץ ישראל כחמש מאות משפחות אמידות מאנ"ש, נכבוש את הארץ בחומר וברוח', אבל רובם של עשירי לודז' לא הבינו אותו ולא ירדו לעומק דבריו. אילו היו שומעים לו, אז היו ניצולים (שם קלד).

מועדד לשוב הארץ בזמני מושבר

הרב יצחק גרשטנקורן מייסד העיר בני ברק כותב בזכרונותיו על הרבי האמרי אמת ותמיכתו במפעל ישוב הארץ ובהקמת העיר בני ברק:

אחרי מלחמת העולם הראשונה, כשרק נתחדש הקשר עם ארץ ישראל, היה הרבי מגור הראשון מבין האדמו"רים שביקר בארץ. היה זה בפסח תרפ"א, והוא יסד אז את החברה 'בנין הארץ'. אף ידוע מכתבו של הרבי, שכתב לבני ביתו מן האניה בשעה שנסע בחזרה לפולין וכו'.

המכתב עשה רושם כביר בחוגי החסידים שבפולין, אחרי נסיעתו היה הרבי מגור מעורר את מקורביו בעל פה ובכתב שיסעו לארץ ישראל. בנסיעתו השלישית לארץ ישראל בשנת תרפ"ז, מלא הרבי תפקיד גדול בתולדות בנין הארץ. בשנות תרפ"ו ותרפ"ז עבר משבר גורא על הארץ, אלפי יהודים חזרו אז לפולין בערעור ובחוסר כל, ואלפים אחרים לא מצאו בעצמם את העוז לחזור ולנסוע, והם הסתובבו עטופי גון ומלאי יאוש. בואו של הרבי הכניס בהם כח חיים, עידוד, והם התחילו לסדר מחדש את חייהם בארץ. מאות משפחות מחסידי גור שנשארו בארץ נאחזו בה, וזכו לגדל דורות וליהנות מטוב ה' בארץ החיים, והכל הודות לביקורו של האדמו"ר בארץ בשנת תרפ"ז (זכרונות על בני ברק ח"ב עמ' ריד).

כל מה שיהודים עושים לטובת ישוב הארץ - יש לסייע בידם

בזכרונותיו הנ"ל, הוא מספר על הקשיים העצומים שהיו מנת חלקו בהקמת העיר בני ברק. לאחר שניסו לרפות את ידו מהקמת העיר, פנה לאדמו"ר הבית ישראל, ותשובתו אליו היתה:

כל מה שיהודים עושים לטובת ישוב הארץ - יש לסייע בידם. אם יבואו אלי חסידים מאנ"ש להמלך בי אם להירשם אצלך כחברי האגודה, אומר להם - הן רוצה הייתי לעזור לך בפועל בעצמי, אלא הואיל ונתקשרתי עם חברת מניות לשם בנין שוק וחנותי ביפו, ועלי מוטל הדבר להמציא את הכספים, אין בידי לעזור לך במישרים, אבל חזק ואמץ, ואל תפול ברוחק, פעל ועשה והמקום יצליח בידך (שם ח"א עמ' נ"ב).

להעלות את ירושלים על ראש שמחתנו

ר' יצחק מאיר לוין הראה לי פעם מכתב מאת חותנו הרבי מגור, שכתב אליו בזה"ל: לחתני היקר ר' יצחק מאיר כהן ש"י, כאשר שמעתי, תתחדש עניני עבודת האגודות שא"י [שלומי אמוני ישראל, היא אגו"י], ויש לזכור להעלות ירושלים על ראש

שמחתנו, ולהתעניין בענין בית ונחלה שעובד הר"י גרשטנקורן, וכאשר אין בו תערובות זמורת זר מהיושר להחזיק ולסייעו ותדרוש שלומי עבד עם ברכת תחזקנה ידי. נאום חותנך הדו"ש אברהם מרדכי אלטר (שם עמ' נד).

מועדד כנגד המקטרגים

עוד הוא מספר על נסיונותיו לקבל סיוע בזמן הכנסיה של אגודת ישראל בשנת תרפ"ג:

המתנגדים הגלויים לבנין ארץ ישראל פסלו אותי מכל וכל, 'מזרחי' הייתי בעיניהם וחסל, וכך הוציאו לי מוניטין ברבים, ובידעם עמדתם השלילית של הצירים באותה שעה אל המזרחי, ממילא הקימו בכך חוסר אימון בפני אצל חלק גדול מהצירים, אפשר שהיה הדבר עולה בידי להתקשר עם רבים וכן שלמים לטובת עניני, באו הללו והתייצבו לי לשטן בדרכי.

אחד ויחיד שנשכפה נפשי לפנות אליו לשפוך שיחי לפניו במר יגוני ולשאול בעצתו היה הרבי מגור שליט"א בלבד.... בהזדמנות זו שפכתי לפניו מרי שיחי ויאוש על מה שעלה לתוחלתי ולתקותי מכנסיה זו, ועל כשלוני הגמור בהשגת דבר של ממש לקידום מפעל ההתנחלות בארץ שלנו, ניחמני הרבי בדברים, ואמר לי שלבו סמוך ובטוח, שמכנסיה זו תבנה ותכונן הסתדרות חזקה בפולין, ולכשנחזור בשלום הביתה, תושיט לו האגודה עזרה מלאה ביד רחבה (שם עמ' כג-קכה).

שבועה על ארץ ישראל היא שבועה על קיומו של עם ישראל בעם ה'

על מהות ארץ ישראל וחשיבותה אנו למדים מדברים שהובאו בספר הנ"ל: סח לי מחותני החסיד ר' יהושע אהרנרין יה"ו ששמע מפי כ"ק אדמו"ר שליט"א מגור על שמחת פדיון הבן אצל אחד ממקורביו בגור בשנת תרצ"ג, כשפנה לגיסו הרב הגאון הצדיק ר' צבי חנוך הכהן מבבנין זצ"ל בשאלה: כתוב בתורה בפרשת נצבים - 'למען הקים אותך היום לו לעם והוא יהיה לך לאלהים כאשר דבר לך וכאשר נשבע לאבותיך לאברהם יצחק ויעקב', איפה אנו מוצאים בתורה שבועת ה' לאברהם יצחק ויעקב על 'למען הקים אותך היום לו לעם' וכו'.

ועל זה השיב: ששבועה זו אנו מוצאים רק על נתינת הארץ. לאברהם: בפרשת מילה נאמר: 'אני אל-שדי וכו' ונתתי לך ולזרעך אחריך את ארץ מגוריק'. ליצחק: 'כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל והקימותי את השבועה אשר נשבעתי לאברהם אביך'. ליעקב: 'אני אל-שדי פרה ורבה'. ומדאמרו חז"ל: 'כל הגר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה', מוכח ממילא ששניהם קשורים זה בזה, השבועה שנשבע הקדוש ברוך הוא על נתינת הארץ לבניהם אחריהם כוללת בתוכה את 'למען הקים אותך היום לו לעם', יען שקיום העם הוא רק בארצו, 'והוא יהיה לך לא-להים' - בזמן שהעם נמצא בארץ, אז השכינה שורה עליהם (ח"ב עמ' רטז).

1. כוונתו, שהוחלט לא להתנגד להצהרת בלפור. כפי הנראה מדבריו, היה זה בישיבת מועצת גדולי התורה של אגודת ישראל, שהזכיר במכתבו קודם לכן. [בספר האיש על החומה (עמ' 352 הערה 24) כתב, שכוונתו לאסיפת הרבנים שהתקיימה בויה בסוף מלחמת העולם הראשונה, ובה התבקשו היהודים על ידי ממשלת אוסטריה לפרסם כרוז, ולפיו הם מתנגדים להצהרת בלפור, ולאחר התייעצות שקיימו הגאון רבי יוסף ענגיל, הגאון רבי מאיר אריק, והגר"מ שטיינברג אב"ד ברודי, קם הגאון רבי יוסף ענגיל והכריז: הדי החותמת תקצץ! ראה שם בהרחבה. אך כאמור מלשון המכתב, נראה שכוונתו לאסיפת מועצת גדולי התורה של אגודת ישראל, שכפי הנראה גם בה התקבלה החלטה דומה].

בקשר לבטיי 'יבוא הטוב מכל מקום' יש לציון למה שהובא מדברי הגרא"ז מלצר זצוק"ל (בדרך עץ החיים ח"ב עמ' 526): "כשנה לאחר שאושפזו רבנו ורעייתו בבית החולים עקב פציעתם מפגזי האויב על ירושלים, בקר אצלו רבי בן ציון ברוק. כאשר דיברו על הניסים שהיו בזמן הקמת המדינה ועל מנהיגיה, אמר רבנו: הגמרא (מעילה יז) מספרת על גזרות שגזרה המלכות על ישראל, והלך רבי שמעון בן יוחאי תוך סכנת נפשות לבטל את הגזירות. בדרך, יצא לקראתו שד והציע את עזרתו בביטול גזרת המלכות, בכה רבי שמעון ואמר: 'שפחה של בית אבא [הגר המצרית שפחת אברהם אבינו] נודמן לא מלאך שלש פעמים ואני לא פעם אחת, יבוא הנס מכל מקום'. ולי יאה הנס באמצעותו של שד... העיקר שיהיה הנס. כך אמר רבינו בנושא בו דברו'.

משמעות התקופה באספקלריה

נאמ"נת ר"ק לאמת

מתוך כתבי מרן הגאון רבי מאיר מאזוז זצוק"ל

היכן תוכל להכיר מלחמה לה' בפרוגרס המחושב ובתחבוב המערב
יום חמישי ב' סיון • 18:45 • סמוך לכותל המערבי • פרטים בעמוד 3 ובגב הגליון

אבינו אב הרחמן הראנו אות לטובה וקבץ נפוצותינו מארבע כנפות הארץ וכו'. והנה זה נתקיים בימינו ב"ה, ואין לך אות לטובה גדול מזה, שנתקבצו שש מאות רבוא ויותר יהודים בארץ ישראל, וארץ ישראל נעשתה מרכז לתורה ולחכמה כהיום הזה. יראו עינינו וישמח לבנו בישועתך מלכנו, בעגלא ובזמן קריב, אמן².

ועל כל פנים הדבר ברור, שגם השוללים לגמרי את המדינה, מודים שיש בדורנו קיבוץ גלויות, ואף אחד השלם בשכלו אינו מתפלל שעם ישראל יחזור ח"ו להתפזר לקצוות העולם כשהיה. אפילו הגר"ז מבריסק, שהיה קיצוני ביותר בשלילת המדינה [וכמו שסופר על יהודי ששאל את החזו"א אם יאמר עכשיו תיקון חצות אחרי קום המדינה, והחזו"א חי"ך ולא ענה. הגר"ז אמר: 'פלא בעיני סבלנותו של החזו"א, יהודי זה קם בחצות ארבעים שנה להתפלל שיהא בן גוריון ראש ממשלה?!'], בכל זאת מובא בשמו בספר 'בין ששת לעשור' (עמוד קמה), כי הסכמת האו"ם להקמת המדינה היתה חיוך מאת הקב"ה, אלא שראשי השלטון קלקלו. וכידוע, אמר החזו"א (הובא בספר 'פאר הדור'), שאין זו אתחלתא דגאולה אלא סיפא דגלות, כלומר שלא תהיה עוד גלות ח"ו.

כשעלה השל"ה הקדוש לארץ ישראל לפני קרוב לארבע מאות שנה (בסביבות שנת תש"פ-תש"צ), וראה שלוש מאות בתים בנויים בירושלים שיהודים מתגוררים בהם, אמר: "בלי ספק זו אתחלתא דגאולה". והיום בן פורת יוסף, ישנם מיליוני בתים. נמצא שיש כאן גאולה גשמית, והיא כהקדמה וכהכנה לגאולה הרוחנית. ונרמז זה בספר ישעיה (נז ד): "סולו סולו פנו דרך, הרימו מכשול מדרך עמי" - 'סולו סולו' - כבר סללו כבישים, מה שנשאר זה 'פנו דרך הרימו מכשול' [הוא יצר הרע] - ואז יבוא המשיח. הרי רוב אלה שרחוקים מתורה עוזבים לבסוף את הארץ, והארץ תשאר לשומרי מצוות, ואלה הרחוקים הנמצאים בארץ ישראל - סופם בלי ספק לחזור בתשובה. זו התכלית, ואנחנו בלי ספק מתקרבים בכל רגע ורגע לגאולה.

ואמרו חז"ל - כל מעשיך יהיו לשם שמים, ורחמנא לבא בעי. (עד כאן כתבתי בהקדמתי לספר 'מלל לאברהם' להרה"ג ר' אברהם הכהן זצ"ל, תמוז התש"מ).

אולם במשך השנים התבוננתי היטב, ונראה לענ"ד בלי שום ספק כשיטת מוהרמ"ך זצ"ל, שאנו באתחלתא דגאולה, ואי אפשר לומר כלל שהשואה באה בגלל שעברו על שלוש שבועות, שהרי זה זר מאד שאותם שנשארו בחו"ל שלא לעבור על שלוש שבועות ספו

כמה דעות נאמרו בדבר מן הקצה אל הקצה, מ'אתחלתא דגאולה' עד 'מעשה שטן'. חלק מגדולי התורה נוטים לחשוב שהקמת המדינה היא בגדר 'אתחלתא דגאולה' (ראה בספר 'התקופה הגדולה' להגר"מ כשר עמוד שער, והובא בשו"ת יביע אומר ח"ו חאו"ח סימן מא אות ה), וכן היתה דעת רוב רבני ג'רבא, ובראשם מורנו הגאון החסיד מוהרמ"ך זצ"ל. לעומת זה דעת האדמו"ר מסאטמר זצ"ל ודעימיה להיפך, שהכל נסיון ומעשה שטן וכו' והוא עבירה על שלוש שבועות שהשיב הקב"ה את ישראל (כתובות קיא), וכן היתה נוטה דעת אבא מארי הגאון זצ"ל. וע"פ זה נפלגו הדעות בבאור מאורע השואה והסתרת פנים האיומה בעוה"ר שהיתה בדורנו, אלה רואים את זה כעונש על עבירת שלוש שבועות, ע"פ מאמר חז"ל (כתובות שם) - "ואם לאו אני מתיר את בשרכם כצבאות וכאילות השדה" רח"ל, ואלה רואים את השואה כ'חבלי משיח', שאמרו עליהם חז"ל (סנהדרין צח:) 'ייתי ולא אחמיניה'. אלה מצביעים שהשואה התחילה מגרמניה, ערש ההתבוללות וה'השכלה', ובהדי הוצא לקי כרבא (בבא קמא צב.), ואלה אומרים שזה היה תשלום פורענות העגל כמ"ש חז"ל (סנהדרין קב.) על פסוק "וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם". ורבו וארכו הדברים ואכמ"ל. ואין אתנו יודע עד מה, והנסתרות לה'. וכבר כתב הרה"ג ר' אברהם וויינפלד בשו"ת לב אברהם (סי' קכט, ניוירק התשל"ז). הובא בספר ימות עולם, הוצאת

**אלא שהשטן מופריע וממנה
רשעים בממשלה, והכל זמני לפי
שעה עד שיתמו חטאים מן הארץ
ויתרבו בעלי התשובה ונזכה
לגאולה שלמה**

**חרות ועצמאות בלי תורה אינה
עצמאות אמיתית, ולמרות
שיצאנו לחרות, עדיין אנחנו
נכספים לקבלת התורה.**

תמו בשואה עד כלה בעוה"ר, ואותם שהעזו לייסד מדינה לא קרה להם כלום. חלילה לא-ל מרשע וש-די מעול, להרוג נקיים חפים מפשע ולמלט את הרשעים. ועוד, לפי דבריהם לא די ששליש העם אבד בשואה בעוה"ר, אלא עוד לקח הקב"ה ששה מיליון יהודים ומסרם ביד השטן בא"י. וכאילו עזב ה' את הארץ ואין ה' רואה ח"ו. אלא ודאי, שזו אתחלתא דגאולה בלי שום ספק, אלא שהשטן מפריע וממנה רשעים בממשלה, והכל זמני לפי שעה עד שיתמו חטאים מן הארץ ויתרבו בעלי התשובה ונזכה לגאולה שלמה. ועוד ראיה לזה ממ"ש בתחנונים ליום שני וחמישי:

דבר ירושלים' התש"מ, עמוד קיג והלאה) שכל אלו הראיות וההוכחות שמביאים ממקראי קדש, אלה בעד, שכך היא דרכה של גאולה לבוא קימעה קימעה, ואלה כנגד, שאי אפשר לקוות שמפושעים תצמח ישועה, הכל יש לדחות ולסתור, ואין מהם הכרעה ברורה, והדבר נשאר בספק עד שיבוא מורה צדק, ותשבי יתרץ קושיות ואיבעיות, ותתגלה האמת בב"א, ועל דרך שכתב הרמב"ם בסוף הלכות מלכים - "וכל אלו הדברים וכיוצא בהן לא ידע אדם איך יהיו, עד שיהיו". ע"ש שהאריך בזה. והסכימו לו גדולי הדור הג"ר ישראל וועלץ והג"ר ראובן גרוזוסקי זצ"ל, יעו"ש.

1. מתוך 'קובץ מאמרים' למרן הגאון רבי מאיר מאזוז זצוק"ל, חלק ב' עמוד קפט והלאה.

2. הערת מרן זצוק"ל: ותדע, כי בכוונה מכוונת עשה השי"ת שתווסד המדינה דוקא ביד חילוניים, כדי שלא ילך רוב העם לאיבוד ח"ו אחרי השואה הנוראה בעוה"ר.

אין עצמאות בלי תורה

התורה אומרת: "וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהייה" (ויקרא כג טו). ובספר החינוך (מצוה שו) מסביר, שענין הספירה באה לחבר את פסח לשבועות, כי חרות ועצמאות בלי תורה אינה עצמאות אמיתית, ולמרות שיצאנו לחרות, עדיין אנחנו נכספים לקבלת התורה.

... חשוב יותר מן העצמאות החיצונית - עצמאות רוחנית... ואין עצמאות בלי לימוד התורה. בלי תורה לא נשאר בידינו כלום. אין השפה ולא המדינה ולא הצבא וכו' ערובה לקיום העם, רק התורה.

ובאמת, יום חמשה באייר קרוב יותר לפסח מאשר למתן תורה, וא"כ זה יותר עצמאות וחרות, אבל עוד רחוקים ממתן תורה. **ואילו יום עשרים וששה באייר קרוב יותר למתן תורה, ואז התחילה 'מלחמת ששת הימים', שלכל הדעות קרו בה נסים מעל הטבע.**

לעומת זאת, כל ימי חיינו אלפיים שנה בגלות היו **חרות בתוך עבדות**. כשנתבקש הרמב"ן לעמוד בויכוח בפני מלך נוצרי ושבעים כמרים, לקח לו חרות גמורה ואמר: אם לא יהיה לי רשות לחוות דעתי, לא אתווכח כלל. וקיבל רשות מהמלך, ודחה את דברי המומר בעז ובבטחון. ואחת מראיותיו מהפסוק בישעיה (ב ד) - "לא ישא גוי אל גוי חרב" וגו' [ואמר: אדוני המלך, אתה מוכן לשלוח את חייליך הביתה, הרי לדברייך בא משיח], השאירה את כולם במבוכה, עד שהמלך נשק לו ואמר: מעולם לא ראיתי דברים נכונים כל כך, הבאים להוכיח דבר שאינו נכון. ונפרד ממנו באהבה רבה. וכך כתב הרמב"ן בהקדמתו לפירוש התורה: "והא- להים אשר ממנו לבדו אירא". ולהבדיל בדורנו, אבא אבן שר החוץ במדינת ישראל כתב ספר היסטוריא - 'עמי', וכשנתן את ספרו לאפיפיו, פתחו ומצאו בו על מסעי הצלב וכו'. נהפכו פניו של אבא אבן כשולי קדירה. זוהי עבדות פנימית בתוך חרות מזויפת. איפה החרות שלך? ממה אתה מתבייש ומפחד? אדרבא, ידיו וידי אבותיו שפכו את הדם הזה!

והנה במשנה בסוטה (דף מט:): ראו חז"ל כמו במראה כל המתרחש בדורנו, ואמרו: "בעקבות משיחא חוצפא יסגא, והיוקר יאמיר, וחכמת סופרים תסרח, ויראי חטא ימאסו ואין תוכחה" וכו' וכו'. מאידך, כתב הרב אור החיים לפני 240 שנה ברוח הקדש על פסוק "וקם שבט מישראל" (במדבר כד יז), שאם לא זכו לגאולה נסית, אז

יקום שבט אחד מישראל כדרך הקמים בעולם דרך טבע, על דרך אומרו (דניאל ד יד) - "ושפל אנשים יקים עלה". ע"ש. והדברים התאמתו בדרך פלא בהקמת המדינה, ורמז גם לראש הממשלה הראשון במדינה שהיה אנטי-דתי - ושפל אנשים יקים עלה. והדברים ידועים.

... עשה לנו הקב"ה בו נסים גדולים, נתן לנו מדינה קטנה תוך שלש שנים לשואה האיומה ואחר אלפיים שנות גלות. אבל בעוונותינו 'פספסנו' את הנסים הגדולים גם בגשמיות גם ברוחניות. מדינה אחרת שהיתה מקבלת עצמאות אחרי אלפיים שנה היתה מתפארת בעבר שלה, איך החזקנו מעמד אלפיים שנה ולא סרנו מהתורה, "כל זאת באתנו ולא שכחנו ולא שקרנו בביתך", "לא נסוג אחור לבנו ותט אשורינו מני ארץ" (תהלים מד יח-ט). ובכל זאת גאולה פורתא איכא.

אמנם גאולה ממש - לא רואים, כי אין אחדות בעם, אין אהבה בין אחד לשני, אין נטיה לכבד את התורה. ולא עוד, אלא שהבג"ץ מכרסם בכל יכלתו בחוקי התורה, ועוד ועוד. אך לעומת זה אלפים חוזרים בתשובה, ונתרבו לומדי התורה.

כשנזכר וכל כבישי ארץ ישראל בשבת יהיו כרחובות העיר בני-ברק, כמ"ש הנביא (זכריה ח ה) "ורחובות העיר ימלאו ילדים וילדות משחקים ברחובותיה", ואין הבדל והפליה בין דם לדם ובין גזע לגזע, ויבואו גאוני אשכנז ללמוד ולקבל את המבטא המקורי של הא"ב, ואת העיון ולימוד הפשט מפי יהודי ספרד, ויבואו חכמי ספרד וישלבו בלימודם חריפות חכמי אשכנז - או אז אנחנו צועדים לקראת הגאולה השלמה, שתיגלה במהרה בימינו אמן, ומלאה הארץ דעה את ה' וגו'...

ומה שניסו לתקן באותה תקופה לומר הלל גמור לילה ויום בברכה, וברכת שהחיינו ופרוש עלינו וכו', כבר התנגדו לזה הרבנים, ונראה סיבת הדבר כי כוונת מייסדי המדינה היתה להרוס את עם ישראל, ולהופכו לחולין גמורים ח"ו, כידוע שישבו שלשה ימים ושלשה לילות על המדוכה אם להזכיר שם שמים במגלת העצמאות, ולבסוף החליטו לכתוב "מתוך בטחון בצור ישראל" שכל אחד יפרש כרצונו [ועל זה נאמר "ויגבל צור ישועתו", כמו שכתב האדמו"ר מסאטמר בספר ויואל משה], ורבבות מבני עדות המזרח הפכו אותם לכופרים גמורים רח"ל. ואם כי ב"ה לא עלתה בידם, ורבבות רבבות חוזרים היום בתשובה [ואלמלא הויכוחים והמריבות בין

החרדים היו כולם חוזרים בתשובה] מ"מ קשה לומר הלל ביום זה בברכה.

ומה שיש טוענים שצריך לומר הלל [אפילו בלא ברכה] על עצם ריבוי לימוד התורה והישיבות בארץ ישראל ועל עצם החזרה של עם ישראל לארצו, לא שמענו שאומרים הלל על דבר כזה. והנה רבי עקיבא היו לו 24000 תלמידים, ולא שמענו שאמר הלל על כך. ועיין בגמרא (מגלה דף יד:): "למה אין אומרים הלל בפורים? משום דאכתי עבדי אחשוורוש אנן". ואפילו בימי עזרא ונחמיה לא מצאנו שקבעו יום העצמאות. בעזרא (ט ז) מוזכר, שבאחד בניסן יוסד העלייה מבבל ובר"ח אב הגיעו לירושלים, ושם (ח לא) נסעו מנהר אהוא ב"ב בניסן, ובנחמיה (א א) בחדש כסלו שנת עשרים, ושם (ב א) בחדש ניסן שנת עשרים, והצהרת כורש (עזרא א א-ו), לא נזכר בה שום תאריך ולא עשו חגיגה ביום זה, דאכתי עבדי כורש אנן. וכן במגלת תענית המלאה תאריכים מבית ראשון ובית שני לא נזכר מזה כלום. וכ"ש ביום העצמאות דיין שבהמשך נפלו אלפים רבים מישראל במלחמת השחרור ועוד, לשמחה מה זו עושה? ובעזרת ה', ביום שתהיה לנו עצמאות גשמית ורוחנית בס"ד [שלא נהיה כפופים לאומות העולם, ואין בינינו שנאת חנם, אין 'אנטי', אין ויכוחי סרק בין אחים], וביום שיפסיקו חילולי שבת בפרהסיא בארץ ישראל, וכל ילד מישראל יתחיל יומו בפסוק 'שמע ישראל', כולנו נאמר הלל, בשמחה ברינה ובצהלה. וכשיבוא משיח נאמר עם ברכה א"ה...

ירא ה' בענינו ויריב ריבנו וישיב שופטינו כבראשונה ויועצינו כבתחלה, וירים קרננו בקרוב בגאולה שלמה. ומי שהוציא את שארית שרופי הכבשנים והפך אותם לעם ומדינה בבחינה גשמית - לא תקצר ידו חלילה להחזירנו לקדמותנו כבימי דוד ושלמה, והאלילים כליל יחלוף, והיה ה' למלך על כל הארץ וכל הנשמה תהלל י-ה.

אמנם גאולה ממש - לא רואים, כי אין אחדות בעם, אין אהבה בין אחד לשני, אין נטיה לכבד את התורה. ולא עוד, אלא שהבג"ץ מכרסם בכל יכלתו בחוקי התורה, ועוד ועוד. אך לעומת זה אלפים חוזרים בתשובה, ונתרבו לומדי התורה.

פרשת דרכים

הרב יהודה אפשטיין
לכתוב: YEPSTEIN@KEDUSHASTZION.ORG

היכן תוכל להודיע שאינך כופר בטובתו של מקום
יום חמישי ב' סיון • 18:45 • סמוך לכותל המערבי • פרטים בעמוד 3 ובגב הגיליון

הפיכת שמירת התורה לעניינו הפרטי של כל אחד ואחד היא אם כל חטאת. כאשר היחיד נכשל בעבירות ואינו מקיים את דבר ה' - הוא משחית את נשמתו. אך כאשר האומה מחליטה שקיום המצוות אינו דבר מחייב, אלא היא נתונה לבחירתו של כל יחיד ויחיד - אין לך השחתה של סדרי עולם גדולה מזו! על כך ידו כל הדוים, ועל כך נוצרה התהווה הפעורה בין היהדות החרדית לתנועה הציונית כפי שהתוו את דרכה הרצל, וייצמן, בן-גוריון וגם ז'בוטינסקי.

[במאמר מוסגר נציין, כי הביטוי שאמר הרב לאנדו - "האגודה היא דתית לאומית" - מתפרש לאור הדברים הנ"ל. אין הכוונה שהאגודה היא דתית וגם לאומית. היא אינה מקבלת את הלאומיות של הציונות החילונית לצד שמירת הדת בחיי הפרט. חלילה! היא דתית בלאומיותה, ולאומית בדתה. היא ביטוי של תפיסת עולם כוללת, בה האומה מתפקדת מכח חוקי התורה, והתורה פורסת חסותה על חיי הלאום. לא פשרה או 'קו מחבר' בין שני ערכים סותרים יש כאן, כי אם ערך אחד, שאינו ניתן לחלוקה].

נשוב לתאור מהלך האירועים.

אין זה סוד, כי בעת שהוקמה התנועה הציונית, ולמולה התגבשה אגודת ישראל, מגמת העולם בכללו, ומגמת העם היהודי בתוך עולם זה, הייתה מגמה של חילון, של עזיבת מסורת האבות ושל האלהת המדע והקדמה. הלך הרוח הכללי בעולם היה, שהנה עוד רגע נפתור עוד שתי נוסחאות פיזיקליות, ונקבל הסבר מושלם לחידת העולם, הסבר המבוסס אך ורק על הנסיון המדעי הנראה לחושים, הסבר הבנוי על נוסחאות מדעיות שמוותרות את בורא עולם מחוץ לתמונה, היל"ת. ידוע הסיפור על זוג חשוך ילדים, שביקש להתברך מהחפץ חיים בזרע של קיימא, והחפץ חיים מאן לברכם, משום שרוב הסיכויים באותם ימים היו, שילד שיוולד לאותו עולם יפרוק עול תורה ומצוות! אירופה היהודית הושמדה רוחנית עוד בטרם עלתה בלהבות אש, והצורר הגרמני - עד כמה שקשה לומר זאת - טחן קמח טחון, כמו שנאמר על החורבן הנורא של בית המקדש, שרק אחר שתוכנו הרוחני התרוקן הרבה קודם, כילה ה' את זעמו גם על הבנין החיצוני.

ומיושן, שאין לו דבר עם המציאות בה הוא חי. כמו גוף מת שניטלה נשמת חייו, כך היו נראות המצוות של אותו אדם שנטש את היעוד הלאומי של עם ה', ולכן הן נשרו אחת אחר השניה, כפי שנושרים אברים מדולדלים מגוף שאין בו נשמת חיים.

היהדות החרדית היא ההפך הגמור מדת בלא לאום. היטיב לנסח זאת הרב יצחק לאנדו, שעמד בראש משלחת של אגודת ישראל לפגישה עם סר הרברט סמואל, יהודי ששימש כנציב העליון מטעם בריטניה בעת

בשטף האירועים הרודפים זה את זה, מן הראוי לעיתים לנוח קמעה מהמרדף הבלתי-פוסק ולנתח מעט ממעוף הציפור את מצבנו כיום, אחר כל התהפוכות והמהמורות שעמנו עבר בשנים האחרונות, ובפרט - את מצבו של ציבור היראים בארצו. לשם כך נזדקק לתור אחורה בהיסטוריה, להתבונן בראשית ימיה של אגודת ישראל, עת התגבשה ההתנהלות החרדית הציבורית למול התהליכים האדירים שהתרחשו בעולם בכלל ובעם ישראל בפרט, ולראות היכן אנחנו עומדים כיום ביחס לאותם תהליכים.

אולם תחילה עלינו לעמוד על יסוד תפיסת העולם החרדית, אשר עומדת בבסיס הפעילות הפוליטית והציבורית. תוך כך נעמוד על יסוד ההבדל שבין הציונות האמיתית, היונקת מתורה שבכתב ותורה שבעל-פה, הציונות של עם שבמשך אלפיים שנות גלות לא משה ירושלים מפיו ושלש פעמים ביום התחנן בערגה - 'ותחזינה עינינו בשובר לציון' - לבין אותה תנועה, אשר חרטה את שמה של ציון על דגלה, אך בקשה לתת לה צביון של לאומיות חילונית דלה ורדודה, לאומיות שאינה יונקת מסיני אלא מהשקפות זרות ומנוכרות, אשר אין בכחן להכיל את עם ה', ולא הייתה באפשרותם להוות יסוד לאומה כי אם על דרך השלילה, כאשר יבשת אירופה הקיאה אותנו מקרבה.

רבים סבורים, כי ההתנגדות החרדית לתנועה הציונית נובעת מכך שהם הפכו את עם ישראל מעדה דתית לעם לאומי. אולם הבנה זו מוטעית מיסודה, והיא חוטאת לאמת בכל הווייתה. יתרה מכך - מי שרצה להפוך את ישראל מאומה לאומית לעדה דתית היא לא אחרת מהתנועה הרפורמית, אשר בטרם זרקה את השבת והטהרה, התפילין והכשרות - זרקו את ארץ-ישראל מסיודור התפילה וקבעו, כי 'ברלין היא ירושלים'.

היכולת להתערטל מכל זיקה לתורה ומצוות מגיעה רק אחר שהיהודי ניתק את עצמו מהקשר לאומה, מהברית על הארץ, מהשייכות לתיקון עולם במלכות ש-ד, אשר מעניק משמעות לאומה וליחיד בתוכה. מי שמחק את ציון מסיודור התפילה ומהשאיפות הלאומיות הותיר ביד בנו יהדות עקרה, שאין לה תכלית ומטרה מלבד שימור פולקלור עתיק

האתגרים כיום שונים בתכלית ממה שהיו לפני שבעים שנה, והם מחייבים חשיבה רעננה לאור התורה הקדושה ומתוך מודעות היסטורית ליעוד של עם ישראל ולתהליך הגאולה, החולף ומתרחק לנגד עינינו. מי שיתעקש להלחם את המלחמות של פעם באמצעות הכלים של פעם - ימצא את עצמו בלתי רלוונטי למציאות החדשה.

שלטון המנדט - "האגודה [אגודת ישראל] היא דתית לאומית, וההסתדרות הציונית עשתה את הדת לעניין פרטי אשר אין לו שום קשר עם הלאומיות היהודית, ויוצא מזה שהיהדות החרדית יש לה השקפה אחרת לגמרי על רעיון לאומיות היהדות. לכן מנועה האגודה מלשתף פעולה עם ההסתדרות הציונית".

חשוב מאד לשנן את הדברים הללו היטב, ולא לטעות בהם! לא התנגדות ל'לאומיות' יש כאן, כי אם ההפך הוא הנכון. אילו התנגדה היהדות החרדית ללאומיות באשר היא, לא היה זה משנה מבחינתנו כיצד מגדירים אותה אלו המאמינים בה. דווקא משום שקיימת לאומיות יהודית, דווקא משום שהלאומיות היהודית מוגדרת על-ידי התורה הקדושה והחייב שלנו כאומה לציית לחוקיה ומשפטיה - דווקא משום כך, איננו יכולים לסבול את הנסיון לצקת הגדרה אחרת, זרה ומנוכרת, ללאומיות היהודית הקדושה.

התנועה הלאומית הציונית משכה את ההמון, כמו תנועות לאומיות רבות באירופה של אותם ימים, והיהדות החרדית ההולכת ומתדלדלת לא הייתה מסוגלת להעמיד מולה רעיון שידבר אל לב הנוער ויתן לו טעם וחדוות עשייה. הרב יצחק ברויאה, אשר ניסה בכל זאת לכוון לאומיות יהודית אמיתית כרצון התורה, לאומיות שמכירה בהר סיני כצור מחצבתנו - היה כקול קורא במדבר. היהדות החרדית בכללותה עסקה בהישרדות, בשמירת פך השמן הטהור, בנסיון נואש לשמר את מה שניתן במהמורות התקופה, שלא תאבד תורה מ ישראל.

חורבן עולם התורה בשנות הזעם באירופה לצד הקמתה של מדינת ישראל, כאשר ראשיה, שריה ויועציה נמנים על אותה תנועה ציונית שחרתה על דגלה את ההגדרה השקרית של 'ככל העמים בית ישראל' - שני התהליכים הללו הציבו את היהדות החרדית במגננה שחייבה התבצרות כדי שנמשיך להתקיים פשוטו כמשמעו. כאשר הונף חרב גיוס בנות על היהדות החרדית, פסקו של מרן החזון איש, ולפיו מדובר בגזרת שמד של 'הרג ואל יעבור' - ביטא יותר מכל את התחושה, ולפיו זהו קו ההגנה האחרון, שאם יפול - לא ישאר דבר מהיהדות התורנית, וכאותם כהנים שזרקו את מפתחות ההיכל כלפי מעלה (תענית כט) - גם אנו היינו מותירים בידי בורא עולם את האחריות לקיום הבטחתו, כי לא תשכח מפי זרעו.

וראו זה פלא - דומה, כי מאותו רגע, בו כלו כל הקיצין, החלה המוטטלת לנוע בכיוון ההפוך. מרגן החזון איש והרב מפוניבז' הפריחו את השממה הרוחנית שהייתה נחלתה של

הארץ ושל העולם כולו אחר השואה הנוראה, ובזו אחר זו קמו ישיבות, וביחד אתן כוללי אברכים, תלמודי תורה, סמינרים ובתי ספר לבנות, ובהמשך - ארגוני קרוב לרחוקים ולקרובים, מפעלי חסד וצדקה, בתי חולים על טהרת הקודש, ערים ושכונות, מפעלים וארגונים, ועוד היד נטויה. לצד זאת, הלכה הציונות החילונית ואבדה את זוהרה, המוני בית ישראל - הגם שחונכו על ברכי הכפירה וההתכחשות לתורה ולמצוותיה - לא התחברו מעולם לתפיסת הלאום החדשה שניסו להנחיל להם תחת הלאומיות היהודית המושרשת בסיני, והמוני בית ישראל שהגיעו מארצות המזרח - הגם שנותקו מהתורה והמצוות בכח הזרוע ובאמצעי כפיה, אשר ראשי השמאל באכזריותם ירשו מרוסיה הבולשביקית - מעולם לא פסקה האמונה מלבם, וכאשר קמה תנועת התשובה - שבו אל צור מחצבתם בטבעיות, כבן אובד השב אל חיק אמו.

עד כאן היסטוריה, מכאן ואילך - אקטואליה. כיום, משהגענו לנקודה, בה מסובב כל הסיבות מעמיד אותנו בפני מציאות שונה בתכלית מזו בה עמדו אבותינו, אשר הקימו את היהדות החרדית המאורגנת לפני כמאה שנים, עלינו לחשב היטב את המסלול בו נלך, ולפני הכל - לקרוא את המפה. תחת מאבק הישרדות נואש מול ממסד ציוני חילוני עטור תהילה, אנו מצויים במלחמת תנופה, כאשר היהדות החרדית היא כח רענן עם עתיד מבטיח, ומולו נצבים אנשי העבר שידועים כי אבד סברם ובטל סיכויים, אשר אפילו במובן הפיזי הפשוט לא טרחו להעמיד דור המשך ועיניהם

כלות בראותם את הארץ שחשבו לנחלתם הפרטית - הולכת ומשנה את פניה. בתווך נמצאים המוני בית ישראל, שנוטים יותר ויותר לכיוון היהודי השורשי, מקבלים עליהם עול תורה ומצוות, ומזהים עם הלאומיות היהודית המקורית - זו של סיני, זו של אבות אבותיהם, זו של אלפיים שנות כמיהה לציון.

האתגרים כיום שונים בתכלית ממה שהיו לפני שבעים שנה, והם מחייבים חשיבה רעננה לאור התורה הקדושה ומתוך מודעות היסטורית ליעוד של עם ישראל ולתהליך הגאולה, ההולך ומתקדם לנגד עינינו. מי שיתעקש להלחם את המלחמות של פעם באמצעות הכלים של פעם - ימצא את עצמו בלתי רלוונטי למציאות החדשה. כפי שבכל דור בו התרחשו שינויים מדיניים, צבאיים, כלכליים וחברתיים, ידענו להיענות לאתגרים מתוך אספקלריה תורנית הנובעת מדיעת התורה בהיקף ובעומק - כך גם כיום, כאשר זכינו בחסדי ה' לאלפי תלמידי חכמים והוגים בתורה בשקידה ובחשק, מחובתנו ללמוד את סוגיות הדור, ללכן אותן היטב ולהציב בציבוריות הישראלית קו תורני ברור, אשר ינחה את האומה בדרך להשלמת המהפכה הערכית והחינוכית, עד היום בו מדינת ישראל תהפוך למלכות ה'. באותו היום, תחת מערכת המשפט המרושעת של בג"ץ יעמוד בית הדין הגדול שבלשכת הגזית, בו ישבו גדולי ישראל יודעי התורה, תחת צבא הפרוגרס יעמוד צבא ה' בראשות כהן תלמיד חכם משוח מלחמה, על חורבות כיפת הסלע יתנוסס לתפארה בית חיינו ותפארתנו, ומלאה הארץ דעה את ה'.

יהודי יקר! אם גם אתה חולם על אותו היום, אם גם אתה מבין, שדברים אדירים מתרחשים בדורנו, וביתר שאת בתקופה האחרונה, אם גם אתה חש, שהציבור החרדי הוא בשורת העתיד ועליו להוביל את כלל ישראל לעבר הגאולה השלמה - אתה מוזמן לבוא ביחד עם אלפי יהודים יראי ה' מכל העדות והתנוגים, אשר יתכנסו יחדיו להורות ולהלל על הנסים הגדולים להם זכינו מאת ה' בתשכ"ז, ומתוך הכרת הטובה לבורא עולם לעשות את שלנו למען גאולתנו ופדות נפשנו, אחר שהוא עשה את שלו.

ביום ב' סיון התשפ"ה נתכנס יחדיו לוועידה הארצית השנתית של אגודת 'קדושת ציון' במתחם דוידסון למרגלות בית חיינו ותפארתנו, נתחזק באמיתות הפשוטות הללו, ונכריז קבל עם ועולם, כי מוכנים אנחנו ליטול על עצמנו את האחריות ואת הזכות להוביל את המהלך האדיר של חידוש האהבה הגדולה בינינו לבין דודנו. הנצנים נראו בארץ, עת הזמיר הגיע, קול התור נשמע בארצנו, התאנה חנטה פניה והגפנים סמדר נתנו ריח, קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך. יונתי בחגוי הסלע, בסתר המדרגה - הראיני את מראיך, השמיעיני את קולך, כי קולך ערב ומראיך נאה!

שמע ישראל - עם ה(ש)קפה של הבוקר

מאמר אקטואלי יומי

לאור ההתפתחויות הגורליות המתרחשות חדשות לבקרים בחיי האומה ולאור החסר האדיר שמורגש אצל רבים בהתבוננות אמונית על האירועים לאור ההשקפה המסורה לנו מרבותינו מעתיקי השמועה אוהבי ה', עמו וארצו, אשר סללו לנו את דרך דרישת ציון על טהרת הקודש, מאמר דעה יומי מאת יו"ר האגודה הרב יהודה אפשטיין ישלח בדוא"ל לכל דורש ומבקש.

נטעין את עצמנו מדי בוקר במנה יומית של דרישת ציון, אקטואליה ומרתקת.

ניתן להצטרף לרשימת התפוצה בדוא"ל: 1@KRIATSHMEL.ISRAEL או 1@SHEMA-YISRAEL.ORG

בעקבות הספר הקדוש אם הבנים שמחה

להגאון רבי ישכר שלמה
טייטל צוק"ל הי"ד

ליקט: הרב בצלאל גנז

רבנו מתמודד בספרנו עם הטענה הנפוצה, ולפיה ישנה צורה מקובלת לגאולה, שהיא ורק היא מוכרחה להיות, ולא יתכן שהגאולה תתקדם באופנים פחותים ומשונים - עמוד 136.

כתב הרמב"ם באיגרת תימן (ד"ה אבל), וזה לשונו: מה שזכרת מדבר הקיצים, תחילת מה שיש לך לדעת, שהקץ על דרך האמת לא יתכן לשום אדם לדעת אותו לעולם, כמו שביאר דניאל (יב ט) ואמר "כי סתומים וחתומים הדברים עד עת קץ", והארץ שם וכתב ק"ו - מה הקץ של מצרים שנודע זמנו ארבע מאות שנה ככתוב בקרא והתבאר, לא ידעוהו עד שהיה, דאחר שיצאו, ידעו דנחשב משנולד יצחק, כל שכן הקץ הזה הארוך שפחדו הנביאים וחרדו מרב אריכותו, עד שאמר הנביא על דרך התימה (תהלים פה ו) - "הלעולם תאנף בנו תמשוך אפך לדור דור", ואמר ישעיה (כד כב) כשסיפר אריכות

במקום אחד בזהר איתא שקודם יבנה ירושלים וקיבוץ גלויות, ובמקום אחר בזהר אמרו שיהיה הגאולה בלי סיוע מאתנו, על כן לא נדע איך הוא רצון הבורא כל עולמים ואם אנו רואים שרבים מתאווין לכנותה, אפילו יהיה על ידי מי שיהיה, אפילו ע"י הגרועים שבישראל, מאן מפיס ומאן יחיר להפריע אותם מעבודתם, אולי הוא רצון השי"ת לכנות על ידי אנשים כאלו דווקא

הגלות הזה - "ואוספו אספה אסיר על בור וסגרו על מסגר ומרוב ימים יפקדו", וביאר לנו דניאל עומק ידיעות הקץ והיותו סתום ונעלם, ולפיכך מנגעונו חכמים מלחשוב הקיצים לביאת המשיח, לפי שיכשלו בהם ההמונים, ושלא יטעו בראותם שבאו הקיצים ולא בא. וכן אמרו חכמים ז"ל (סנהדרין צז) - 'תיפח רוחם של מחשבי קיצים', לפי שהם תקלה לעם, לפיכך התפללו עליהם חכמים שתיפח דעתם וישחת חשבונם, עכ"ד הקדושים.

וגראה, לי, שכמו שהקץ סתום ונעלם ואין חזון, כמו כן אופן הווייתו ואיכות הגאולה איך יתחיל ואיך יוגמר ואיך השתלשל, הוא סתום ונעלם, וכמו שכתב הר"ן בדרשותיו (סוף דרוש יא), וזה לשונו: "והנה אנו רואים בגאולה זו של

מצרים, שבאותו עת עצמו שהיתה הגאולה ובה היו רואים עצמם נגאלים, ועם כל זה היו רואים פעלים ומעשים שהם סיבת גאולתם, ואעפ"י כן היו נלאים לעמוד על סיבתם, עד שגילה ה' יתברך עניינם, כל שכן אנחנו, שראוי שנהיה סכלים יותר בגאולה העתידה. מפני זה כתב הרמב"ם ז"ל (הלכות מלכים פ"ב ה"ב) שלא ידעו הדברים ההם איך יהיו עד שיהיו". עכ"ל הק'.

עכ"פ אין לנו ידיעה ברורה באופן הוויית הגאולה עד שיהיה. וכן כתב הרמב"ם בעצמו שם באגרת תימן (ד"ה אבל איכות), וז"ל: "אבל איכות עמידתו, דע שלא תדע עמידתו קודם היותה". א"כ אין לנו לדחות שום ענין שיש לומר שהוא התנוצצות הגאולה, דשמה רצון העליון הוא כך שיהיה נעשה דוקא באופן זה, מה גם שחז"ל חכמי אמת הגידו שיהיה נעשה באופן זה שאמרנו, היינו ברשיון המלכיות.

ומרבנו ישמח משה ראיתי בספריו (פרשת שמות), שכתב בבאור הפסוק (צפניה ג כ) "בשובי את שבותיכם לעיניכם אמר ה'", דהכוונה דבאמת כתוב מפורש אופן הגאולה וזמן הגאולה, רק עינינו המה סגורים ואין אנו יודעים פרוש הדברים, אבל אחר שישב ה' את שבותנו, אז נדע הפרוש במה שכתוב, ויהיה נגלה לעינינו שאמר ה' זמן הגאולה ואופן הווייתה, וזה שאמר הכתוב 'בשובי את שבותיכם לעיניכם אמר ה'". עכ"פ, כמו שלא נוכל לומר בברור שכן הוא, כך לא נוכל לדחותה ולומר לא כן הוא, רק צריך לקבל כל המדות והאמצעות ועת הנכונה הבא לידינו בענין זה. **כי אולי רצון הבורא לעשות דוקא באופן הזה.** וכל הרוצה באמת יודה לי בזה, ודו"ק.

בתחילת החורף הזה, ביום ד' וישב בשנת תש"ג בימי גלותי, השליכו אותי הסיבות לק"ק בוסערמין, מקום מושבי מלפנים, וביקרתי שם את כבוד תלמידי חביבי מאז, המופלג בתורה, הגביר המפורסם, ותיק וחסיד, מו"ה אביש ראטמאן נ"י, אבן יקר בקהילתו, אחד מיוחד שבאדוקי החסידים של הרב הגאון הגדול, שר התורה, בוציג קדישא, אור עולם, שר בית הזוהר, רוחו פי שנים בנגלה ובנסתר, כק"ש מרן רבי אהרן ישעיה פיש צוק"ל, אבדק"ק האדעס, שהיה מגדולי תלמידיו של רבנו מקאמארנא ז"ל, שהיה מסמין אותו לרבי, וזכיתי להכיר אותו ולהשתעשע ולהתבסס מאור תורתו בימי חורפי בהיות שבתי בק"ק בוסערמין, והיה רגיל

לבוא בכל שנה ושנה על שבת אחת לעיר הנ"ל לשכון כבוד בין חסידיו ואנשי מעריציו, ואי אפשר לי לתאר את צדקתו ותומתו עוד יותר מגדולת תורתו, וחכמת אדם תאיר פניו, והיה חכם עתיק, מבין ויודע להבחין בין דבר לדבר בין אמת לשקר, ממש אדם גדול בענקים, והדפסתי ממנו בספרי שו"ת משנה שכיר (ח"א סי' פו) תשובה שהשיב לי בפלפול ההלכה שהיה לי עמו, בענין אי מותר לשמוט האימום מהסנדל בשבת, עיי"ש.

הוא ר' אביש הנ"ל הגיד לי שיחה אחת ששמע מפיו קדשו, בענין התנועה הציונית שהתעוררה אז בימי מן החדש לילך ולבנות את ארץ ישראל, שרבים מגדולי הדור רגמו אותם באבנים, והוא אמר בזה הלשון: "הנח להם, באשר אין אנו יודעים האמת איך יהיה השתלשלות הגאולה, כי במקום אחד בזהר איתא שקודם יבנה ירושלים וקיבוץ גלויות, ובמקום אחר בזהר אמרו שיהיה הגאולה בלי סיוע מאתנו, על כן לא נדע איך הוא רצון הבורא כל עולמים. ואם אנו רואים שרבים מתאווין לבנותה, אפילו יהיה על ידי מי שיהיה, אפילו ע"י הגרועים שבישראל, מאן מפיס ומאן יחיר להפריע אותם מעבודתם, אולי הוא רצון השי"ת לבנות על ידי אנשים כאלו דווקא, ובהדי כבשי רחמנא למה לך. עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות יודע איך לסבב הדברים, והנח להם", עכ"ד הקדושים. ודע לך ממי יצאו הדברים, מאדם שהיה ממש יחיד במינו בדורו במדינה זו, נגלה ונסתר וחכמה עליונה היו מיוחדים אצלו, והן הן ממש הדברים שכתבתי לעיל באות הקדום.

והלום שמעתי מפי מגיד אמת ששמע מפה קדוש, איש א-להים, הגאון הגדול בנגלה ובנסתר, האדמו"ר מוויזניצא, מרנא ורבנא, כ"ק מרן רבי ישראל - שהיה דר בגראסווארדיין - צוק"ל, שאמר שלא רצה להשתתף ולאסור הציוניסטיען, מפני שלדעתו הוא סיבה מן השמים שיבנה הארץ על ידיהם, מפני שהבריונים החריבו ארצנו ואת בית מקדשנו, על כן הם הם יבנו ארצנו כעת, ובזה יתקנו את אשר קלקלו. עכ"ד הקדושים. ועיין לעיל ברבנו בחיי שהבאתי שכתב כעין זה. ועתה ראה והתבונן, איך שתר יגברי רברבא כאלו הביטו בעין חודרת במעשה ידיהם של אלו הבונים, והכירו במ רצון העליון.

היכן תוכל להחזק בדרישת ציון על טהרת הקודש
יום חמישי כ' סיון • 18:45 • סמך לכותל המערבי • פרטים בעמוד 3 ובגב הגליון

הרב בצלאל גנז
לדערו: BGANZ@KEDUSHASTZION.ORG

מעשה ה'

או מעשה ס"מ

כיצד נתיחס לעובדות הלכאורה סותרות הנ"ל.

ביהדות התורנית מצאנו שתי גישות עיקריות למציאות האמורה [והן מתחלקות כמובן לניואנסים שונים].

האחת מזוהה עם דרכו של האדמו"ר מסאטמר זיע"א, שגרסה, כי יעודיו הטובים של הקב"ה - לא יתכן שיבואו על-ידי רשעים, וממילא כל מה שנעשה הוא מעשה הס"מ והסט"א, אין בו שום דבר טוב ולא יתכן שיהיה לו שום קיום, ולא יהיה בו שום סיוע להכנה לגאולתנו השלמה, ועל כן דינה של כל המציאות הנ"ל להעלם. היהודים ככלל שוב יעזבו את הארץ, עד בא משיח צדקנו ויגאלנו ויחזירנו לארצנו על כנפי נשרים באופן של נס בלבד, ויבנה הכל מחדש בקדושה וטהרה ללא עזרת הרשעים, ולא יזדקק להשתמש בשום מפעל שהם בנו.

לעומת זאת, רובם ככולם של גדולי ישראל האחרים לא ראו כך את הדברים.

אמנם מוסכמת היתה על כולם ההתנגדות לתנועה הציונית, שלא השתיתה את מצעה על אדני התורה, ואדרבה - היא סטתה מדרכה של תורה, אלא שלמרות זאת, אם הקב"ה מגלגל כך את הענינים, שארץ ישראל חוזרת לעם ישראל בדרכי פוליטיקה וע"י אומות העולם אסור לנו לדחות זאת בידים ולמנוע את הקמתה, ומאת ה' היתה זאת, היא נפלאת בעינינו [ראה במסגרת הרחבה על דעתם של גדולי ישראל בענין].

ברור היה לגדולי ישראל, שאי אפשר להתחבר פוליטית ומעשית לעוקרי תורה, ובפרט שכל התקרבות אליהם הייתה גורמת להתקררות בקיום התורה והמצוות [זו הייתה נקודת המחלוקת המרכזית בין הציבור החרדי לציבור הדתי-לאומי, שהחליט שבכל מקום שעם ישראל נמצא, שם הם נמצאים ומשתתפים עמם - בצבא ובמערכת החינוך וכו' (גם עם התאמות לאורח חיים דתי כפי שנצרך לתפיסתם), אבל מבחינתם, לכאורה, שום דבר לא ילקל את הממלכתיות הקדושה והעמדת מדינת ישראל מעל הכל, גם אם היא פועלת בניגוד לדרכה של תורה].

אמנם, בחזונו של רבים מגדולי ישראל, הם ראו מצב של עליה גדולה של רבים מאחינו בני ישראל שומרי תורה ומצוות בשלמות, שיעלו הנה בהמוניהם, ומציאות של המוני

והנה, לאחר כאלף ושמונה מאות שנה, חל מפנה במציאות. ארץ ישראל הופכת מענין רוחני למציאות מעשית, יותר ויותר יהודים מתחילים לתפוס את ארץ ישראל כמקום גשמי שיסנה אפשרות להתחבר אליו.

מתחילים כינוסים ויוזמות שונות בענין העליה, טיפין טיפין מתחילים יהודים לחזור, עד שבמשך הזמן, משתנות הנסיבות ונוצרים תנאים לעלייתם של מאות ואלפים ומיליונים, הארץ חוזרת לרשותו של העם היהודי, וכדברי הנביא יחזקאל (לז-לז) - "והארץ הנשמה תעבד תחת אשר הייתה שממה לעיני כל עובר. ואמרו הארץ הלזו הנשמה היתה כגן עדן והערים החרבות והנשמות והנהרסות, בצורות ישבו... כן תהיינה הערים החרבות מלאות צאן אדם". התקיים בנו "עוד תטעי כרמים בערי שמרון, נטעו נטעים וחללו" (ירמיה לאד), תעשיה אדירה של יין בהרי שמרון [דרך אגב, הערבים מעולם לא הצליחו לגדל כרמים בשומרון], התקיימה נבואת ירמיה ונשמעים בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה" ערב ערב, הפך קולת ירמיה "הנני משבית מן המקום הזה קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול רחים ואור נר" (שם כה י), עד שכהיום הזה כבר נמצא בארץ ישראל כמחציתו של העם היהודי [מאלו שידועים כיהודים, ואולי יותר ממחצית]¹.

אבל כל נתעלם גם מהעובדה הבאה:

ודא עקא, ועקא מאד מאד -

חלק גדול ועיקרי של כל המציאות הנזכרת נעשתה ביוזמת וע"י מפירי ברית עוקרי תורה חוטאים ומחטיאים את הרבים כירבעם בן נבט וחבריו, ומתוך כוונה תחילה לשנות את ה-DNA של כלל ישראל, ולהעמידו מחדש ללא הקב"ה וללא תורתו הקדושה.

אמנם זמנם לא צלח בידם, כפי אשר תכננו כמו שנכתב בהמשך, אבל בכל זאת ודאי אי אפשר להתעלם מכך, שנשמות רבות מאד נפלו שבי ביד צר עוקרי תורה שעקרו מהם את החיבור הטבעי והמסורת של ישראל סבא ועורטלו כמעט מכל סממן יהודי, עד שבמערכת החינוך הממלכתית כמעט ולא מוזכר שם ה' ותורתו. ועדיין מערכות רבות במדינה עושים כל אשר לאל ידם למנוע מיהודים להתחבר לצור מחצבתם, והדברים מפורסמים ואינם צריכים ראייה.

בימים אלו, בהם מדינת ישראל מעלה על נס את סיפור הגשמת התכנית של התנועה הציונית והשקפתה והצלחותיה ומימושה, ומנגד היהדות החרדית לגווניה מסתייגת מההחלטות בטענה של אי-הימצאות של הקב"ה והתורה בעיני, ננסה [וננשא] קצת למקד את המבט על העובדות ולבדוק האם אכן הכל מעשה שטן, או שישנה כאן אפשרות גם לבחינה אחרת של המהלך.

העובדות:

לפני כאלפיים שנה חרב הבית בשניה [כשלמעשה, לאחר החורבן הראשון, שהוא העיקרי, מעולם לא חזר המצב לקדמותו, רוב ישראל כבר לא שרו על אדמתם ומעולם לא חזרו כל דיני התורה לקדמותם] ונתדלדלה ישיבתם של ישראל בארץ הקודש, עד שכמעט ובטל הישוב לגמרי.

בכך נתקיים מה שהבטיחה עליו התורה פעמים רבות - "העידותי בכם היום את השמים את הארץ כי אבוד תאבדון מהר מעל הארץ אשר אתם עוברים שמה לרשתה, לא תאריכון ימים עליה כי השמד תשמדון. והפיץ ה' אתכם בעמים ונשאתם מתי מספר בגוים אשר ינהג ה' אתכם שמה" (דברים כו-כו).

"וקם העם הזה וזנה אחרי אלהי נכר הארץ אשר הוא בא שמה בקרבו ועזבני והפר את בריתי אשר כרתי אתו. וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים, והסתרתני פני מהם והיה לאכול ומצאוהו רעות רבות וצרות" (שם לא טז-טז).

"כי ידעתי אחרי מותי כי השחת תשחתון וסרתם מן הדרך אשר צויתי אתכם וקראת אתכם הרעה באחרית הימים" (שם כט).

את מצבה השפל עד עפר של ארץ ישראל בזמן הגלות מתארת התורה באריכות -

"השמתני אני את הארץ" (ויקרא כו לב).

"והיתה ארצכם שממה ועריכם יהיו חרבה" (שם לג).

"גפרית ומלח שרפה כל ארצה לא תזרע ולא תצמיח ולא יעלה בה כל עשב כמהפכת סדום ועמורה אדמה וצבויים אשר הפך ה' באפו ובחמתו" (דברים כט כב).

"ויחר אף ה' בארץ ההיא להביא עליה את כל הקללה הכתובה בספר הזה. ויתשם ה' מעל אדמתם באף ובחמה ובקצף גדול וישליכם אל ארץ אחרת כיום הזה" (שם כו-כו).

לא נפל דבר מכל הבטחות התורה.

היכן תוכל להודיע שאין לך חלק ונחלה בממשל המדינה
יום חמישי ב' סיון • 18:45 • סמך לכותל המערבי • פרטים בעמוד 3 ובגב העליון

וכן מפורש על-ידי הנביא יחזקאל (פרק לו) - "ולקחתי אתכם מן הגוים וקבצתי אתכם מכל הארצות והבאתי אתכם אל אדמתכם... וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גילוליכם אטהר אתכם. ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחוקי תלכו ומשפטי תשמרו ועשיתם. וישבתם בארץ אשר נתתי לאבותיכם והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לא-להים..."

**ענין בחפץ חיים על התורה פרישת
בא ביחס להצהרת בלפור שהושגה
ע"י וייצמן וחבריו, ענין במכתב
האמרי אמת מגור אוסף מכתבים
מכתב ס' בעמ' עה, במכתב האור
שמוח שבהצהרת בלפור - 'סר פחד
השבועות', ובמכתבי הנצי"ב בקובץ
שיבת ציון ועוד רבים, וכפי שהחליטו
רובם של גדולי ישראל בכנסיה הגדולה
בתרצ"ו, שלא להתנגד להקמת מדינה
יהודית, למרות שלא תתכן הסכמה
למדינה שאינה פועלת ע"פ תורה.**

ישנם כאלו, שעדיין מתאמצים להוכיח עד היכן הגיעה רשעתם של מייסדי המדינה, ישנם המזכירים לנו יום ולילה על האוילות שבגישת "כוחי ועוצם ידי" בה לוקים ראשי השלטון והצבא [כאילו זו הבעיה העיקרית של מי שאינו חי בהתאם לחוקי התורה], ישנם הרועדים מפחד מה יכולים לעולל לנו גם היום חורשי רעתנו בשלטון, והכל נכון עובדתית.

אבל בהסתכלות קצת יותר כוללת, קצת יותר בוגרת, קצת יותר בפרספקטיבה היסטורית, מבינים כי עברו כשמונים שנה, הציבור החרדי - שהיה בתחילה קטן ודל - גדל ופרח לכח גדול ואדיה, שליטתם הבלעדית של עוקרי התורה בתקשורת ובפוליטיקה הולכת ונחלשת, והם מצויים בחרדה גדולה מפני העתיד, כאשר הם רואים שעם ישראל הולך ומתחבר חזרה לשורשיו באמונה בבורא וקיום מצוותיו. דבורי אמונה כבר אינם נאמרים רק בסתר אלא בריש גלי בפוליטיקה, בתקשורת ובצבא. לא רחוק היום, בו יהיה רוב של שומרי שבת בכל המרחב הציבורי. כבר היום במערכת החינוך בכיתות הנמוכות, חלקם של שומרי השבת [מכל הסוגים] גדול מאד בסקטור היהודי, ואנו רואים בחוש איך נקשרים הקצוות לכיוון של עם שלם היושב בארץ הקודש, שחי על-פי התורה, כל אחד בדרגתו.

מי שפוקח את עיניו רואה איך הקב"ה שב את שיבת ציון ומכין את הקרקע' לגאולה השלמה להתגלות בן-דוד ולכל הטובות שאליהן ייחלנו בכל ימי גלותנו. אכ"ר.

במימון גדול של המערכת הציונית למרות התנגדותה לכך.

יש כבר קואליציה שמורכבת רובה משומרי שבת, רובו המוחלט של הציבור היהודי [ללא המצביעים שאינם כאלו], חפץ בזהותו היהודית ושולל את תרבות הפרוגרס הכפרנית ששוללת את מציאות הבורא ורצונו לסדר בעולמו כפי שגילה דעתו בתורה הקדושה, כאשר אינם מבדילים בין יהודי לגוי, בין זכר לנקבה, בין אדם לבעל חיים, והכל יד המקרה חלילה. לכן אנו רואים כאן תקוה גדולה, וניתן לחוש ביד ה', המכוונת ומגלגלת את הדברים.

ובהסתכלות של 'בדיעבד' ובחכמה שלאחר מעשה, הרי לפני השואה היה נראה שהעם היהודי הולך ונכחד, מליונים מאחינו בני ישראל נשרפו על מוקד המולך הקומוניסטי, מליונים נבלעו במולך של ה"גולדנע מדינה" באמריקה ואבדו מתוך הקהל הם ובניהם אחריהם, רבים נפלו בתנועה הבונדיסטית האתאיסטית [האנטי-ציונית] שמכל אלו לא נשאר שריד ופליט, ואילו דווקא מהללו שנסחפו לציונות ועלו לארץ, נשארו יהודים הם וזרעם אחריהם, למרות שלא בדיוק שמרו מצוות כדבעי, אבל סוף כל סוף נשארו בחזקת יהודים ושמרו על כמה דברים יסודיים כמו מילה, נישואין על-פי התורה, פרהסיה ציבורית ביום הכיפורים, אי-אכילת דבר-אחר, מזוזה לפתחייהם, ואף השבת נקבעה כיום המנוחה הרשמי, על-אף שלדאבוננו טרם זכינו שהיא תשמר, ולו במרחב הציבורי, כהלכתה ודקדוקיה.

גם בפזורת יהדות ספרד, בה לא היו מצויות סוג הבעיות דלעיל, במקומות רבים כבר היה רפיון גדול בשמירת המצוות ובחלק מהמקומות גם פגיעה בשבת. ישיבות לכלל הציבור כמעט ולא היו קיימות, ומי יודע מה היה מצב היהדות שם אילולא עלו לארץ. די להביט אל עבר אותם יהודים שנשארו בארצות צפון אפריקה או שהגרו משם לצרפת ולשאר מדינות אירופה ואמריקה כדי להבין, שאמנם כאן בארץ עברו שמד רוחני נוראי שנכפה עליהם בידי השלטון הבולשביקי של מפא"י, אך אין ולו בדל ראייה לכך, שמצבם היה טוב יותר אילו נשארו בנכר. אדרבה, כאן אמנם התערטלו ברובם מהתורה והמצוות, אך רובם שמרו על האמונה הבסיסית שבלב, ובבוא הימים היו הם למנוע הצמיחה העיקרי של תנועת התשובה.

האדמו"ר זצ"ל מקלויזנבורג זיע"א התבטא באחת משיחות קודשו [בהתייחסו לאלו שעדיין אינם שומרי מצוות], שכל היהודים שעלו לארץ ישראל אחר המלחמה לחיות בין יהודים, ולא ירדו לאמריקה לחיות בין הגויים - הם יהודים של 'שמע ישראל'...

ממילא יתכן מאד לומר, שהקב"ה, הדואג לבניו יקיריו באשר הם, שלא ידח ממנו נידח, גרם לקבצם לארצם, בה תהיה הצלה גדולה לדורות הבאים, שישארו ויחזרו ליהדות כאשר עינינו רואות כל יום.

יהודים שומרי תורה ומצוות יכריע וישפיע על האווירה והמצב בארץ הקודש, עד שהכל יראה כאן אחרת. [על דרך זו כתבו והתבטאו האמרי אמת מגור במכתבו לעיל, האדמו"ר מקלויזנבורג, שבדרשתו ביסוד קריית צאנז אמר שאם היו שומעים לגאון רבי עקיבה יוסף שלזינגר זצ"ל לעלות ולהקים מדינה של שומרי תורה ומצוות בארץ ישראל, היו לארץ פנים אחרות לגמרי, גם הגר"ח זוננפלד סבר כן, עיין באריכות ב'האיש על החומה' - ספר שקבל את הסכמת הגר"ש - חלק ב עמוד 144 ואילך].

ורק כדוגמא, נצטט כאן מדברי הרב דסלר זצ"ל במכתב מאליו (ח"ג עמ' 350), שכתב לאחר הסכמת האו"ם (בתאריך ט"ז כסלו התש"ח) להקמת מדינה יהודית [אז הסכימו על כך יותר משני שליש מאומות העולם, ובתוכן ברית המועצות, שהיתה ידועה כשונאת ישראל, תמכה בכך, בבחינת 'מלאך רע עונה אמן בעל כרחו']:

"בתוך אותו יום השנאה [של אומות העולם נגדנו], מתוך כל זה דווקא נולד ההיפך, שהם בעצמם יאמרו לבסס את ישראל באדמת קדש, האם כך הוא מהלך העולם? האם זהו דרך הטבע? כל האומר 'מקרה הוא' - הלא כופר הוא, אבל אנחנו נדע בברור, כי מאת ה' היתה זאת וכ'".

היום אנו עומדים כבר מאה וחמישים שנה לאחר כל ההתחלות הנ"ל. המציאות היום בעליל אינה כפי שסברו אז רבים, כי מדובר על התעוררות ליוזמה מקומית שאולי תצלח ואולי לא, ואדרבה - כנראה שלא, כי היא אינה על-פי תורה במקרה הפחות גרוע, ונגד התורה במקרה היותר גרוע.

היום אנו רואים בחוש זה מעל מאה שנה, שהמהלך מתקדם והולך, ולמרות שמדי פעם ישנה איזו הפסקה שנראית כנסיון, כמו במלחמת יום הכיפורים או הסכמי אוסלו, הגרוש מגוש קטיף והאחרון הכביד - 'השבועי לאוקטובר', אך אחר כל זאת - העובדה היא שבבחינת הזמן, מכל משבר רק התחזקה המדינה והתקדמה בכל הפרמטרים הגשמיים והרוחניים.

הארץ בנויה מהמסד ועד הטפחות. הארץ החרבה בעבר בנויה לכל ארכה ורחבה בערים וישובים מלאים צאן אדם, הארץ נותנת פרותיה בעין יפה לאחר שנתקימה בה הקללה של 'ושממו עליה אויביכם' שלא יכלו להפריחה כלכלית, כדברי רבי אבהו [סנהדרין צז.], והעם היהודי הפך למעצמה כלכלית, צבאית ורפואית, שעמי העולם עומדים בתור ללמוד מנסיונה ולרכוש את עצותיה וחידושיה בכל תחום.

מאה שערים אינה מוזיאון וזכר לפלוקלור היהודי הישן כתקות מייסדי המדינה, היהדות התורנית כפורחת עלתה נצה, ספסלי הישיבות והכוללים מלאים בלומדי תורה 24/7 כל ימות השנה, תלמודי התורה מלאים בתינוקות של בית רבן, בתי יעקב מלאים בבנות ישראל ההולכות בתורת אמותינו הקדושות, ועוד היד נטויה. **ארה"ק הפכה למרכז התורה העולמי והתורה שבה לציון.** וכל זאת אפילו

הרב משה מלוביצקי
לתגובות: MM@KEDUSHASTZION.ORG

חורבן צור לבני ירושלים

הרב חיים דוידוביץ'

לחצות: DAVIDOV@KEDUSHA.TZION.ORG

היכן תוכל להודות לה' על חבלי ארץ חמד ששבו לידיו
יום חמישי ב' סיון • 18.45 • סמוך לכותל המערבי • פרטים בעמוד 3 ובגב הגיליון

לדברי חז"ל, מבואר כמין חומר מדוע בא משא צור אחרי המשא על חורבן ירושלים, שכן המשא כולו מבטא את בנין ירושלים, כיון שכאשר צור שהיא רומי נחרבת, במקביל לכך נבנית ירושלים. במשא זה נוסף עוד, כי בגאולה השלמה, גם כאשר רומי תתאושש מהחורבן ותשוב לשגשג, הרי שמרכושה יהנו בעיקר היושבים לפני ה' בירושלים. עוד נמצאנו למידים, שתחילה תבנה ירושלים במקביל לחורבן צור, ורק אחרי עשרות שנים יהיה סחרה ואתננה של צור ליושבים לפני ה' בירושלים.

משא צור מתאר גאולה 'בעתה', שבה קודמת הנקמה בגויים לשגשוג ירושלים

והנה כתב הבית הלוי (בשלח ו"ה איתא במדרש), כי בגאולת 'בעתה' שלא באה בזכות ובתשובה, מתעוררת הגאולה על ידי מידת הדין המתעוררת על אדום ועמלק, וזו לשונו - "ידוע דמפלתה של מלכות הרביעית הוא עמלק וישועתו של ישראל הם שני דברים שהם אחד, וכל אחד תלוי בחברו ... שנאמר (יחזקאל כו) 'אמלאה החרבה' - אם מלאה זו חרבה זו. ואם כן ישועתו של ישראל יכול להיות בשני אופנים, או בזמן שיעשו תשובה יזכו במעשיהם להטיב להם ומישועתו של ישראל תצמח העונש לעמלק המשעבד בהם ... וכן יכול להיות להיפוך, דגם אם ישראל לא יהיו זכאים לחילה, עם כל זה כשיחמלא סאתו של זרע עמלק ויגיע זמן חורבנה להענישם על עונם, מזה יהיה נצמח ישועה לישראל, ועל ידי מידת הדין שיהיה על עמלק תצמח ישועה לישראל. ובזה פרשנו הפסוק (ישעיה סג) 'כי יום נקם בלבי ושנת גאולי באה' ... אמר 'כי שנת גאולי באה', שהגיע זמן הקץ של גאולת ישראל, 'זאביט ואין עוזר ואשתומם כי אין סומך', דהתבוננות במעשיהם של ישראל ואין להם זכות במעשיהם הגאולים ... 'ותושע לי וזוהי וחמתי היא סמכותי ואבוס עומם באפי', דהחמה שיש לי על המצריים ועמלק - זהו המושע לי לגאול את ישראל."

הדברים מתחזקים משירת האזינו, שכפי שכבר התבאר במאמרים הראשונים, שהיא מדברת על גאולת 'בעתה' שבאה שלא בזכות, ושם אכן מתוארת הגאולה באופן של נקמה בגויים הגורמת לישועת ישראל - "אם שנותי בְּרַק חֲרִיב וְתֹאחֲזִי בְּמִשְׁפָּט יָדִי אֲשִׁיב נָקָם לְצָרִי וְלִמְשָׁנָי אֲשֶׁלֶם, אֲשִׁפִּיר חֲצִי מִדָּם וְחֲרִיבִי תֹאכַל בִּשְׂרֵי מִדָּם חָלָל לְשִׁבְיָה מִרְאֵשׁ פְּרִיעוֹת אוֹיֵב, הֲרִינִי גוֹיִם עֲמוּ כִי דָם עֲבָדֶיךָ יִקּוּם וְנָקָם יָשִׁיב לְצָרֶיךָ וְכִפֹּר אֲדַמְתוּ עֲמוֹ" (דברים לב מא-מג).

אם כנים הדברים, הרי שבמשא צור מדובר על גאולת 'בעתה'. לאחר התאווים הקשים על חטאי ירושלים וחורבנה במשא הקודם, לא נרמזה במקרא חזרה בתשובה, אלא הישועה מרומזת בחורבנה של צור, ואם כן הרי היא גאולת 'בעתה', שבבואה היא מתחילה בעשיית נקמה בגויים, ורק עשרות שנים אחר כך מתרוממת קרן ישראל, שנאמר "וְהָיָה מִקֵּץ שְׁבַעִים שָׁנָה יִפְקַד ה' אֶת צוֹר וְשִׁבְיָה לְאַתְנָה וְזָנְתָה אֶת כָּל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה, וְהָיָה סִחְרָה וְאַתְנָנָה קִדְשׁ לַה' לֹא יֵאָצֵר וְלֹא יִחָסֵן כִּי לְיֹשְׁבֵי לִפְנֵי ה' יִהְיֶה סִחְרָה לְאָכַל לְשִׁבְיָה וְלִמְכָסָה עֲתִיק".

בפרשה נפרדת, מתנבא ישעיהו על העתיד להיות לצור לאחר חורבנה - וְהָיָה פִּיּוֹם הָהוּא וְנִשְׁכַּחַת צוֹר שְׁבַעִים שָׁנָה, שֶׁהֵם כִּימֵי מִלְּךְ אֶחָד. וְרוּק מִקֵּץ שְׁבַעִים שָׁנָה יִהְיֶה לְצוֹר כְּמִקְרָה הַמִּתְבַּקֵּשׁ מִשִּׁירַת הָאֲנָה לְמַאֲבִיָּה שֶׁשִּׁכְּחוּ, אֵלֶיהָ תִּדְמָה צוֹר בְּשִׁבְעִים שָׁנָה אֵלֶּה בָּהֶן הָיָה תִּישְׁכַּח. וישעיהו אכן דוחק בצור בנימה צינית לנהוג כזונה נשכחת המשווררת - קָחִי כְבוֹד, סִבִּי - עִיר זֹנָה נִשְׁכַּחָה, הִיטִיבִי נָגַן, הֲרָבִי שִׁיר, לְמַעַן תִּזְכְּרִי.

אולם בפועל - וְהָיָה מִקֵּץ שְׁבַעִים שָׁנָה יִפְקַד ה' אֶת צוֹר, וְשִׁבְיָה לְקַבֵּל אֶת אֲתֵנָה כְּזֹנָה הַמִּתְנַמְלֶלֶת בְּאֲתָנָן, מֵאַחֵר - וְזָנְתָה [- תספק סחורה תמורת תשלום] אֶת כָּל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה. אולם היא לא תהנה מהשפעה שיש להגיע אליה, אלא - וְהָיָה סִחְרָה שֶׁתִּיַּיֵּבֶא וְאַתְנָנָה שֶׁתִּקְבַּל תְּמוּרַת הַיִּצּוֹר - קִדְשׁ לַה', לֹא יֵאָצֵר וְלֹא יִחָסֵן אֲצֵלָה, כִּי לְיֹשְׁבֵי לִפְנֵי ה' בִּירוּשָׁלַיִם יִהְיֶה סִחְרָה, לְאָכַל לְשִׁבְיָה וְלִמְכָסָה עֲתִיק [- ולהלביש בגדי יוקרה].

רק בגאולה האחרונה יהיה סחרה ואתננה של צור ליושבים לפני ה'

מיקומו של משא זה דווקא אחרי 'משא גיא חזיון' שנישא על ירושלים - דורש הסבר. הרי הדעת נותנת, שהמשא יתייחד בכך שהוא יהיה ראשון או אחרון לשאר המשאות. מדוע, אפוא, נקבע משא צור אחרי המשא על ירושלים?

יתכן, והתשובה לכך נעוצה בדברי הרד"ק, שכתב על הפסוק "וְהָיָה סִחְרָה וְאַתְנָנָה קִדְשׁ לַה' לֹא יֵאָצֵר וְלֹא יִחָסֵן כִּי לְיֹשְׁבֵי לִפְנֵי ה' יִהְיֶה סִחְרָה לְאָכַל לְשִׁבְיָה וְלִמְכָסָה עֲתִיק" - "זה הפסוק הוא נבואה העתידה בימי המשיח". משמעות הדברים היא, שהמשא הזה משמש כסיים של המשא על ירושלים שנגמר בפורענות, ולשם כך הושם המשא על צור אחרי המשא על ירושלים, כיון שהוא מסתיים בהבטחה, ולפי רכוש של צור יהיה ליושבים לפני ה' בירושלים, כלומר לאחר שירושלים תבנה ובניה יתקבצו לתוכה.

צור היא רומי וירושלים נבנית ומשגשגת לאחר חורבנה

על פי דברי חז"ל, מקבל המשא על צור משמעות אחרת לגמרי. וזאת, כי למרות שפשוטו של מקרא מדבר על צור הלבנונית, קבלת חז"ל גורסת, כי חלק מהנבואות שנאמרו על צור נאמרו [גם] על מלכות רומי חייבתה - "אמר רבי אלעזר, כל צור שכתוב במקרא, מלא - בצור מדינה הכתוב מדבר, חסר - ברומי הכתוב מדבר" (בראשית רבה סא ז). והוא נכון גם לגבי משא זה של ישעיהו, וגם לגבי נבואת יחזקאל הארוכה על צור (פרקים כו-כח).⁶

בהתאם לכך, דרשו חז"ל את הפסוק שנאמר ביחזקאל (כו ב) "אֲמַלְאָה הַחֲרִבָּה", על אדום ורומי לעומת ירושלים - אם מלאה זו חרבה זו, ואם מלאה זו חרבה זו (פסחים מב), שלא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים (רש"י בראשית כה כג), והכוונה על רומי כמבואר שם. וכך פרשו חז"ל גם כאן את הפסוק "וְהָיָה סִחְרָה וְאַתְנָנָה קִדְשׁ לַה' לֹא יֵאָצֵר וְלֹא יִחָסֵן כִּי לְיֹשְׁבֵי לִפְנֵי ה' יִהְיֶה סִחְרָה לְאָכַל לְשִׁבְיָה וְלִמְכָסָה עֲתִיק", שהכוונה על הרכוש הרב שבכרך גדול של רומי, שיתן לתלמידי החכמים, ולמי שמכסה סתרי תורה או מגלה טעמי תורה (פסחים קיח).

משא צור

במאמר זה, נסקור את המשא האחרון, אותו נשא ישעיהו על אומות העולם, והוא 'משא צור' (כג א). תחילה נעמוד על פשטה של נבואה -

הנביא פונה בעיקר אל תרשיש, שהיתה רגילה לסחור עם צור ובנותיה, וקורא לה לקנות על צור - הִילִילוּ אֲנִיּוֹת תְּרַשִׁישׁ! הוא מתאר בקצרה את אשר אירע עם צור - כִּי שִׁדָּה מִבֵּית מְבֹאֵל אֵלֶיהָ, כִּי גְדוּלַתָּה שֶׁל צוֹר נִבְעָה בְּעִיקָר מֵהֵיוֹתָ מֵרֶכֶז סִחְרָה אֲזוּרִי, וּשְׁגִשְׁגָה בְּעִיקָר בְּגִלְל הַסּוֹחָרִים שֶׁבָאוּ מִחוּצָה לִלְסַחֵר עִימָה, "מֵאַרְצָה כְּתִים נִגְלָה לְמוֹ" האויב שהשית עליה את האסון.

וכך מציע הנביא לתרשיש לקנות - דְּמוּ בַעֲצֵב יִשְׁבִּי אִי [- צור היושבת באי]; סִחְרָה צִידוֹן, עֲבֹר יָם [- מפליג בים מצור החוצה] אֲשֶׁר מִלְּאֲנָה תִמִּיד לְצוֹרֶךָ יִצְאוּ סִחְרוֹת מִמֶּנָּה. ובמקביל - וּבְכִימִים רַבִּים הִיוּ מֵיִבְיָאִים אֵלֶיהָ זֶרַע מִצְרַיִם הַיּוֹשֵׁב עַל נַהַר שֶׁחַר [-גילוס], וְכִן קָצִיר יָאוֹר [-גילוס] הִיְתָה מְבֹאֲתָהּ שֶׁל צוֹר.² וּבְקִיצוֹ: וְהָיָה סִחְרָה גוֹיִם.

על כן, אליכם יושבי צור וצידון יאמר - בּוֹשִׁי צִידוֹן הַנִּסְמָכָה עַל צוֹר, כִּי אֲמַר יָם, [זה אשר לחשיבותו היו מתארים אותו כ] מְעוֹז הָיִם, לְאִמְרוֹ: הֲכֵל חֶרֶב, כְּבִיכּוֹל לֹא חֲלָתִי וְלֹא יִלְדָתִי וְלֹא גְדָלָתִי בַחֲזוֹרִים [ולא] רֹמְמָתִי בַתּוֹלוֹת. ולעומת היבוא שהיה מגיע אליה ממצרים יאמר - כְּאִשֶּׁר שָׁמַע הַחֲזוֹרֶבֶן יִגִּיעַ לְמִצְרַיִם שֶׁסִּחְרוּ עִמָּה תִּמִּיד, יִחִילוּ, דְּהִינּוּ כְּאִשֶּׁר שָׁמַע חוֹרְבָן צוֹר יִגִּיעַ אֵלֶיהֶם.

לסיכום החלק הראשון, אומר ישעיהו למפליגי אניות תרשיש, שבקינתכם תאמרו אלה לאלה כי למראה חורבן צור - עֲבֹרוּ חֲזָרָה תְּרַשִׁישׁ! אין עוד מה לחפש שם. לאחר שתקחו הפסקת נשימה ותתייחדו בבכי ועצב, תמשיכו לקנות ולספר איך קרה האסון הנורא הזה לאנשי צור, והיא כפתיחת קינה חדשה, בה כביכול קוראים אנשי תרשיש לאנשי צור - הִילִילוּ יִשְׁבֵּי אִי [-צור]!³

הזאת היא לָכֵם יושבי צור? עִיר עֲלִיָּה, אֲשֶׁר מִיָּמִי קָדָם קָדְמָתָהּ, וְעַתָּה יִכְלָה רִגְלֶיהָ מִרְחוֹק לָגוֹר? הוא ממחדד את שאלתו - מִי יַעַץ זֹאת עַל צוֹר הַמַּעֲטִירָה, אֲשֶׁר סִחְרָה שָׂרִים כְּנַעֲנִיָּה [-תגריה] נִכְבְּדִי אֲרָץ? ומשיב - ה' צָ-בָאוֹת יַעֲצֶה, כְּדִי לְחַלֵּל גֵּאוֹן כָּל צָבִי [-נחשק ונחמד], לְהַקֵּל כְּבוֹד כָּל נִכְבְּדֵי אֲרָץ.

כיון שאנשי תרשיש הם המקוננים, מתארת הקינה קריאה לאנשי תרשיש בטרם חורבן צור - עֲבֹרוּ חֲזָרָה אֲרָצְכֶם מִרְחֹק הַשּׁוֹטָן, בֵּית תְּרַשִׁישׁ, אֵין מִזַּח [-עוצמה] עוֹד לְצוֹר, אַחֵר אֲשֶׁר יָדוּ שֶׁל ה' נָטָה עַל הָיִם וְיּוֹשְׁבָיו, הֲרִיגִי מַמְלְכוֹתָהּ, צֹהַ אֵל [-על] כִּנְעָן לְשִׁמּוֹ מְעוֹנֶיהָ [-מעוזיה]. וְיֹאמְרוּ ה' לֹא תֹאסִיף עוֹד לְעַלּוֹת הַמַּעֲשִׂקָה [-לאחר החורבן] הֲלֹא הָיָה בַתּוֹלָה בֵּית צִידוֹן הַנִּסְמָכָה עַל צוֹר וְגוֹרְלָן שׁוֹה, אֲלֵא אֵל כְּתִים קוֹמִי עֲבֹרִי, אִוְלֵם גַּם שָׁם לֹא יִנּוּחַ לָךְ. ומתאר איך בפועל עתידה צור להיחרב - הֵן אֲרָץ כְּשָׂדִים, זֶה הָעָם אֲשֶׁר בָּהּ לֹא מִשָּׁה הָיָה, כְּלוּמֹר הוּא לֹא הָיָה אִיּוֹם, אִוְלֵם אֲשׁוֹר שֶׁכֶּבֶשׂ אוֹתָהּ יִסְדָּה לְנוֹסְעֵי צִיִּים [-ספינות מלחמה גדולות], ואנשי כשדים אלה הִקִּימוּ בַחוּצֵי [-מגדלי המלחמה] שֶׁל אֲשׁוֹר, וּבִכֵּן עָרֵרוּ [-החריבו] אֲרָמְנוֹתֶיהָ שֶׁל צוֹר, שִׁמָּה לְמַפְלָה.

בסיום הקינה חוזרים על הפתיחה בקצרה - הִילִילוּ אֲנִיּוֹת תְּרַשִׁישׁ, כִּי שִׁדָּה מִבֵּית מְבֹאֵל. בזה מסתיימת הקינה שמציע ישעיהו לאנשי תרשיש לשאת על צור.

1. יתכן, והכוונה היא "כי שווד בית מבוא", והלשון 'מבית מבוא' היא על דרך 'קמוני' קמוני' כעמך כפסטי' כפסטי' (מלכים א כב ד).

2. ציון, כי בדברי כותבי קורות הימים, נמצא כי לצור היו שני נמלים עוד מימי המקרא. צפוני שנקרא 'הנמל הצידוני', ודרומי שנקרא 'הנמל המצרי'.

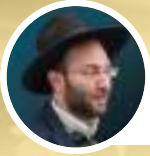
3. למרות שמקרא אחד הוא 'עברו תרשישה הילילו יושבי אִי', אין בכך סתירה לפירוש הזה, שכן 'עברו תרשישה' הוא סיכום החלק הראשון של הקינה, ועל כן הוא צריך להיות נפרד מן הפסוק הקודם, כיון שאינו המשך ישיר אליו. וכן: הילילו יושבי אִי, שפותח את החלק השני של הקינה, גם הוא אמור להיות מופרד מן הפסוק שלאחריו, שכן הפסוק שלאחריו אינו המשך ישיר אליו. ומכיון שהם משפטים קצרים מדי, הם אוחדו לפסוק אחד. ויש לך דוגמאות שונות במקרא.

4. ראה מה שכתב הרד"ק - "לדברי המפרשים שפירשו כימי מלך דוד נראה לי הטעם, לפי שמלך דוד היה לו ברית עם חירום מלך צור, ואחרי מות דוד ושלמה לא שמרו הברית והרעו לישראל כפי יכולתם, ואמר כי זמן זה תשתכח מלכותם כדי שזכור ברית דוד שהיה לו עם מלכם והם לא שמרו הברית, וידוע כי באותו עון בא להם הגזרה הזאת."

5. יתכן משום שדרש כמו 'צ'.

6. ציון, כי גם רומי נחשבת "אי", כמו שאמרו חז"ל - "בשעה שנשא שלמה את בת פרעה ירד גבריאל ונעץ קנה בים, ועלה בו שרטון, ועליו נבנה כרך גדול של רומי" (שבת נו ע"ב).

אספרה כבודך ולא ראיתך

הרב חיים מאיר אינהורן
לתעבות: CHAIM@KEDUSHAZION.ORG

הדרך הטובה, ומלכת אחרי ה' עד אבדם מהר, על כן, אבינו שבשמים, כאב את בן ירצה גואלנו אהבנו, ומלמדנו מוסר השכל, כי מעת החל חרמש בקמת השעורים, שהיא ראשית כל תבואת הארץ, טרם רום לבבנו בראותנו רוב תבואות בבית ובשדה, בא הא-להים לפקוח עיניים עוורות וללמדם דעת, כי לה' הארץ ומלואה... כי כח האדם אין, כי הכל הבל! לכן זאת יעשו, לבלתי רום לבבם, כי טרם תבוא אל פיהם שום הנאה מתנובת השדה, וטרם יטעמו מאומה מלחם וקלי, יביאו מראשית קציר כל עם ישראל, עומר ראשית קצירם אל הכהן, באמור אליו ית': הננו מכירים כי ממך הארץ וכל אשר בה, ומידך נתנו לך מראשית כל, ואין אנו עזי פנים להיות כפויי טובה."

וכשעבר מרדכי הצדיק, ובטל את ליל הסדר, ועמדו כל אותו הלילה, ומתוך ההגדה קיימו רק 'ונצחק אליה' א-להי אבותינו' - 'קהל כנסה הדסה לשלש צום בפסח'. ובוודאי לילה כזה של שימורים ציפו כל ישראל שיגאלו, כיוון שעלה עמוד השחר, ולא נושעו, מי יודע מה היה בלבם, אך לא מחשבותינו מחשבותיו, ורצה בטובו לתת לנו פורים, פסח הוא לא הפרק הנכון, עכשיו בכלל הפרק של העומר - 'כדי שלא נערב שמחה בשמחה, כי הראשון נכון לזכר הנס הגדול שהוציאנו ברוך הוא מעבדות לחרות ומיגון לשמחה'. כיון שבא השמש, ועסקו בקמיצת העומר, ניצח עומר שעורים אחד לעשרת אלפים כיכר כסף, וישבות המן ממחרת, ממחרת השבת.

אף גדעון השופט, אשר לימד ראות לטובה אות, כאשר עבר ליל הסדר, ומדין ועמלק וכל בני קדם עדיין משתעבדים בישראל, זעק 'איה נפלאות', והרי אבותינו ספרו לנו כי הלילה הזה ממצרים העלנו, וכימי צאתנו הראנו נפלאות - 'אמר ר' יהודה בר שלום ליל פסח היה אותו הלילה, שאמר לו ואיה כל נפלאותיו, היכן הם הפלאים שעשה הא-להים לאבותינו בלילה הזה?'³ - 'ויפן אליו ה', ויאמר לך בכחך זה' עכשיו זה פרק של העומר, אני רוצה שהם יפלו בידכם, בדרך הטבע [עכשיו זה בכלל הזמן של תפילת טל, הסמל של הנהגת הטבע של הקב"ה, 'ויעש א-להים כן בלילה ההוא ויהי חרב אל הגזה לבדה ועל כל הארץ היה טל']. אבל גדעון

לנו אלא לחפש דרכיו, מדוע בחר לגלגל זאת בידי אדם, ובהסתר דרכיו, והוא ממית ומחיה, מיוחד באהי-ה אשר אהי-ה, לפניו לא נוצר א-ל ואחריו לא יהיה.

ואם תאמר, כלך לך אצל פורים, הלא זמן לימוד נסים בהסתר, באדר הוא - זמנה של אסתר, ומה לך הולך בדרך הטבע, במקום להתכונן לקבלת התורה? כבר הראיתך¹, כי אייר הוא אדר החדש, וספירת העומר להודות לפניו על תבואה וטבע בארץ ישראל, וכל הפרנסה אך ממנו, טרף נתן ליראיו יזכור לעולם ברינתו, אשר הוא מגדל כל עשב, ומכה על קדקדו ואומר לו 'גדל', וספירה ואמונה זו היא ההכנה לקבלת התורה, הבנת 'יסוד התורה כלה', וממנה עולה ניגון של רועה, והניגון הוא: "כל קרבנות הציבור והיחיד באין מן הארץ ומחוצה לארץ, חוץ מן העומר ושתי הלחם שאינן באין אלא מן הארץ" (מנחות פג:).

ואם הפסח, בחינת שבת, שביתה ממלאכה, שביתה עולם הטבע, אחריו מגיע ממחרת השבת, בו מקריבים העומר, תבואה חדשה, הוא בחינת עולם הטבע שמתעורר, ומי שאמר לפרעה 'כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים' הוא שאמר 'בא השמש', 'הביאו לפני עומר בפסח כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות'. 'ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים, שהם יסוד התורה כלה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכלם נסים, אין בהם טבע ומנהגו של עולם בין ברבים בין ביחיד'² 'מגל זו? קופה זו? הן הן!.

"ומשרשי המצוה. כדי שנתבונן מתוך המעשה החדש הגדול שעושה השם ברוך הוא עם בריותיו לחדש להם שנה שנה תבואה למחיה .. ונצטוונו בזה בשני של פסח ולא בראשון, כדי שלא נערב שמחה בשמחה, כי הראשון נכון לזכר הנס הגדול שהוציאנו ברוך הוא מעבדות לחרות ומיגון לשמחה" (ספר החינוך ש"ב)

שפע עצום עומד לרדת אלינו משמים בחודש אייר, ומה יהיה, יש חשש שנחשוב 'כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה'... אל דאגה, בשביל זה יש עומר, אנחנו נכריז כי ה' הוא הנותן לנו כח לעשות חיל, וז"ל הזהב של האלשיך הקדוש בפרשת אמור בבאור מצות העומר - "כי ישכחו ויאמרו: כוחם ועוצם ידם עשה להם את החיל ההוא, כי כפיות טובתם תיסרם ותסירם מן

משל משלתי, ואינו דומה לנמשל, נדון דנתי, ואין הגדון דומה לראיה, ואף על פי כן אכתוב, אוי לי אם אכתוב, אוי לי אם לא אכתוב, ואף על פי שאין לו שום דמיון כלל.

כי זה כמה שנים, שבאותה ארץ הזהב של אמריקה, שאף שאינה מוזכרת בהדיא בתנ"ך ובחז"ל, מצאנו דוגמתה בממלכות הארץ, כמלכות בבל בעת גדולתה, כפרס על כל מדינה, כיוון מושלת בכיפה, וכרומי מכתבת טירונאי מכל העולם כולו, לפי שכך הנהיג הבורא עולמו, שיש מלכות אחת העולה למעלה ראש. ובאותה המלכות המליכו עליהם, איש קטן ונבזה מאד, אובמה שמו, מזרע כנען עבד עבדים, עבד כי ימלוך.

חיל אחז יושבי כנען, ונחלקו הדעות אצל זקני הכושים, אלו אומרים הופר הנדר, הותרה הקללה, ואלו עדיין בקללת עבד עבדים היו אוחזים, אדרבה, אמרו - היום המצב גרוע הרבה יותר, הכי גרוע הוא שלא מרגישים זאת כלל, ועוד הגדילו ואמרו, כי הקונגרס הוא בית מינים שחוקק חוק כזה לשחרר עבדים, וגזרו לבל ירים איש ידו להצביע שם, ואין ביד שום איש לבטל גזרת עבדות, עד שהיו תלמידיהם מקבלין על עצמן כל יום מחדש עול עבדות, ואפילו מי מהם שהיה מיניסטר, או עשיר גדול, היה מרגיש שאין לזה שם שחרור כלל, וכי אחרי ארבעת אלפים שנות עבדות, הכל יגמר כשכמה אנשים יגידו שזה נגמר, וזהו?

רוח הקדש מצווחת ואומרת "הלא כבני כשיים אתם לי בני ישראל, נאם ה'! הלא את ישראל העליתי מארץ מצרים, ופלשתיים מכפתור וארם מקיר" (עמוס ט ז).

ואנו מאמינים בני מאמינים, יודעים כי בלתי ניתן לבטל את רצון ה', אם גזר - מי יפר, ואם צווה - כך יעמוד, ומכיון שאנו רואים בעיניים שאינם עבדים, בוודאי כך עלה רצון לפניו, ומי יאמר לו מה תעשה ומה תפעל. ומעתה לנדון דידן, שאף שאינו דומה כלל, מכל מקום עדיין מאמינים בני מאמינים אנו, ויודעים כי לא ניתן להתחכם נגד ה', אם גזר - מי יפר, ואם צווה - כך יעמוד, ומכיון שאנו רואים בעיניים שאינם יושבים בחז"ל, בוודאי כך עלה רצון לפניו לקבץ נפוצות קווי מארבע כנפות הארץ, ומי בכל מעשי ידי, ואפילו העליונים, יאמר לו מה תעשה ומה תפעל, ומבלעדי אין א-להים, ולא נשאר

היכן תוכל להודיע שאתה מאמין שהבורא יתברך הוא הנותן לך כח לעשות חיל
יום חמישי ב' סיון • 1845 • סמוך לכותל המערבי • פרטים בנעמד 3 ובגב הגליון

1. במאמר פורים תשפ"ה, קדושת ציון גליון פ"ג.
2. רמב"ן סוף פרשת בא, ועיין עוד ברמב"ן ויקרא כו יא ובראשית יז א ובשמות ו ב.
3. ילקוט - רמז ס"ב
4. תענית, ג, ע"א

עדיין מפחד לסמוך על כוחו, אומר לו ה' יתברך - "רד אתה ופרה נערך אל המחנה ושמעת מה ידברו". והרי לרדת שמה זה פחד פחדים, הגויים מסביב הם רבים, "ומדין ועמלק וכל בני קדם נפלים בעמק כארבה לרב ולגמליהם אין מספר כחול שעל שפת הים לרב". גדעון שומע בקול ה' - "ויבא גדעון והנה איש מספר לרעהו חלום ויאמר הנה חלום חלמתי והנה צליל לחם שערים מתהפך במחנה מדין ויבא עד האהל ויכהו ויפל ויהפכהו למעלה ונפל האהל ויען רעהו ויאמר אין זאת בלתי אם חרב גדעון בן יואש איש ישראל נתן הא-להים בידו את מדין ואת כל המחנה". גדעון מאושר - הוא הבין את המסר, הגויים לא מבינים, 'צליל לחם שעורים' הוא זה שמתהפך כאן, ואמרו רבותינו ז"ל, יום הקרבת העומר היה, 'נשמדה מדין בצליל שעורי עמר פסח'.

ובחז"ל במדרש רבה איתא - "ר' יוחנן אמר - לעולם אל תהי מצות העומר קלה בעיניך, שע"י מצות העומר זכה אברהם אבינו לירש את ארץ כנען... אמר ר' אבהו - היא שעמדה להם בימי גדעון... ר' לוי אמר - היא שעמדה להם בימי המן, דאמר ר' לוי - כיון שראה את המן בא והסוס בידו אמר להם, במה אתם עוסקים, אמרו לו במצות העומר, א"ל קומו דנצחו...". עלולה חלילה להתגבגב ללב מחשבת פיגול, שנסים גלויים של פסח זה שווה, אבל נסים כאלו טבעיים - זה לחלשים... מזהירים חז"ל - לעולם, אבל לעולם אל תהי מצות העומר קלה בעיניך, היא שעמדה לניסים בידי אדם בימי גדעון, והיא שעמדה לאבותינו לנסים בדרך הטבע, בימי המן, ולנו לירש את ארץ כנען.

כי גם בירושת ארץ כנען, ההבנה הפשוטה היתה, שזמנם של הניסים - בניסן. אבל הקב"ה - אין מחשבותיו מחשבותינו, ואמרו חז"ל - "כי תבאו אל הארץ... והבאתם את עמר, מאיזה זכות זכו ישראל לירש הארץ, הוי אומר בזכות מצות העומר" (ויקרא רבה כח ד). אמר הקב"ה - חפץ אני ליתן ארצי לבני, שכם שלהם, יריחו שלהם, ירושלים שלי, והיה צליל עומר שעורים של נסים מלובשים בטבע, מתהפך במחנה ירדן, ויהפוך את האהל על מצרים, ואף סוריה לא נמלטה, ויתן ה' בידינו מנחל מצרים עד כתר החרמון, כי צדיק הוא, הוא שנהגנו ב'קדושת ציון' להודות לפניו על כך בקהל ועדה, כדברי האלשיך - "באמור אליו יתברך: הננו מכירים, כי ממך הארץ וכל אשר בה, ומידך נתנו לך מראשית כל".

כעת, מהזווית הארץ-ישראלית, נתבונן בדברים שוב - שפע עצום עומד לרדת אלינו משמים בחודש אייר, ומה יהיה, יש חשש שנחשוב 'כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה'... אל דאגה, בשביל זה יש עומר, אנחנו נכריז כי ה' הוא הנותן לנו כח לעשות חיל, וז"ל הזהב של האלשיך הקדוש בפרשת אמור בביאור מצות העומר "כי ישכחו ויאמרו: כוחם ועוצם ידם עשה להם את החייל ההוא, כי כפיות טובתם תיסרם ותסירם מן הדרך הטובה, ומלכת אחרי ה' עד אבדם מהר, על כן, אבינו שבשמים, כאב את בן ירצה גואלנו אהבנו, ומלמדנו מוסר השכל

... בא הא-להים לפקוח עיניים עיוורות וללמדו דעת, כי לה' הארץ ומלואה... כי כח האדם אין, כי הכל הבל! לכן זאת יעשו, לבלתי רום לבבם... באמור אליו ית': הננו מכירים כי ממך הארץ וכל אשר בה, ומידך נתנו לך מראשית כל, ואין אנו עזי פנים להיות כפויי טובה".

ומפלאות תמים דעים, כי מצוה של פסח, שהיא גאולות חוץ לטבע מקיימין אותה כולה בחיפזון, אבל מצוה של ספירה - קמעה קמעה, סופרים יום אחד, אחר כך מתקנים יום שני, מתקדמים ליום שלישי, כך היא מצוה, כך היא גאולתה, קמעה קמעה, מלובש בדרך הטבע, עד שבאים אצל קדושת הכתר.

כי זה כמה שנים, שבאותה ארץ הזהב של אמריקה, שאף שאינה מוזכרת בהדיא בתנ"ך ובחז"ל, מצאנו דוגמתה בממלכות הארץ, לפי שכן הנהיג הבורא עולמו, שיש מלכות אחת העולה למעלה ראש, וכאשר רוצה לגאול בניו בדרך הטבע, ממליך עליה מי שיעשה רצונו, ככורש וכאחשורוש ההפכך, שעל השימוש בהם נאמר 'אכן אתה א-ל מסתתר'. ובאותה המלכות, המליכו עליהם, איש אדום וחזק מאד, טראמפ שמו, מזרע עשיו, הולך בדרכי זקנו, ועל אותם דברים שיעזור ליעקב כיוון יצחק אבינו בבואו לברך לעשיו, שעם 'עשיותו יסייע לישראל, ומלכותו באה לו בפלא, רק מן הממליך מלכים, אשר לו לבד המלוכה.

ואנו מאמינים בני מאמינים אנו, אם גזר - מי יפר, ואם צווה - כך יעמוד, ומכיון שאנו רואים בעיניים שכבר יתר על שבעים שנה, בוחר לשמור על ישראל, בדרך הטבע עושה פלא, וליתן להם ארצם נחלת גויים בידי אדם, בוודאי כך עלה רצון לפניו, ומי בכל מעשי ידי, ואפילו העליונים, יאמר לו מה תעשה ומה תפעל, וטיטוס הרשע - כשעמד עליו נחשול שבים לטבעו, אמר 'כמדומה אני שא-להים של אלו אין גבורתו אלא במים...אם גבור הוא יעלה ליבשה ויעשה עמי מלחמה, יצתה בת קול ואמרה - לו רשע בן רשע בן בנו של עשו הרשע! בריה קלה יש לי בעולמי ויתוש שמה... עלה ליבשה בא יתוש ונכנס בחוטמו ונקר במוחו" (גיטין נו). ואנו צדיקים בני צדיקים, בני בניו של יעקב הצדיק, אומרים לפניו - רצונך לעשות עמנו ניסים בים, גלויים כקריעת הים - עשה! רצונך לעשות עמנו בארץ, נסים מכוסים במידת הטבע של הארץ, למענך עשה! ואנחנו עמך וצאן מרעיתך נודה לך לעולם...

אם היו שואלים אותנו, היינו מצפים שגם יציאת מצרים המקורית, הבמה של ההופעה הא-להית, בבואה ללמד שהוא משדד מערכות הטבע, היתה כבימינו, שמאמינים אך בטבע, ואז יבוא ה' וילמד טועים בינה, שאין טבע כלל. והנה זה פלא, ההפך הוא הנכון, מדובר בדור בו בחר ה' לאפשר מקסימום להטים כשפים ומטאפיזי, וכשבא משה רבנו עליו השלום, מספרת הגמרא במנחות (פג) - "אמרו לו יוחנא וממרא - ראשי מכשפים של מצרים למשה רבינו כשהתחיל לעשות האותות לעיני פרעה... תבן אתה מכניס לעפריים... בתמיהה, כך ארץ מצרים, שהיא מלאה כשפים - אתה בא לשם לעסוק בכשפים?" אמר להם למתא ירקה ירקה

שקול - לעיר שגדל שם ירק הרבה הבא ירק שלך למכור". הקב"ה 'מוכר' את הלימודים שלו בהתאם לשפה המובנת במקום. ממילא, בימינו - אם אנו רואים שהבמה שה' יתברך בחר להופיע עליה, היא מדענים המאמינים בדרך הטבע, שהם הם חרטומי זמננו, מרפאים חולים, מחיים מתים, חוזים במכשירים, והכל רק בטבע - הרי שה'ממקומך מלכנו תופיע' הוא באופן שילמד - אתם חושבים שאתם חזקים בטבע? בואו תראו מי ברא את הטבע הזה, אני אמרתי עוד ישבו זקנים וזקנות, ונעשה רצוני, ילדים וילדות משחקים בגולות טבעיות ברחובותיה.

שיא הטכנולוגיה הטבעית שלהטו חרטומי זמננו, הרי היא הבינה המלאכותית, והיא הרי תהיה הכלי למימוש הבטחותיו אלינו, ומה יהיה בסוף? אין לה יצר הרע, היא עוד תגיע למסקנה חותכת וחד משמעית, שתגובה בראיות טבעיות חותכות, לאמר: יש מנהיג לבירה! כי בקצה הסולם הטבעי, אחרי דורות של כפירה, וכוחי ועוצם ידי, מחכה בסבלנות בורא עולם, הוא א-להינו בשמים ובארץ, 'עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים, אין בהם טבע ומנהגו של עולם' מיוחד באה-ה אשר אה-ה, לפניו לא נוצר א-ל ולאחריו לא יהיה.

ואם ברצונך אחי, לחזות בפלא, ציבור אדיר של עובדי ה', שהעיר ה' לבם לדרוש לו ולעירו, המאמין בכל דברינו ומקרינו, שכלם נסים, אין בהם טבע ומנהגו של עולם, צדיקים בני צדיקים, בני בניו של יעקב הצדיק, האומרים לפניו - רצונך לעשות עמנו ניסים בים, גלויים כקריעת הים - עשה! רצונך לעשות עמנו בארץ, ניסים מכוסים במידת הטבע של הארץ - למענך עשה! ואנחנו עמך וצאן מרעיתך נודה לך לעולם, על צליל עומר שעורים של ניסים מלובשים בטבע, שהתהפך במחנה ירדן, ויהפוך את האהל על מצרים, ואף סוריה לא נמלטה, ויתן ה' בידינו מנחל מצרים עד כתר החרמון, כי צדיק הוא, להודות לפניו על כך בקהל ועדה, באמור אליו יתברך: הננו מכירים כי ממך הארץ וכל אשר בה, ומידך נתנו לך, ואין אנו עזי פנים להיות כפויי טובה.

ואם עלה רצון לפניך, דורש ציון אהוב, לשמוע הניגון של רועה, שאינו בא אלא מן הארץ, על זקנים וזקנות, שאמר 'עוד ישבו', ונעשה רצונו, על ילדים וילדות משחקים בגולות טבעיות ברחובותיה, ולהביא לפניו מן התבואה החדשה של השנה, על נסי הביפר, ועל ריצוץ ראשי פתנים, על סוריה, ועל כיפה של ברזל המחברת בין ישראל לאביהם שבשמים -

מקומך עמנו, מרכז דוידסון, יום חמישי יום המיוחס, לתוך הלילה, בו נחו מאויביהם בתשכ"ז, באמור אליו יתברך: הננו מכירים, כי ממך הארץ וכל אשר בה, ומידך נתנו לך, עיר כסוכה נותרת, שימה בידך עטרת!

בית המדרש

מכתבים ומאמרים שנשלחו למערכת, עם תגובות רבני בית המדרש – מטובי הכותבים בגליון

מרן הגרי"ז מבריסק וצוק"ל:
ביקשתם, קיבלתם! אבל...

בסייעתא דשמיא.

לכבוד אוהבי ודורשי ציון היקרים די בכל אתר ואתר.

בימים האחרונים עסקתי בספר שמואל, והנה הגעתי לפרשה של המלכת שאול למלך, ובלמדי זאת נזכרתי בהסבר יפה של מרן הגרי"ז מבריסק שאמר פעם לסבא רבא שלי הגר"ח גולדויטש זצ"ל (שהיה מקורב אליו).

ובאמרי הדבר לפני ידידים, אמרו לי 'אל תמנע טוב מבעליו' וכתוב הדברים לגליון קדושת ציון. הסיפור שמעתי מאבי שליט"א (ששמעו מסביו בעצמו), מימים ימימה, אך לפני כמה שנים כשהודפס ספר על דמותם המאירה של סבי וסבתי ז"ל, הדבר נדפס שם (מפי אבי), ואצטט הדברים כפי שכתוב שם:

כבן בית שעקב אחר הרב מבריסק, ינק ממנו רבי חיים יעקב את חרדת הקודש העצומה לפסוקי הנביאים. הרב שהיה מרבה לעלות למפטיר ולהפטרה, היה מתרפק על הפסוקים ששזרו את עברו ועתידו של עם ישראל, ואזנו הרגישה של רבי חיים יעקב קלטה את נימת הקריאה, את הרגש שהתלווה אליה ואת רטט העמידה מול דברי א-להים חיים.

בהזדמנות סיפר הרב גולדויטש ש"פעמים רבות כאשר הרב היה עולה למפטיר היה פורץ בבכי נרגש, ודמעות חמות היו זולגות מעיניו למקרא ההפטרה"

סיפר נכדו של רבי חיים יעקב: כאשר ראה הרב מבריסק את השמחה הגדולה שפרצה לרחובות עם הקמת המדינה, פנה לברר אצל אנשים ממגוון חוגים את גישתם לעניין, למחרת, בעת הטיול המשותף (שהיה עורך הגרי"ז לצורך בריאותו, ותקופה ארוכה היה הגר"ח בן לווייתו בשעת הטיול), גולל הרב באזני ר' חיים יעקב את התגובות ששמע, ולאחר שהציגן – פרש את משנתו האישית בנושא.

כדרכו ביסס הרב מבריסק את דבריו על פרשה בנביא, הפעם מספר שמואל (שמואל א' יב – הפטרת קרח):

כאשר ביקש שמואל הנביא להוכיח את עם ישראל על שביקשו מלך ככל הגוים, הקדים ופירט בקצרה את ההסטוריה של עם ישראל, מציאת מצרים ועד סוף ימי השופטים. תוכן ההקדמה בקצרה הוא: תמיד כאשר עזבו ישראל את ה' – נמסרו

ביד אומות העולם, ואילו כאשר חזרו בתשובה וזעקו אל ה' – הגיעה הישועה.

לאחר מכן תיאר הנביא את המאורע העכשווי: 'ותראו כי נחש מלך בני עמון בא עליכם, ותאמרו לי: לא! כי מלך ימלוך עלינו – וה' א-להיכם מלכם'. המאמר 'לא! – כי מלך ימלוך עלינו' טעון הסבר. מהי משמעות המילה 'לא' ואת מה באו לשלול באמצעותה?

הסביר הרב מבריסק שהתגובה המתבקשת למאורע הייתה אמורה להיות כמו תמיד: חזרה בתשובה וזעקה אל ה', אבל בני ישראל אמרו: לא! איננו מעוניינים להמשיך לחיות כך, אנחנו רוצים להיות מונהגים בדרך הטבע, על ידי מלך, ככל הגוים. זה היה כמובן חטא, כפי שהנביא מסיים 'וה' א-להיכם מלכם'. אף על פי כן קיבל הקב"ה את הבקשה ונתן להם מלך. מדוע? כי עצם הבקשה הייתה דבר נכון. התורה עצמה הרי ציוותה את עמ"י לשים עליהם מלך (דברים יז טו), ורק הכוונה שעמדה מאחוריה הייתה שלילית. אכן הנביא ממשיך ואומר: 'והנה נתן ה' עליכם מלך – אם תיראו את ה'... והייתם גם אתם וגם המלך אשר מלך עליכם אחר ה' א-להיכם. ואם לא תשמעו בקול ה'... והיתה יד ה' בכם ובאבותיכם' (שם יג טו).

"בקשת המלך שהיא טובה מצד עצמה, אכן התמלאה, אבל השאיפה השלילית שמאחוריה – לא תתמלא! עם ישראל ימשיך להתנהל בהשגחה שמימית – לא ככל הגוים.

מכאן עבר הרב להפיק את הלכה האקטואלי: בקשת מדינה יהודית אכן היא דבר ראוי לעצמו, אולם אלו שבקשו אותה פעלו מתוך כוונה שלילית, להיות ככל הגוים. וכמו אז כן היום – אמנם מדינה קיבלנו, אבל היא לעולם לא תהיה מדינה ככל הגוים, אלא 'אם תיראו את ה', והייתם גם אתם וגם המלך אחר ה' א-להיכם, ואם לא תשמעו בקול ה' והיתה יד ה' בכם'.

הסיפור מצוטט מספר 'כל רוחות שבעולם' לדמותם המאירה של הרב והרבנית מירניק (פרק א' עמ' 52, מפי אבי).

ואחתום בברכה לדורשי ציון שזוכים לכל המתאבל על ירושלים – זוכה ורואה בבניינה. יעקב יצחק מירניק, עיה"ק צפת ת"ו

חול המועד פסח בשערים

אני כותב הדברים מיד לאחר חג הפסח בו זכינו להתפלל כמעט כל יום מימי חוה"מ בשער הכותנה

ולהסתובב בסיבוב שערים שאח"כ, הכל ברוב עם הדרת מלך, כמה מרגש איזה תפילה איזה הלל, איזה צבור משתוקקים לירושלים, לגאולה השלמה. ואחרי כל זה מתגנב בתוכי המחשבה – מי לא רואה את אור הגאולה הזורח? שלא לדבר על זה שלפני מאה שנה יכלו אבותינו, רוב עם ישראל, רק לחלום על להיות בכותל. ואנו באים בהמונינו עד שערי הר הבית אף שעדיין לא זכינו ממש בפנים השערים... ולא עוד אלא שאפילו דבר כמו סיבוב שערים, להסתובב בהמונינו בתוך אזורים שאפילו לפני שני עשורים לא היו נותנים, רק קצת מתבוננים ורואים איך שקול דודי דופק.... והאור מתגלה גם בעניין הגישה והמחשבה. ב.מ. לוי סון

...

עוד שני מכתבים, מהמנין החסידי החדש:

המנין החסידי מהווה מקום מדהים למי שרוצה להתפלל ביישוב הדעת, במקום מוסדר ומסודר, עם חזן מיוחד ואוירה רצינית וטובה, שירי הלל עם מנגינות של 'בנה ביתך' ועוד. יפה לראות כיצד 'השומרים הסובבים' [לע"ע] בעיר' גם הם מצטרפים לשירה ולזמרה – והכל סמוך ונראה ממש למקום שבו יש 'לגיל ברעדה'. השמחה על האפשרות להתפלל קרוב כל כך, והתפילה על שובינו מעבר למפתן – לבית השם. יישר כח גדול למארגנים. מומלץ בחום!

שמואל

...

ב"ה היה מנין גדול עם יותר ממאה משתתפים, ההלל היה ממש בבחינת פקע אגרא עם שירים רבים, לפני התיבה עבר בהתלהבות גדולה הרב ישראל ג. שליט"א, בקריאת התורה היו שני ספרי תורה והעליות נמכרו בסכומים של מעל 500 ש"ח לצורך קניית מחזורים נוסח ספרד, במוסף הייתה ברכת כהנים עם מנין כהנים. אחרי מוסף יצאו לסיבוב שערים ברוב עם עם עוד מצטרפים רבים. ליד שער הברזל שמענו את מורינו רבי שמואל מלוביצקי שליט"א שהרחיב בקדושת המקום ובעקידה שהתרחשה בו. לאחר מכן עלינו לבית הנוף וצפינו תוך מעמד שירה וכיסופים על מקום המקדש.

יעקב

הערת המערכת:

ראו הרחבה על המנינים ועל סיבובי השערים, וכן מכתבים נוספים שהתקבלו במערכת ממשתתפים רבים, בעמודים 42-43

היכן תוכל להרגיש בחוש שאז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' יום חמישי ב' סיון • 45-48 • סמך לכותל המערבי • פרטים בעמוד 3 ובגב הגליון

אחרית כראשית

הרב חיים לנדו | ירושלים

גאולת בית שני: כדרשת חז"ל בירושלמי ברכות פ"א ה"א ויומא פ"ג ה"ב⁵
בגאולה השלמה: כדברי חז"ל הנ"ל, שהרי דיברו על גאולתנו ולמדוהו מגאולת
בית שני, וכן עיינו ראות את התקדמותה של גאולתנו קמעא קמעא⁶

5. גם אחרי תחילת תהליך הגאולה עדיין לא שבים כולם אל ה'

גאולת מצרים: במצרים היו במ"ט שערי טומאה ובקריעת ים סוף העבירו
ע"ז¹⁰ ועד מתן תורה לא יצאו מטומאת מצרים לגמרי

גאולת בית שני: עזרא העלה מבבל אנשים נושאי נשים נוכריות ודורכי
גתות בשבת¹¹, ו'הדר קיבלוה מאהבה' היה כמה שנים אח"כ¹²

בגאולה השלמה: עיינו ראות, שלצערנו יהודים רבים עדין לא שבו אל ה'¹³

6. מעמיד מלך קשה כהמן וחוזרים בתשובה

גאולת מצרים: קשי השיעבוד - "ויאנחו בני ישראל מהעבודה".

גאולת בית שני: גדולה הסרה טבעת וכו'¹⁴ והוא שמעמיד מלך קשה
כהמן כמו שהיה אז

בגאולה השלמה: מעמיד להן מלך שגזרותיו קשות כהמן וישראל עושין
תשובה ומחזירין למוטב¹⁵

7. גאולת העוף קודם הרוח

גאולת מצרים: פסק שעבוד מצרים שנה קודם היציאה, ורק לאחר חמשים
יום מתן תורה, וארבעים שנה אח"כ נכנסו לארץ ישראל

גאולת בית שני: גאולת בית שני מהגזרה, ורק כמה שנים אח"כ הדר
קיבלוה ועלו לא"י¹⁶

בגאולה השלמה: נפסק שעבוד מלכויות ואח"כ עלו כלל ישראל בשלבים
לארץ ישראל, ותיכף תגיע הגאולה השלמה בב"א¹⁷

אמר ר' חייא רבה לר' שמעון בן חלפתא כך היא גאולתן של ישראל בתחלה
קימעה קימעה.. כך בתחלה 'ומרדכי יושב בשער המלך' ואח"כ 'ויקח המן את
הלבוש ואת הסוס' ואחר כך 'ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות' ואח"כ
'ליהודים היתה אורה' (ירושלמי ברכות). מצורפת רשימת הצעות שערכתי על
סדר הגאולה, והיו הדברים לעיני הת"ח יאירו הערות ידייקו את הדברים, עד
ש'ליהודים הייתה אורה'.

1. פקידה

גאולת מצרים: "פקד פקדתי"

גאולת בית שני: פקידת כורש²

בגאולה השלמה: בלפור³ סן רמו⁴ וכו'

2. לאחמ"כ כיסוי – סכל גדול⁵

גאולת מצרים: קושי השעבוד⁶

גאולת בית שני: גזרות המן

בגאולה השלמה: השואה⁷

3. סוף הגאולה, מוסיף והולך, עד נכון היום

גאולת מצרים: יציאת מצרים, קריעת ים סוף, מתן תורה, כניסה לארץ,
ממלכת כהנים וגוי קדוש

גאולת בית שני: נס פורים, וכמבואר בדרך ה', שנס פורים הוא הגאולה
מגלות בבל ומדי, ואחר כך נגמר בנין הבית

בגאולה השלמה: הרי ישראל נותנים פרים, קיבוץ גליות, עד ביאת משיח
בקרב בימינו ממש

4. הכל באופן של קמעא קמעא

גאולת מצרים: פקידה ואז מכות ואז הפסקת השעבוד ואז קרבן פסח
ומכת בכורות, גאולה מאורתא וגאולה בצפרא

1. ולאחמ"כ היתה הגאולה, וכדברי הרמח"ל במאמר הגאולה.

2. וכדכתיב בעזרא א ב - "כה אמר כורש מלך פרס כל ממלכות הארץ נתן לי ה' א-להי השמים והוא פקד עלי לבנות לו בית בירושלם", וחז"ל במגילה יב. דרשו מפסוק זה את הפקידה שהיתה בזמן בית שני.

3. וכדברי הגר"א בתיקו"ח כז; שתהיה התחלת הגאולה האחרונה בפקידה כמו שהיה בימי כורש, וכ"כ הרמח"ל במאמר הגאולה - "דע, כי לגאולה נמצאו שני זמנים, ומצאנום בגאולת מצרים ובגאולת בבל, ונודע לנו שכן יהיה בעתידה להגלות במהרה בימינו".

4. וכך כתב האור שמח - "אמנם כעת הסבה ההשגחה אשר באספת הממלכות הנאורות בסאן רעמא ניתן צו אשר ארץ ישראל תהיה לעם ישראל. וכיון שסר פחד השבועות וברשיון המלכים, קמה מצות ישוב ארץ ישראל ששקולה כנגד כל מצוות שבתורה למקומה... ואם יתן הש"ת ויתרחב הדבר ויגדל ויפרח כשושנה כמו שנגדלו בימי ארתחששתא אשר היו נתונים תחת פרס...". פורסם בהתור תרפ"ב ובסוף שיבת ציון. וכן הגר"ח זוננפלד התבטא כפי המובא בספר האיש על החומה ח"ג עמ' 351 - "כאשר נחתם המנדט על ארץ ישראל ואושר בסן רמו ע"י מלכי אומות העולם, היה אדיר חפצו של רבינו זיע"א שיהודי ארץ ישראל יחתמו כתב אמנה כאשר עשו בימי עזרא הסופר בכדי שהבית הלאומי יוכר גם ע"י מלך מלכי המלכים". וכה כותב במכתבו למחותנו הרב פישל זוסמן (בח"ב עמ' 145) - "אומר אני, בודאי הגיעה השעה שיתעוררו בעלי היכולת ליתן לב להישוב בקודש... וכנראה נתקיים בנו 'אם תעירו... עד שתחפץ', והנראה שהחפץ הזה התעוררות עליון, הש"ת ברחמי יחיש ישועה לעמו בבא ובהכא".

5. וכמבואר בכתבי הרמב"ן חלק ב' עמ' תקט"ז ב' ע"י שיר השירים ח יג. וע"ע בהערות 6,7.

6. וכפי שבאר הגר"א בביאור אגדות סבי דבי אתונא נחש בכמה מיעבר-העיבור מתחיל מעיקרא מעת התחלת הצרות כמ"ש אגרא דכלה דחוקא, ר"ל ישראל נקרא כלה כשרוצה הקב"ה לגאול את ישראל כדי שיגאלם מהר. ועיין בזוהר ח"ג ר"ט, וכך היה במצרים-קודם הגאולה 'תכבד העבודה על האנשים' וכו', וזהו עיקר הגורם לגאולה.

7. וכפי שכתב הגר"א בבאורו לתיקוני זהר תיקון כב עה. - "דתחלה יתגלה משיח ואח"כ יתכסה, ויהיה לישראל אז חבלים וצירים גדולים, וכמו בגאולה הראשונה. והענין, כי תחלה יגאלו בדרגא דנוקבא כסדר המדרגות ויהא בדינא, ואם יגאלו בדינא לא יהא לון תקומה, וימות משיח בן יוסף ע"כ יתכסה, ויצרפו אז, ואח"כ יגאלו בדכורא וברחמים וכו'".

8. "ר' חייא רבא ור' שמעון בן חלפתא הוו מהלכין בהדא בקעת ארבל בקריצתא [בבקר] וראו אילת השחר שבקע אורה. אמר ר' חייא רבה לר' שמעון בן חלפתא-כך היא גאולתן של ישראל בתחלה קימעה קימעה, כל מה שהיא הולכת היא רבה והולכת. מאי טעמא-כי אשב בחשך ה' אור לי. כך בתחלה 'ומרדכי יושב בשער המלך' ואח"כ 'ויקח המן את הלבוש ואת הסוס' ואחר כך 'ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות' ואח"כ 'ליהודים היתה אורה'.

9. ובידי רשימה של למעלה מ-60 נבואות, שכבר זכינו ברוב רחמי וחסדיו עלינו שהתגשמו! (המעוניין יוכל לקבלה בדוא"ר 5371cd@gmail.com)

10. כמבואר בשמות רבה מא.

11. וכך כותב הגר"ב במכתב בשיבת ציון ח"ב עמוד 6 - "וכמו שהיה בימי עזרא הסופר שקבץ איזה אלפים איש מכל סוגי בני אדם גדולי תורה ויראי ה' וגם מאותם האנשים הנושאים נשים נוכריות, אשר היו מורגלים בחילול שבת ולא ידעו את התורה כלל וכו' כן עלינו להתעורר וכו'". וע"ע בהערה הבאה.

12. עיין הערה 16.

13. והגר"ח זוננפלד (האיש על החומה, ח"ב עמ' 148) התבטא נפלא - "דווקא היהודים הדתיים מחויבים לעלות ולבנות את הארץ על טהרת הקודש, כי הארץ מחכה להם שיגאלוה משוממותה. ועל האחרים, המשיך רבי חיים, כתוב 'ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב' - מקודם תהיה הגאולה ואח"כ יחזרו החוטאים בתשובה, ואני מאמין שכל חלוץ המשתתף בבנין הארץ, תעמוד לו זכות ארץ ישראל שיחזור בתשובה, הלא גם אלה שעלו מבבל בימי עזרא ונחמיה לא היו צדיקים גמורים, כמסופר בספרי הקודש, שחללו את השבתות והמועדים, ובכל זאת נבנה בית המקדש על ידם וחזרו בתשובה".

14. מגילה יז, וע"ע הערה 15, שיעמיד עלינו מלך שגזרותיו קשות כהמן דאז.

15. סנהדרין דז; וכפי שכתב הרמח"ל באדיר במרום עמוד שפ, שיהיה זה כמו אז מפרס - איראן, וראה ג"כ בספר 'לכו נרגנה' שיצא בהסכמת מרן הגר"ז גולדברג ז"ע מה שבאר בזה.

16. כמבואר בדברי הרמב"ן בשבת פח, ש'הדר קיבלוה מאהבה' היה כמה שנים אח"כ, כשעלו שאר בני ישראל לארץ ובנו את בית המקדש.

17. וכדברי הגר"א בשיעור פרק ה על הכתוב 'בית יעקב לכו ונלכה אל ה' ה' אל בית א-להי יעקב' - "וכן יהיה לעתיד בא... פעם ראשון לכו ונעלה-היינו מן השעבוד אל הגאולה ומאוצות העמים אל הר בית ה', ואח"כ אמר 'לכו ונלכה באור ה' כמ"ש 'לעבדו שכם אחד', והיינו, שבשלב ראשון יתבטל השעבוד ויעלו לארץ ישראל, ואח"כ תהיה הגאולה השלמה, שעליה נאמר 'לעבדו שכם אחד'.

8. ברשות אומות העולם

גאולת מצרים: יצאנו מדעתו והסכמתו של פרעה¹⁸

גאולת בית שני: כורש¹⁹

בגאולה השלמה: ההשגחה סבה, שעם ישראל עלה לארץ ישראל מכח רשיון אומות העולם²⁰

9. ללא נבואה מפורשת

גאולת מצרים: משה רבנו בכל שנת המכות לא אומר ליהודים מאומה גאולת בית שני: ידעו שיהיה שבעים שנה, אך לא ידעו מתי זה יהיה, ואפילו דניאל טעה כמו להבדיל בלשאצר ואחשוורוש ועמו רוב ככל ישראל, ולא היתה נבואה מפורשת בזמן כורש שזו הפקידה [מכורש עד שנים לדריוש לא היתה נבואה בישראל]

בגאולה השלמה: וגם כיום הוא יתברך מצפה מכלל ישראל שיבינו בעצמם את רצונו ויהיו שותפים במגמתו

10. חלק מתיאשים ואף מתעדרים לעלות לארץ ישראל

גאולת מצרים: וחמושים עלו בני ישראל ממצרים

גאולת בית שני: אכלו מסעודתו של אותו רשע²¹, ורוב עם ישראל לא עלו עדין לארץ ישראל

בגאולה השלמה: "העצמות האלה כל בית ישראל המה הנה אמרים יבשו עצמותינו ואבדה תקותנו נגזרנו לנו" (יחזקאל לו יא), וכפי שלצערנו עינינו רואות

11. תלונת עם ישראל מדוע הגאולה אינה באה ע"י גדולי הדור

גאולת מצרים: כפרושו הנפלא של הנצי"ב-ע"ן בהערה²²

גאולת בית שני: חז"ל בשיר השירים רבה ה ד²³

בגאולה השלמה: זו הטענה שנשמעת יותר מכל - וכי יכולה הגאולה לבוא על-ידי חוטאים ופושעים?²⁴

12. חרטה של האומות שסייעו לנסותנו

גאולת מצרים: פרעה התחרט שוב ושוב ואף אחר שיצאנו רדף אחרינו

גאולת בית שני: בטל אחשוורוש את הרשיון שנתן כורש²⁵

בגאולה השלמה: הבריטים חזרו בהם מהצהרת בלפור²⁶

13. התירוצים של בני ישראל שלא לסייע למגמה ולא עלו לארץ ישראל

גאולת מצרים: כידוע מדרשת חז"ל עה"כ "וחמושים...", שרק אחד מכל חמשה עלו, אלא שאין אנו יודעים מה תרצו לעצמם. וכן מצאנו בחטא המרגלים²⁷

גאולת בית שני: חז"ל בשיר השירים רבה ה ד²⁸

בגאולה השלמה: בדיוק מה שקורה היום²⁹

14. בניסים ובדרך הטבע

גאולת מצרים: כיציאת מצרים שהיתה בנסים גלויים, וכדכתיב "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"

גאולת בית שני: כגאולת בית שני שהיתה בדרך הטבע

בגאולה השלמה: בגאולתנו משולב משניהם גם יחד-ישנם נסים מופלאים³⁰, ואפילו הכי-הכל מתקיים במהלך של דרך הטבע³¹

18. כמבואר בפסוקים 'שלח את עמי' וכדומה, ועיין בדברי האור החיים בפרשת בשלח (במדבר יג יז ד"ה אכן הכתוב).

19. כדכתיב "כה אמר כרש מלך פרס כל ממלכות הארץ נתן לי ה' אלהי השמים והוא פקד עלי לבנות לו בית בירושלם אשר ביהודה מי בכס מכל עמו יהי א-להיו עמו ויעל לירושלם אשר ביהודה ויבן את בית ה' א-להי ישראל הוא הא-להים אשר בירושלם" (עזרא א ב-ג), ועד כדי שפ"פ פשוטו של מקרא נקרא משיח ה'-כ"ה אמר ה' למשיחו לכורש..." (ישעיהו מה א).

20. וכמבואר בחז"ל בילקוט שמעוני עקב רמז תתנ"ב, שכן 'יהי-ע"י"ש, וכדברי הרד"ק בתהלים קמו ג - "כי לה' לבדו הישועה והוא יסובבנה על ידי בני אדם, כמו שסובב תשועת גלות בבל על ידי כורש, כן לעתיד יסובב גאולה ישראל על ידי מלכי הגוים שיער את רוחם לשלחם". וכ"כ הח"ח בספרו 'שם עולם' שער ההתחזקות פרק י"ב - "אל יתמה האדם איך נוכל לצפות ולחכות שתהיה הגאולה במהרה אחרי אשר אנו כעת בתוקף המצוקות... ויש שהקב"ה נותן בלב מלכי האומות שיכירו כולם האמת וירצו להטיב עם ישראל וכענין שנאמר בכורש שהכריז בכל ממלכותו 'כל ממלכות הארץ נתן לי ה' א-להי השמים מי בכס מכל עמו יהי אלהיו עמו ויעל...' כלל הדברים לא ימנע מהקב"ה שום סיבה להשלמת חפצו, וזהו שכתוב 'והרבה עמו פדות', וע"ע כתבי הרמב"ן חלק ב עמוד תקט"ו בפירושו על שיר השירים ח ג, ובאביר הרועים ח"א עמוד קו אות רב מהשם משמואל. וע"ע לעיל בהערה 4. וע"ע בספר 'האיש על החומר' ח"ג עמוד 354.

21. שנבע מחמת יאושם מהגאולה, אחר שמנה אחשוורוש שבעים שנה וראו שלא נגאלו.

22. בשיבת ציון עמוד 17 - "ואין לנו לחשוב מחשבות כי ראוי היה הדבר הגדול הזה באופנים אחרים כאשר מצויר בדעות בני האדם, כי על זה לקה משה רבנו על שאמר 'והן לא יאמינו לי ולא ישמעו בקלי כי יאמרו לא נראה אליך ה', ולקה ע"ז כדאיאת במס' שבת דף צז. והדבר ברור, שלא אמר משה 'והן לא יאמינו' כלל בגאולה, שהרי אותה הם מבקשים, אלא אמר משה שלא יאמינו למשה כי נראה אליו ה', והיינו משום שלא היו יודעים את משה לגדול בתורה המסורה להם מן האבות, וגם לא נודע בקדושה וחסידות, שהרי היה בנעוריו גדל בפלטין של פרעה ועוסק בחכמות חזוניות ומלוכס ומדבר כמצרי, שע"כ חשבוהו בנות יתרו כאיש מצרי, ולפי דעות בני האדם היה ראוי יותר שיתראה ה' לאהרן קדוש ה' שהיה נביא עוד במצרים..."-ע"י"ש.

23. "כך אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא-רשע"ל על נסים שעשית לי ע"י כורש, לא היה מוטב לעשות לי על ידי דניאל ועל ידי אדם צדיק".

24. ועיין לעיל בהערה 22 מדברי הנצי"ב. וע"ע בדברי הגרא"ז מלצר מדברי רבו הנצי"ב - מובא בספר 'בדרך עץ החיים' ח"ב עמוד 526. וע"ע בספר 'הרב מפוניבז', ח"ג עמוד ק"ג, ובדברי בעל היחסדי דוד' מסוכטשוב בספר 'מלכות בית דוד' דף 283. ובספר 'בקדושתו של אהרן' וכן ב'אם הבנים שמחה' מביא אותם הדברים מאדמו"ר מויד"ץ.

25. וכמבואר בעזרא ד, וכפי שהביא רש"י במגילת אסתר י ט מסדר עולם. וכורש עצמו גם חזר בו.

26. והוא חוק הספר הלבן לעכב ולמנוע את עליית היהודים לארץ ישראל, ואף עזיבתם את ארץ ישראל בו באייר תש"ח נועדה רק על-מנת שתהיה כאן מלחמה ויבקשו מהם לחזור, והם יתנו את חזרתם בביטול עליית היהודים לארץ.

27. וכך מצוין בסידורו של רבי יעקב עמדין ז"ל על מזמור "לכו נרננה" הנאמר בקבלת שבת, שאמר שראה אדוננו דוד המלך ע"ה, שבזמן הגאולה יהיו כאלו שיחטאו בחטא המרגלים, והזהירם ע"ז, וז"ל - "ומזמורים אלו עד 'לדוד מזמור', אמרם משה רבנו ע"ה על העתיד... 'אל תקשו לבבכם כמריבה-ראה בנבואה, שהיו אנשים שלא ירצו לצאת מהגלות לארץ ישראל, והזהירם ואמר 'אל תקשו לבבכם כמריבה-שרבו עמו שלא להלך לארץ ישראל ע"י עצת המרגלים'". וכ"כ המהרש"א בסנהדרין צט, ופלא הוא.

28. וז"ל - "רצחתי את רגלי מטינוף עבודה זרה, יודעת הייתי שאבק של אותו מקום משיאני לעבודה זרה, אעפ"כ 'דודי שלח ידו מן החור', אמר ר' אבא בר כהנא-וכי מה טיבו של חור זה להיות מגדל שרצים, אלא כך אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא-רשע"ל, כל נסים שעשית לי ע"י כורש לא היה מוטב לעשות לי על ידי דניאל ועל ידי אדם צדיק, אף על פי כן-מעו המו עלי", ועי"ש ח יא וביומא ט: התביעה שנכתב על כך שלא עלו, שמחמת שלא עלו, בית שני נחרב.

29. ומדמה הדבר, שאותם תרועים חוזרים על עצמם עד היום! דישנם הטוענים, דאם באמת זוהי פקידה, מדוע נעשתה ע"י רשעי עם ישראל ולא ע"י מרן הח"ח למשל וכנ"ל, וכמו"כ שכאן בארץ הקודש יש ניסיונות וקשיים רוחניים (שכאלו, חלילה, בחו"ל יותר טוב...). וע"ע בשפת אמת למהר"ם חגי, שכבר מדבר בחריפות רבה על כך.

30. נציין רשימה קטנה של גדולים שהתבטאו על הנסים שהיו לנו כאן, שהם קיום מה שכתוב 'כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות': הגאון ר' אהרן כהן זצ"ל ראש ישיבת חברון כותב בהקדמה לספרו בית אהרן, מרן הרב מפוניבז' בעלון בית יעקב גליון 100, מרן המשגיח ר"י לוונשטיין במכתבים, מכתב תל"ז, הגר"י סרנא קשת גיבורים ח"ב, עמ' 177, הרב אהרן שורין, מוסד הרב קוק, תשס"ב. וכן שמעתי ממר"ר הגר"צ דרבקין כמה פעמים בשנה האחרונה.

31. רובי ישראל מרוז"ן זצ"ל אמר פעם באחרון של פסח (מובא בנר ישראל עמוד ק"פ) מתוך אנחה עמוקה - "חוששני, שהדורות שלנו כבר לא יזכו לגאולה בנסים ונפלאות כמו ביציאת מצרים, ברם רואני שיעטרך להיות באופן כמו גאולת עזרא בדרך הטבע, והנסים והנפלאות יסתתרו בדרך הטבע".

דברי התעוררות באשכנזיה דרבי

הרב חיים פרידמן, מחבר ספר בחר ד' בציון | מודיעין ע"ג"ת

אניס ליה, לא יאומן כי יסופר רוחב ידיעתו. דיברתי עמו פעם בקשר לתביבת 'לכאורה' המוזכרת בכתובות (נד), אשר פירש בשיטה מקובצת "לכאורה כמו לכעורה, כלומר לאדם כעור שאין מעיין ומדקדק לדבר". ואמרתי שצריך לבדוק איך יתישב לפי"ז בשאר מקומות בש"ס שכתוב 'לכאורה'. על אתר אמר לי: המקום היחיד בכל הש"ס שכתוב מילת 'לכאורה' הוא רק בגמ' הנ"ל, אין עוד מקום בש"ס. לומר כך-יכול רק מי שהיה כל הש"ס מונח בכיסו ומצוי עמו בכל שניה".

ולא רק את הש"ס בבלי הוא ידע בדרגא כזו, אלא גם את שאר ספרי חז"ל, וכמו שאמר אחיו מרן ראש ישיבת 'כסא רחמים' הגאון הגדול רבי צמח מאזוז שליט"א: "כולם יודעים שהתורה היתה מונחת בכיסו. אתם יכולים לראות בגליונות הישנים של ירחון 'אור תורה' שערך ראש הישיבה זצ"ל, כמה פעמים היו כותבים 'כתוב בחז"ל' בלי מקור, ויש למטה הערה של ראש הישיבה זצ"ל: 'דבר זה לא נמצא בתלמוד בבלי, לא בתלמוד ירושלמי, לא במדרש, לא בספרי ולא במכילתא'. איך אדם יכול לומר דבר כזה? הוא עבר עכשיו על כל דברי חז"ל?!"

*

והיה מלא רוח אהבת ה' ויראתו, עין טובה לכל גדולי התורה, אהבת האמת ושנאת השקר, כבוד וחובה לכל אדם גם לילדים, הנהגות של קדושה מיוחדים, וכגון מה שמעיד אחיו הגאון הגדול רבי צמח מאזוז שליט"א, שלא הסכים לקבל נשים.

והיה בעל מופתים, ורוח הקודש גלויה הופיעה תמידין כסדרן בבית מדרשו, וכגון מה שסיפר אחיו הגאון הגדול רבי צמח שליט"א: "מעשה בבחור מיישיבתו שעבר מאה ארבעים ושש הצעות שידוך ללא הצלחה, וכבר הגיע לגיל 32, הוא נשבר והלך למרן זיע"א, ושאל אותו 'מה אעשה?'. והשיב לו: 'נשאר לך לקבל עוד שתי הצעות, ובהצעה השלישית זו תהיה בת זוגך'. ובאמת כך היה, השלישית שהציעו לו היתה אחות גיטתו (אשת אחיו) צעירה ממנו ב-12 שנה, והתחתנו ב"ה".

וכגון מה שסיפר מרן הגאון הגדול המקובל רבי בניהו שמואלי שליט"א ראש ישיבת המקובלים 'נחל שלום', שבשנת תשל"ד מרן זצוק"ל נפל מקומה שלישית, ושתי רגליו ניזוקו קשות וגרמו לזיהום מסוכן בגופו, והרופאים אמרו שנותרו לו ימים ספורים לחיות, וביקש שיקראו לשני תלמידים ללמוד עמם לפני מותו, ולמד בשמחה ובחיות כמה שעות, אח"כ נרדם, ובחלומו הופיעו אביו ורבה, ובישרו לו שהוא יחיה ויארין ימים, וגם בישרו לו שלמחרת הרופאים ינסו שוב, ויצליחו לרפאות את הרגל האחת בשלימות, והרגל השניה יצליחו לרפאות במקצת, ורק תישאר צליעה [בבחינת 'יִרְאָא כִּי לֹא יָלַד לוֹ יִצְחָק בְּכָךְ יִרְכּוּ...'] והוא צָלַע עַל יִרְכּוֹ (בראשית לב כו-לב). וכן הוה.

[אח"כ ראיתי שרבנו מספר סיפור דומה בספרו "ה' נסי" (עמוד 14): "...והנה אני רואה בחלומי חכם עומד עלי ואת פניו לא ראיתי. החכם היה קצר קומה וזקנו צהוב (גיניג') וקצה זקנו נגע בי, אמר לי החכם: 'אני רבא! באתי לברך אותך!' שם ידו על ראשי ואמר שלשה פסוקים: 'יברכך ה' וישמרך. יאר ה' פניו אליך ויחונך. ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום'. ואיך?'. ובהערה הביא מקורות, שיש סברה שרבא היה כהן, וא"כ ברכת כהנים מתאימה אליו].

*

היה יחיד ומיוחד בזיכוי הרבים והעמדת התורה על תילה - בישיבת 'כסא רחמים' אשר נבנתה על יסודות של קדושה וטהרה, וכפי שסיפר אחיו הגאון הגדול רבי צמח מאזוז שליט"א, שבזמן שנבנתה הישיבה, מסר מרן פתק לאחיו הג"ר צמח שימסור אותו לקבלנים שהיו יראי שמים, ובו כתוב: 'על פי דברי הגאון מוילנא - כדאי לומר: אנחנו בונים את בית המדרש לשם השם', ועי"ז 'מובטחני שהמקום הזה תשרה בו שכינה'.

מרן הגאון הגדול רבנו ראש הישיבה רבי מאיר ניסים מאזוז זכר צדיק וקדוש לברכה היה מדמויות ההוד שליו אותי בימי ילדותי. זכיתי לראות אותו פעמים רבות, גרנו בשכונת 'משכנות יעקב' בשכונת לישיבת 'כסא רחמים' בשכונת לראש הישיבה אשר כיהן בה בתפארתו ובקדושתו - מרן הגר"מ מאזוז זכותו תגן עלינו אמן.

אחר כך יצרתי קשר עם תלמידיו החשובים שליט"א, וכן זכיתי להתבשרם רבות ממעיינות תורתו בספריו ובגליונות 'בית נאמן', אשר הופצו בקרב רבבות אלפי ישראל וממסירות נפשו על התורה ומצוותיה, ולמסירותו בכל לבו לדרך ה'-אשר מקנא לציון קנאה גדולה - 'פה אָמַר ה' צֶפֶן-אוֹת קִנְאָתִי לִירוּשָׁלַם וְלִצִּיּוֹן קִנְאָה גְדוֹלָה' (זכריה א יד), ואשר הקב"ה מחשיב את הקשר הקדוש שבין עם ישראל לארץ ישראל בכל לבו ונפשו כביכול - 'וְנִטְעָתִים בְּאַרְצָהּ הָזֹאת בְּאֶמֶת כָּל לְבִי וְכָל נַפְשִׁי' (ירמיהו לב מא). בדרך זו הלך מרן הגר"מ מאזוז זצוק"ל - הוא התמסר לארץ ישראל ולעם ישראל היושב בתוכה-בכל לבו ובכל נפשו-בסערת רוחו, בדם לבו, ובדמעות בעיניו, וכגון מה שהעיד בנו בכורו הרה"ג רבי דוד גדעון מאזוז שליט"א בהלויה: "אתה אבא, מאהבת ישראל הגדולה שבערה בך-בזמן הסכמי אוסלו האומללים, אמרת לי בזו הלשון: אתה עוד תראה כמה דם של אלפים ישפך מעם ישראל. אני בזמנו פרסמתי את הדעה שלך כמה שיכולתי. כמה שצדקת אבא, וחבל שצדקת. אני בטוח שאם לא היית צודק היית שמח, אבל לצערנו הרב צדקת. כל השנים האלו נשפכו דמים. תעמוד בתפילה בפני בורא עולם שיהיה סוף וקץ לכל צרותינו".

כך הודיעו ב'קדושת ציון' על "הלווית מרן מאיר עיני ישראל מורנו הגאון הגדול רבי מאיר מאזוז זי"ע איש האשכולות ראש דורשי ציון בדורנו.. וי לארעא דישראל דחסרא גברא רב". וכפי שאנו רואים, חתימתו היא הראשונה מבין חתימות שאר גדולי התורה, המתנוססת על ה'קול קורא' לבוא לעזרת ה' בגיבורים, לסייע לארגון הקדוש 'קדושת ציון'.

*

רבינו מאיר ניסים מאזוז היה מלא רוח ה' רוח חכמה ובינה וכו', בקיאות ועיון בכל חלקי התורה, כל התנ"ך וכל התלמוד בבלי והתלמוד ירושלמי בעיון-לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, וכמו שאמר מרן הגאון הגדול רבי דוד יוסף שליט"א: "אבי מורי [=מרן הגאון הגדול רבי עובדיה יוסף] זצוק"ל אמר: שמכל מי שהוא מכיר, יש רק שנים שבאמת יודעים ש"ס, והאחד הוא מרן רבנו מאיר מאזוז, בקי בש"ס בעיון [א.ה. ידוע שהשני שדיבר עליו-הוא מרן הגאון הגדול רבי חיים קרייזוויט זצוק"ל]. אבא תמיד היה מדבר על העיון שלו, עיון אמיתי. מרן רבנו מאיר נלחם בשטחיות, הוא היה עמקן בכל סוגיה, ומתוך עמקנות זו היה יודע להביא ראיות מהש"ס לכל שאלה שדנים בה הפוסקים. סברתו היתה כסברת הראשונים. אני מבקש מכל תלמידיו-רבבות רבבות תלמידים שהוא העמיד בכל רחבי הארץ - תמשיכו את דרכו, הוא הנחיל לכם דרך בלימוד של עיון אמיתי". עכ"ד.

דבקות מיוחדת דבקה נפשו בנפש הגר"א - באישיותו ובתורתו, מאז ילדותו בגר'בה [כפי שסיפר לתלמידו]. וכן בחלק הנסתר, היה מגדולי המקובלים-בקי בספר הזהר ששוליו היו עמוסים בהערותיו, ובבאורי האר"י והרש"ש וכו'. כל רז לא אניס ליה. גם מרן זיע"א הוציא לאור כחמישים ספרים בכל מקצועות התורה, וזה אפילו לא שליש ממה שיש בכתבי ידו (כעדות בני משפחתו). בערוב ימיו, כאשר היו מברכים עליו 'ברוך שחלק מחכמתו ליראיו' בשם ומלכות-מרן נחרד ואמר: "זו ברכה לבטלה, נותרו לי כמה הלכות בקידוש החודש שטרם נתבררו לי די הצורך...".

המחשה אחת-בחלק הבקיאות המבהילה, שזכר את כל הש"ס על תיבותיו - מה שסיפר מרן הגאון הגדול רבי שלמה משה עמאר שליט"א בהלויותיו: "היה חד בדרא... אם זה בידעת כל התנ"ך כולו על בוריו עם טעמיו ופירושי ודקדוקיו... כל התלמוד היה מונח בכיסו, שום רז לא

ובהשפעתו ובהכוונתו רוכשים בישיבתו ידיעות רבות במרחבי הש"ס לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא. עשרות מתלמידי הישיבה זכו לסיים את הש"ס-לאחר חזרה של 10 פעמים (!) ובחינה-עוד טרם חתונתם. רבים מתלמידי 'כסא רחמים' הם המצטיינים ביותר במבחני 'ושננתם' ו'דרשו', ומהם גדולי תורה ויראה ויושבי על מדין המפארים את היכלי התורה בכל אתר ואתר. ואחר כך מילא את כל הארץ תורה בתלמודי תורה וישיבות וכוללים בכל רחבי הארץ. וכשהכלי מלא על כל גדותיו - השפעתו עוברת גם לשאר קהילות הקודש.

כל זה נעשה מתוך יסורים כריחיים, וכפי שאמר הגאון הגדול רבי שלמה משה עמאר שליט"א בהלויה: "כל היסורים הנוראים-אין סוג של יסורים שלא עברו על מרן ראש הישיבה, וכל זה לא הפסיק אותו מתורתו אפילו לרגע, לא פסיק פומיה מגירסא, ולא רק מגירסא, אלא גם בעיון חד וחודר עד עמקי התהומות".

אם זה יסורי היתמות שהיו מנת חלקו מאז שאביו הגאון הקדוש רבי מצליח מאוזן זצוק"ל הי"ד נרצח ע"י ערבי, ואח"כ כל חייו היו יסורים קשים וכבדים: יסורי פטירת אשתו ובתו בצעירותם, יסורי הנפילה מקומה שלישית, שכל חייו היו לו יסורים מאותה נפילה, וכן תמיד היו לו בעיות בריאותיות, רח"ל. ומעידים תלמידיו, שכל חצי שנה היה צריך להתפנות לבית חולים כדי לעבור ניתוח וכיו"ב, ובשנותיו האחרונות היה חולה מאוד. ומתוך כל היסורים הללו היה לומד ומלמד תורה והפיץ מעינות תורתו חוצה בחביבות ובמתיקות, בשמחה ובהארת פנים. 'והריחו' - שהטעינו יסורים כרחיים, וביחד עם זה היה שרוי 'בְּרִצָּאת ה' - בראית השם - ראית פני שכינה (עיין רבינו גרשום מנחות מג:).

*

הרבה עלבונות, בזיונות רדיפות ונגישות היו מנת חלקו, הוא קיים בנפשו 'גוי נתתי למכים ולחיי למרטים פני לא הסתתתי מקלמות ורק. וְהָאֵל-הִים יַעֲזֹר לִי עַל כֵּן לֹא נִכְלַמְתִּי עַל כֵּן שָׁמַתִּי פָנַי פְּחֻלְמִישׁ וְאֶדַע כִּי לֹא אָבוֹשׁ' (ישעיהו נ ו-ז).

כמה פעמים הציעו לו ליטול על עצמו עטרת הרבנות, אם בתפקיד ה'ראשון לציון', ואם ב'מועצת חכמי התורה', אך תמיד סרב, הוא העדיף את הענוה, הפשטות וההסתגר, לבש כובע קש וחליפה קצרה, ורק אחרי שמרן הגר"ע יוסף זצוק"ל הורה לו שהוא חייב ללבוש איצטלא דרבנן-לבש חליפה ארוכה [לא פראק] וכובע קנייטש. גם אני זוכר

מילדותי איך שהיה יושב בבית הכנסת בשורה האחרונה בין פשוטי העם, והולך למכולת כאחד העם, וכל הופעתו אומרת פשטות וענוה. בבחינת 'וְהָאִישׁ מְשֻׁה עֲנִיו מְאֹד מְכַל הָאֲדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה' (במדבר יב ג).

*

מרן זיע"א לא חת מפני איש, וקיים 'לא תגורו מפני איש' - לא תאגור דבריך מפני איש (רש"י דברים א ז). השמייע בעוז ובגאון את דבר ה' גם בפני מלכים ורוזנים הן בנושאי ארץ ישראל, והן בכל עניני חיזוק חומות הדת. וביחד עם מידותיו הטובות שהיה משבח בעין טובה ומרעיף עליהם דברי כבוד והערכה על מה שהם עושים את הישר והטוב, מ"מ גם באותם אנשים עצמם-הוכיח והוקיע את הנהגותיהם הפסולות, ועל דרך מה שהובא על מרן הגרי"ח זוננפלד זיע"א: "רוח הגבורה עוז הנפש והתמכרות לגאולת ישראל שראה הרב זוננפלד בציונים, משך את לבבו לאהוב ולהוקיר אותם האנשים עצמם אשר נלחם בם בהתמרמרות עצומה, ולפעמים גם בחמה שפוכה. את הפאטריסיות [=הנאמנות] היהודית שבהם אהב אהבה עזה ועצומה, ואת החפשויות שלהם בעניני

דת שנה תכלית שנאה" (האיש על החומה ח"ב עמ' 413).

*

כפי שמרן היה חותם: נאמ"ן ס"ט - כך הוא היה-נאמן להקב"ה, נאמן לתורתו, נאמן למידת האמת, כפי שאמר על עצמו 'שמעולם לא שיקר', ולא הלך אחרי חשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם.

ו'ה' צלך - כשם שאתה הוה עמו, הוא הוה עמך" (מדרש, הובא בנפש החיים שער א פרק ז). כמו שהוא היה בן נאמן להקב"ה - כך הקב"ה היה אב נאמן אליו, ונתקיים בו בבחינת מה שאמר על חוני המעגל: "שאתה מתחטא לפני המקום ועושה לך רצונך, ככן שמתחטא על אביו ועושה לו רצונו. ותגזר אמר ויקם לך ועל דרכיך נגה אור" (תענית כג), וכפי שהוא העיד על עצמו, "שלא היתה תפילה שהתפלל בעומק הכוונה ולא נענתה".

***

יעזרנו ה' להתעורר ללכת בדרכיו הקדושים, ונזכה במהרה לראות פניו המאירים בתחית המתים המוקדמת, אשר תהיה לצדיקים אשר ציפו לישועה, שהם יקומו כדי לקבל פני משיח צדקו (נדברי הריטב"א סוף מסכת תענית). ויתקיים 'צדיק בא לעולם-טובה באה לעולם'. במהרה בימינו אמן ואמן.

קול התורה נשמע בארצנו

הרב חיים זנוד | ירושלים

ונראה, כי אכן הוקשה להם ענין זה, ובארו שאכן להר סיני ישנה בחינת ארץ ישראל, והיינו שלצורך ענין מיוחד ומסוים, הופיע הקב"ה בעולמנו לא במקום הטבעי לכן, שהוא בארץ ישראל, אלא במדבר בחוץ לארץ.

ומוטל עלינו להבין, מהו אותו צורך מיוחד, שבגללו הופיע הקב"ה עוד בחו"ל בהר סיני, ושם נתן לנו את התורה ולא המתין לארץ ישראל.

לשם כך נקדים להבין מהו 'יום מתן תורתנו', כפי שהגדירו חז"ל את חג השובעות - על מה אנו חוגגים? הרי התפיסה הפשוטה היא שחוגגים את עצם קבלת התורה, שביום הזה קיבלנו את תורת ה'.

אך כבר הרמח"ל בדעת תבונות אות קנ"ח שולל תפיסה זו, מהסיבה הפשוטה, ולפיה את רוב התורה קבלנו בכל ארבעים השנים שהיינו במדבר, ולא במעמד מתן תורה, אלא שבמתן תורה ניתנה לנו השייכות לעבודת התורה והמצוות, והוא מה שדרשו חז"ל - 'יום חתונתנו - זו מתן תורה', שביום מתן תורה ניתנה לנו הזכות הגדולה והנוראה להיות שותפים במגמת ה' בעולם, ועל ידי כך נשתלם משלמותו יתברך לנצח נצחים.

וז"ל הרמח"ל - ותראי, כי זה מה שעשה האדון ב"ה לישראל בהר סיני, שהנה לא נתן להם שם התורה כולה במעמד ההוא, אבל היתה הכנה

בעומדנו לפני היום הגדול יום מתן תורתנו, עולה קושי גדול. הרי כולנו יודעים, שהופעת הקב"ה בעולמנו הוא אך ורק דרך סדרים מדויקים - דרך מקום המקדש בכל סדרי עשר הקדושות המנויות בריש מסכת כלים, ומאידך המעמד הגדול של גילוי שכינה במתן תורה היה בחו"ל, ולכאורה המקום המתאים ביותר למעמד כזה הוא רק בתוך גבולות הקדושה!

[ואכן, חידש בעל הכוזרי (ב יד, ג), שהר סיני נמצא בתוך גבולות הקדושה. ועוד מובא בהגדה של פסח 'מגיד דבריו ליעקב' לבנו של המהרי"ט אלאזי עמוד רל"ג ישוב ע"פ דברי הר"ן שפירא בטוב הארץ דף ג, שנפתח להם פתח שער השמים המכוון לארץ ישראל שם במדבר נוכח מושב בני ישראל והלך עמהם על ראשם, עד שעמד כנגד כל ארץ ישראל].

והנה איתא בחז"ל במדרש תהילים (סח ט) - "סיני מהיכן בא? אמר ר' יוסי - מהר המוריה נתלש". [וראה באבן עזרא שם בפסוק יח].¹

וכן כותב הגר"א בפירושו לשיר השירים על הפסוק 'וקול התור נשמע בארצנו' - "היא התורה... בארצנו - הוא הר סיני שהוא חשוב כמו ארץ ישראל".

1. הערת המערכת: בוועידת קדושת ציון תשפ"ב היה זה תוכן נאומו של האדמו"ר מבוסטון שליט"א.

תהיה לנו כי נשמר לעשות את כל המצוה הזאת לפני ה' א-להינו כאשר צונו" (דברים י כג-כה). כלומר, יציאת מצרים נועדה למען הביא אותנו לארץ ישראל, כי זו התכלית, ובשביל כך - ויצונו וגו', שזה מתן תורה, למטרת - 'לטוב לנו כל הימים לחיתנו .. וצדקה...', שיתקיים במקום התכלית בארץ ישראל - בעולם הבא.

ולכן במובן עמוק יותר ניתן להבין, כי מעמד מתן תורה היה בהר סיני, אבל חלות המעמד - גמר מעמד מתן תורה - היה בארץ ישראל, וכפי שהוכיח בעל הפחד יצחק ממה שבעשרים ושש הזכרות של 'כי לעולם חסדו' שבתהילים (קלו) נזכרים כמה וכמה דברים שהיו ממתן תורה ואילך, והלא איתא בחז"ל בפסחים קיח, דאותם עשרים וששה 'כי לעולם חסדו' הם כנגד עשרים ששה דורות עד שלא ניתנה תורה, שבהם הקב"ה זן את העולם בחסדו, ולפי זה לא היה ראוי להזכיר אותם הדברים שהיו אחר מתן תורה, אלא ביאר, שלא הושלם מתן תורה עד לכניסתם לארץ ישראל, ולכן גם התקופה שאחר מתן תורה - יש לה שייכות למערכת של אותם עשרים וששה דורות.

וכן מבואר גם בדברי הגר"א בפרושו לשיר השירים על הכתוב "אתי מלבנון כלה" (ד ה), ואמר עכשיו נקראת 'כלה' ולא קודם לכן, כי עד עכשיו מדבר על מה שבחו"ל, וכל הדר בחו"ל כמי שאין לו א-לוה, אבל עכשיו מדבר בדור שבא לארץ ישראל, לכן אמר 'כלה'.

ויש להבין, שהרי גם במתן תורה נקראנו 'כלה', וכפי שדרשו חז"ל על הכתוב "ככלותו", וכן דרשו כפי שהבאנו, שיום חתונתו - זו מתן תורה, ומדוע, אם כן, אומר הגר"א שרק בארץ ישראל נקראנו 'כלה'.

אמנם לפי האמור לעיל בהכרח מבואר, שהשורש להיותנו כלה ניתן במתן תורה, וכפי שנתבאר הצורך לכן, אך ה'בפועל' שלו חל רק בארץ ישראל.

ואכן הוא פשיטה דקרא דכתיב בפרשת ואתחנן (דברים ד יד) - "ואתי צוה ה' בעת ההוא ללמד אתכם חקים ומשפטים לעשותכם אתם בארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה" - בעת ההוא - במתן תורה, כבר הכל ניתן לצורך הקיום בפועל שיהיה בארץ ישראל, וכדכתיב עוד שם (ה כח) "ואתה פה עמד עמדי ואדברה אליך את כל המצוה והחקים והמשפטים אשר תלמדם ועשו בארץ אשר אנכי נתן להם לרשתה". [וראה עוד שם (ד ה) - "ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים כאשר צוני ה' א-להי לעשות כן בקרב הארץ אשר אתם באים שמה לרשתה" (ו א). "וזאת המצוה החקים והמשפטים אשר צוה ה' א-להיכם ללמד אתכם לעשות בארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה" (ז א)].

והטעם לכן, שה'בפועל' של מתן תורה שייך רק בארץ ישראל, הוא מפני שכפי שנתבאר, ה'בפועל' הוא עצם הדבקות בו ית', ודבר זה אכן שייך רק במקום השכר בארץ ישראל. ואף שמחמת חטא העגל וחטא המרגלים לא זכינו שכניסנו לארץ ישראל תהיה למקום השכר ועדיין צריכים אנו לעבודה, אך כמבואר בפשוטי המקראות שהבאנו, שמקום העבודה הוא רק במקום השכר, וכפי שדרשו חז"ל בספרי על הכתוב 'הציבי לך ציונים', שמקום קיום המצוות הוא רק בארץ ישראל, עד כדי שקיום המצוות בחוץ לארץ אינו אלא בכדי שיהיו רגילים במצוות לכשיגיעו לארץ ישראל.

לכן, גם אופי קיום התורה והמצוות במקום השכר שונה הוא, וכפי שדרשו חז"ל במדרש תהילים קה על הכתוב "דרשו ה' ועוזו בקשו פניו תמיד" - "אמר ר' יוסי בן חלפתא לר' ישמעאל בריה - מבקש אתה לראות את השכינה בעולם הזה - עסוק בתורה בארץ ישראל...", שכיון שכאן הוא מקום גילוי השכר - הופעת שכינתו יתברך, לכן גם בזמן העבודה אפשר כאן להשיג יותר את השלמות בו יתברך.

כוללת לכל עבודת המצוות, כי אז השלים להם תחילה כל העיטורים והמעלות הראויים לאדם העשוי לעבוד את יוצרו, שבתחילה נשפל מעלתו להיות עלול ליצר הרע, כמו שביארנו, ואז נמשל כבהמות נדמה. ובבואם אל הר סיני, נתן להם האדון ב"ה כל היקר המגיע להם להשתלם במציאותם, להיות להם כח להיות משרתים אותו. ואז קרבם אליו באהבה, שהוא ענין 'קרבנו לפני הר סיני', וכך מה שאנו אומרים בכל יום - 'וקרבנו לשמך הגדול' וגו', והדביקם אליו באהבתו, ואז נתן להם תחילה הכח לשמור כל מצוותיו, ושמעשיהם בעבודתו יעשו הפרי הטוב המצטרף לתיקון הבריאה, והוא מה שכתוב "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש".

כך שעם ישראל יוצא ממצרים, ובלשון המקרא ביחזקאל והושע הוא נקרא לידה "ומולדתך ביום הולדת אותך", ולידת עם ישראל אינה להיות רק עם עצמאי ולא משועבד לפרעה, לידת עם ישראל הוא להיות בעל ברית עם הקב"ה, ולכן לא מספיק רק מה שיצאו בפועל ממצרים, אלא צריך חמישים יום עד שמגיעים למתן תורה ובו נגמרה יציאת מצרים [וכפי שבארו חז"ל שלכן כתוב חמישים פעם יציאת מצרים בתורה] ולכן הלשון הרביעיית של גאולה היא "ולקחתי אתכם לי לעם" שהולך על מתן תורה, היינו שבכלל גאולת מצרים הוא ענין מתן תורה, וכלשון הכתוב "אתם ראייתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואבא אתכם אלי", שגמר יציאת מצרים הוא במתן תורה.

נמצאנו למדים, שבמתן תורה ניתנה לנו הזכות העצומה להיות שותפים במגמת ה' בעולם, ועל-ידי כך נשתלם לנצח נצחים משלמותו יתברך וכלשון המסילת ישרים - "שהוא התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להמצא", וממשיך שם ואומר - "ומקום העידון הזה באמת הוא העולם הבא".

היכן הוא עולם הבא?

עולם הבא אינו דוקא באיזה רקיע עליון נעלם, עולם הבא הוא כשהשכינה מתגלה בשלמותה בגבולות הקדושה - והמצב המתוקן הוא כשזה קורה כאן בארץ ישראל!

וכן מביא הגר"א על הכתוב - "תביאמו ותטעמו בהר נחלתך", שהוא מה שכתוב "ויטע ה' גן בעדן מקדם", ויותר מפורש כותב בפירושו לשיר השירים (א ב) על קושיית הקדמונים מדוע עולם הבא אינו מוזכר בתורה, ומבאר שם, שעולם הבא מוזכר בכל התורה כולה, שכל ענין גילוי השכינה בארץ ישראל הוא ענין עולם הבא, ולכן התורה בפרשת האזינו, שמדברת על כניסת בני ישראל אל הארץ אומרת - "ירכיבהו על במתי ארץ", ודרשו חז"ל - "זה ארץ ישראל שגבוהה מכל הארצות". באותה לשון, מתאר ישעיה הנביא את עולם השכר - "אז תתענג על ה' והרכבתך על במתי ארץ והאכלתך נחלת יעקב אביך". וכן מהא דתנן "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר 'ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ'", וכן לשון המשנה בקידושין, שמי שיש לו מצוה - נוחל את הארץ. וכן מבואר בסנהדרין דף קי. לגבי דור המדבר ועשרת השבטים שאין להם חלק לעולם הבא מפסוקים שמדברים על ארץ ישראל.

נמצאנו למדים, שעל-מנת להיות ראויים להיכנס לארץ ישראל - למקום השכר, היינו חייבים קודם כל להיות 'ממלכת כהנים וגוי קדוש' - היינו מוכרחים קודם לעמוד במעמד מתן תורה, ולקבל את הזכות העצומה להיות בגדר בני בריתו יתברך.

וכן אומר הכתוב - "ואותנו הוציא משם למען הביא אתנו לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו. ויצונו ה' לעשות את כל החקים האלה ליראה את ה' א-להינו לטוב לנו כל הימים לחיתנו כהיום הזה. וצדקה

מדור 'בית המדרש' מורחב כולל מכתבים רבים שנשלחו למערכת, עם תגובות רבני בית המדרש - מטובי הכותבים בגליון. גם אתם מוזמנים לשלוח למערכת הארות והערות, שאלות רעיונות ומאמרים קצרים.
לדוא"ל DOAR@KEDUSHASTZION.ORG. אפשר גם להשאיר הודעות בקו האגודה 079-607-3701 שלוחה 9.

שיח תלמידי

לקראת מלאת השלושים להסתלקותו לשמי מרום של מרן ראש ישיבת כסא רחמים הגאון הנאמץ רבי מאיר מאוזן זצוק"ל, אשר נודע בחיבתו היוקדת לארץ הקודש ובהשקפותיו הבהירות על מהות תקופתו, והרבה לחנך את תלמידיו ושומעי לקחו על חובת ההודאה לה' יתברך על חסדיו המרובים עם עם הקודש בארץ הקודש, ישבעו לרב-שיח מרתק עם שלשה מתלמידיו המובהקים, שחלקם אף נמנים על צוות העורכים של תורת ראש הישיבה זצוק"ל, וזכינו לשמוע מפיחם על הקשר המיוחד עם מורם ורבם, ועל דעותיו והשקפותיו התורניות הנוגעות במישורים לנשאים אותם מקדמת גאונות 'קדושת ציון'.

ברב-שיח המתובל בדברי תורה ופרפראות נאות מתורתו של מרן זצ"ל, השתתפו תלמידיו הרב עובדיה חן שליט"א עורך עלון 'פניני הפרשה', הרב הלל יהודה פלוטקין שליט"א מח"ס בגדי ישע, והרב יהונדב מעודד שליט"א.

תחילה אנחנו מבקשים לשמוע בקצרה איך מצא כל אחד מהתלמידים את דרכו אל ראש הישיבה זצוק"ל?

הרב יהונדב מעודד: הקשר שלי עם הרב הגיע כחלק מהקשר של כלל המשפחה עם הרב זצ"ל. כאשר ישיבת 'כסא רחמים' עלתה לארץ ישראל, מור סבי רבי מכלוף הכהן זצ"ל נזעק לעזרת מרן ראש הישיבה, ואסף וקיבץ תורמים לישיבה, וסייע רבות מהונו ומזמנו. בדרך זו המשיכה גם אני, שהקימה ויסדה את בית הספר לבנות 'ותתפלל חנה' שעל-ידי מוסדות הישיבה. בדרך סלולה זו צעדתי גם אני, כשהתחלתי ללמוד בישיבת כסא רחמים. עם כל הרגש החם שהגיע איתי מהבית כלפי הרב, המשכתי ללמוד ולעקוב מקרוב אחרי הנהגותיו, מנהגיו והשקפת עולמו הטהורה. לפני כשבע שנים הקמנו בס"ד יחד עם כמה חברים כמין עמותה קטנה להפצת תורתו ואורו של מרן.

הרב עובדיה חן: בילדותי ראיתי את מרן מדבר בכמה כנסים, וחשבתי לתומי שהוא בקי רק ברמזים ובנוסחאות. אז הוא טרם הוציא לאור את ספריו הבהירים, ותמיד הוא היה מדבר בציבור בדברים אלה שכיסו על גאונותו. כשהגעתי ללמוד בישיבת 'כסא רחמים', התחלתי לקרוא את מאמריו שפורסמו בירחון 'אור תורה', ואני זוכר שכבר במאמר הראשון נשביתי בקסם כתיבתו ובקסם תורתו. מאז, אני קורא ולומד בשקיקה כל מילה שיוצאת מקולמוסו. בהמשך, זכיתי לסייע בעריכת כמה מספריו, וכן חיברתי את הספר 'הכתב והמכתב' הכולל הדרכה בכתיבה תורנית, שכולו מושתת על משנתו והדרכותיו. אגב, כשכתבתי זאת בדף השער, הוא הורה לי למחוק זאת וכתב במקום זה "מפי ספרים וסופרים".

הרב הלל פלוטקין: הגעתי לישיבה כשהייתי כבן חמש עשרה, ומיד נמשכתי לדמותו של מרן כמו פרחים שנמשכים אל השמש. בתור תלמיד צעיר בישיבה קטנה, עדיין שמרתי על מרחק מהרב ולא העזתי להתקרב יותר מדי, אך לקראת סוף הישיבה הקטנה התקרבותי יותר ויותר. ברוך ה', נשאתי חן וחסד לפניו, והוא קירב אותי בעבותות אהבה. מרגלא בפומיה דברי הרמב"ם "וצריך אדם להזהר בתלמידיו ולאזהבם, שהם הבנים המהנים לעוה"ז ולעוה"ב". אשרינו שזכינו.

אנחנו מבקשים מהרבנים שזכו להיות תלמידיו של ראש הישיבה זצ"ל לסכם בכמה משפטים את דמותו של הרב באופן כללי למרות הקושי שבדבר.

הרב הלל פלוטקין: קשה לתמצת בכמה מילים דמות ענקית כזאת. רבות נכתב ורבות עוד יכתב. על צדקות וצדקותיו, על חסידותו וענוותו, על גאונותו ופשטותו, על חכמתו ובינתו, על עיונו ותפיסתו, על זכרונו ושקידתו, ועל עמל התורה מתוך יסורין, וניצול הזמן היטב, כפי שאמר בצוואתו הקדושה - "בכו בכה להולך בטל" אבל

אדגיש נקודה קטנה בגאונות של הרב, שמלמדת המון, והוא כוח החידוש של הרב זצ"ל. אין ענין שהרב לא למד, אין תחום שהרב לא חידש בו, ואין ענין שהרב לא כתב בו. ולכן לא יפלא, שהוא הספיק להוציא בימי חייו ל"ה ספרים מלאים בתוכן עצמאי ומקורי, גדושים בחידושים יחודיים, וספוגים בגאונות האמיתית של מו"ר. מלבד זאת, יש בכתב-יד לפחות עוד כמות כפולה של ספרים. כשהתפללנו וקראנו תהלים לרפואתו בחודש ניסן האחרון, כמעט בכל פרק עלו לנגד עיני פרושים ובאורים שחידש הרב בפסוקים שקראתי! מי שרוצה לטעום טעם אחד משישים מחכמתו הרבה של הרב זצ"ל, כדאי שילמד את המבוא שכתב לאחד מספרי "ארים נסי" על גיטין, יבמות או בבא מציעא, או יקרא מאמר אחד מספר "דרכי העיון", ועוד ועוד. ב"ה, כמעט כל ספריו נמצאים באוצר החכמה, ושווה לטעום.

הרב עובדיה חן: אכן, היה מו"ר זצ"ל דמות נדירה הקשורה בהוייתה לדורות קדמונים מזמן 'תור הזהב' שבספרד, בבחינת מה שאמר חז"ל "אין בדורו של רבי מאיר כמותו". איש אשכולות, בעל רחבות אופקים וכח חידוש פרה ורבה, אשר גאונותו היתה בקנה-מדה היסטורי.

הרב יהונדב מעודד: דמותו של הרב היוותה בין היתר את העמוד האיתן של המסורת הספרדית בארץ ישראל, בדבקות לקיים את כל מנהגי עדתו. אם זה 'סעודת יתרו', 'שרפת המן' ועוד ועוד. כמו-כן, הוא היה איש של שלום. מתוך מכתביו הרבים, אפשר לראות כמה הוא הרבה להשכין שלום ולפשר בין חלקי עם ישראל. זה גם התבטא בכך שהוא קיבל בחיבה יתרה את כל אשר נשמה יהודית בקרבו, בין אם הוא משתייך לעדת הספרדים, האשכנזים, החסידים, הדתי-לאומי וחרד"ל ואפילו חילוני. הוא

הרב הלל יהודה פלוטקין מלווה את מרן ראש הישיבה זצוק"ל

היכן תוכל לחוות אורה מיוחדת שאין בשום מקום וזמן אחר
יום חמישי ב' סיון 1845 • סמך לכותל המערבי • פרטים בעמוד 3 ובגב העליון

הרב הלל יהודה פלוטקין עם מרן ראש הישיבה
צוק"ל בעריכת ספר 'סולת נקיה'

מגוף קטיף. הוא הביע בכל הזדמנות תמיכה גלויה ופעילה במתישבי גוש קטיף, וזעק מרה על הפקרת המתישבים. כדי לעודד את המתישבים, הוא ערך ביקור במקום בפסח האחרון לפני הגירוש למרות חולשתו הגופנית, והשתתף בעצרת ההמונים. הוא גם חתם בעצמו על הוראת קבע של אלף ש"ח לקרן 'מאמין וזורע'. באותה תקופה, הוא העביר ביקורת על חלקים משומרי התורה והמצוות שבקושי הזדהו עם המאבק, ואמר שגם אם יש לפוליטיקאים אינטרסים שונים, עדיין היו צריכים לפחות להזהות אתם, ושיכאב להם על מה שקורה שם. הרב אמר: "איך אדם יכול לומר בשוויון נפש: 'מגיע לכם, כי האמנתם במדינה'. לא האמנו במדינה, האמנו בקב"ה שנתן לנו את ארץ ישראל. אתם לא מאמינים בזה?!"

כבר בשנת תשס"ה, הוא צפה את מה שהתגלה אחר כך כנכון, שגם אם תבוצע ההתנתקות, הגויים לא יצליחו בטיפול המקום, כמו שכתוב: 'השימוני אני את הארץ ושממו עליה אויביכם', ומפרש רש"י: 'ברכה לישראל, שהאויבים לא ימצאו נחת

רוח בארצם'. הוא מצא לכך רמז נפלא: 'ושממו עליה' - בגימטריא "גוש קטיף". מרן הורה לתושבי הגוש להמשיך בעבודה החקלאית בגוש עד הפינוי. הוא אמר: "שיזרעו, שיעשו, ואם אחר כך תהיה התנתקות, לפחות ידע שרון שהוא החרב עולם נפלא. החרב אנשים שהיו מוכנים לעשות הכל למען ארץ ישראל. ועליו לדעת שמחר טייל קסאם יכולים ליפול על חוות השקמים".

הרב יהונתן מעודד: חיבה
יתרה נודעת לו לראש הישיבה על ארץ הקודש, כפי שהרבה לומר שאסור לוותר על שום חלק מארץ ישראל. כמה הוא הרבה לכאוב ולצעוק בזמן הגירוש ובפינוי עמונה ועוד. במהלך שיעוריו הרבים, היה אפשר לראות בחוש, שמיד כאשר היה מדבר על ארץ ישראל, אורו עיניו וערגה של ממש היתה על פניו. כמו כן, הרב היה מעורב ממש בקורות עם ישראל וארצו, והרבה לדבר על כך שצריך לשלוט על כל ארץ ישראל, שאסור לעשות שלום עם הערבים, שאין אמונה בגויים, שכל מחבל צריך למות, ושכל חייל שמגן על הארץ הוא קדוש וצדיק. כל זאת - מתוך דאגתו לשלמות הארץ והיושב בה. גם כאשר הרים על נס את מפלגתו לבחירות הארציות בשנת תשע"ה, חרט על דגלה את שלושת העיקרים: ארץ ישראל, עם ישראל ותורת ישראל, משום שאלו הדברים החשובים ביותר. כך היתה תפיסת עולמו הטהורה.

הוא כעס על אלה שכורכים בטעות את מצוות יישוב ארץ ישראל לשלטון המדינה החילונית, ולא עולים לארצנו בעקבות כך. באחד משיעוריו בגמרא בעין, הוא הביע בפנינו צער עמוק ממש על כך שה'נטורי קרתא' השפיעו על אביו האיש מצליח' הי"ד לחשוב שבארץ ישראל אין מה

לעשות, ורח"ל יש שם קלקול וחילוניות, ובעקבות כך אביו לא עלה לארץ ישראל וקרה מה שקרה. דבריו השפיעו גם עלי באופן ישיר בכל המישורים, ואני משתדל לפעול ביישוב ארצנו ארץ הקודש בצורות שונות.

הרב הלל פלוטקין: מרגלא בפומיה שבחים
רבים גם אודות פירות ארץ ישראל - גודלם, איכותם ויופיים. הוא לא יכול היה לסבול אם שבחו פירות אחרים שהם יותר טובים. הוא גם נצר בליבו עדויות המעידות כן, ונהג לספר תמיד את הסיפור של הרב מרדכי אליהו והזיתים [ראו מסגרת]. כמה הוא אהב לספר, שסוג החטה הטוב ביותר גדל בארץ ישראל, ושמייצאים אותו לחו"ל תמורת מטבע חוץ ומביאים במקומו סוג פשוט מארה"ב. לכן, אין אומרים בברכת מעין שלש 'על מחיתה', מלבד על מצות למנהג הספרדים לברך בורא מיני מזונות כל השנה. בזה הסביר מו"ר דבר נפלא בנוסח ברכת 'מוציא לחם מן הארץ'. מרן החיד"א ב"שיורי ברכה" (או"ח סי' רג סק"ב) כתב, שבמטבע הברכות, תיבת 'ארץ' רומזת דווקא לארץ ישראל, ואילו תיבת 'אדמה' - לכל העולם. והנה ראה זה פלא, שנתגלה בדורות אחרונים ע"י החוקר אהרונסון (בשנת ה'תרס"ז), שאם-החטיה מקורה בארץ ישראל, וניסו באמריקה לזרוע כמה סוגי חטה, וכולם לא עמדו בפני מחלות שונות כפי שעמדה החטה של ארץ ישראל. לכן תיקנו חז"ל לברך המוציא לחם מן הארץ. מרן החיד"א נלב"ע כמאה שנה לפני הגילוי הנ"ל, וחכם עדיף מנביא.

מה היתה גישתו של הרב לנסי מלחמת ששת הימים ושאר הנסים שעושה ה' ליושבי ארץ הקודש, ומה היתה דעתו כאשר לאופן ההודאה על הנסים?

הרב עובדיה חן: הרב מצא על כך רמזים כמעט נבואיים, כמובא בהרחבה בספרו 'בית נאמן' פרשת בחוקתי, ונביא מדבריו קטע אחד: "שחרור הכותל

הסיפור אירע באחד מביקוריו של הראשל"צ מרן רבי מרדכי אליהו צוק"ל בחו"ל. באחד מהאירועים בהם השתתף, הוגשו בסעודה מעדנים לרוב, והכל היו שמחים וטובי לב שכבוד הראשון לציון יושב בראשם. זחה דעתו של אחד המשתתפים, ופנה אל הרב בהצביעו על צנצנת זיתים גדולים ועסיסיים: "יטעם נא כבוד הרב מן הזיתים הללו, ויווכח כי הפירות בחו"ל עולים בטעמם על פירות ארץ ישראל...". הרב, שהיה כל ימיו חרד לכבודה של ארץ ישראל, החליט בלבו: "אם משתמשים בזיתים אלו כדי להמעיט בכבודה של ארץ ישראל, לא אטעם מהם!". הכל טעמו מן הזיתים הגדולים, והללו את טעמם. לפתע ביקש הרב "הביאו נא לי את צנצנת הזיתים". משהובאה הצנצנת, התבונן הרב בתווית המודבקת עליה, ולפליאת כולם שינה את טעמו: "אם זיתים אלו כה טעימים, אטעם גם אני". הבעת ניצחון ניכרה על פניו של האדם אשר דיבר בשבחם של הזיתים ה'חוצניקים': "הנה גם הרב אוכל מהזיתים של חו"ל ומודה בטעמם הטוב". לאחר שטעם הרב מן הזיתים, הנהג בראשו בהסכמה: "הזיתים אכן משובחים בטעמם! לא יתכן שזיתים כאלה גדלים בחו"ל. הם בודאי הגיעו מארץ ישראל!". האיש נדרך ונטל את הצנצנת כדי להוכיח לרב את טעותו, אך מה נדהם לראות שבאותיות הקטנות היה רשום כי הזיתים יובאו מקיבוץ יבנה אשר בארץ ישראל! "אם אתה כל כך אוהב זיתים טעימים" אמר לו הרב בחיוך "בוא לארץ ישראל. היא מגדלת בשבילך ולמענך את כל הפירות הטובים. בוא, הארץ מחכה לך!". (ע"פ "אביהם של ישראל")

הרב עובדיה חן עם מרן ראש הישיבה זצוק"ל

כמה נאה לנו, באגודת 'קדושת ציון', להמשיך את מורשתו של האדם הגדול בענקים, לשמוח על הנסים האדירים של ששת הימים, כאשר בניגוד לאותם ימים בתוניס, כאשר נאלצו להצניע את שמחתם, כעת בארצנו הקדושה ובירושלים עיר קדשנו, נוכל להפגין את שמחתנו והודיתנו לה' יתברך בתרועה ובקול גדול, להודות על העבר ולבקש על העתיד. נגיע בהמונינו לועידה הארצית של אגודת 'קדושת ציון', נעמוד למרגלות בית קדשנו ותפארתנו, שאמנם חרב עדיין לדאבונו, אך מבעד לחרכים אנו רואים את דודנו מציץ וקורא אלינו לשוב ולחדש ימינו כקדם, לבנות את בית חיינו ותפארתנו, לכוון את ממלכת התורה בארצנו ולעורר שוב את האהבה הישנה, אהבת עולמים, ויתקיים בנו 'והיו למשיסה שאסיך ורחקו כל מבלעך, ישיש עליך א-להיך כמשוש חתן על כלה'.

כיון שהזכרתי את ענין קיבוץ גלויות, אני רוצה לספר כמה הוא שמח בראותו בשיעור בישיבה, יושבים זה לצד זה בחור תימני ובחור אתיופי, ולומדים לפני את חידושי המהרש"א האשכנזי, היש סיפא דגלות יותר מזה? הוא היה מתרגש בראותו לנגד עיניו את קיום הפסוק "ושב ה' א-להיך את שבותך וריחמך, ושב וקיבצך מכל העמים אשר הפיצך ה' א-להיך שמה. אם יהיה נדחק בקצה השמים - משם יקבץ ה' א-להיך ומשם יקחך!" באותו מעמד, הוא המתיק לרמוז את שמות שני התלמידים הנ"ל בגימט' 302 - ושב [האחד ר' אריאל צברי, והשני ר' יצחק צנא. אגב, שניהם היום תלמידי חכמים מופלגים]. ולא זו בלבד, במילה 'ושב' יש רמז לגלות תימן וגלות אתיופיה, שהיו בגלות מימי בית ראשון 2,300 שנה - ושב, הבי"ת רומזת לשני אלפים, והש' למאות.

הרב יהונדב מעודד: הרב הרבה לדבר על גודל הניסים שקרו לעם ישראל. הוא אמר פעמים רבות, שאירועים אלו מראים בהכרח שגאולת עם ישראל כבר החלה, ואת אהבת הקב"ה לעמו. כשהוא היה קורא את הנביא שמבשר על גאולת עם ישראל בארצו, כמה היה מתרגש מזה. הרב היה אומר, שמי שלא מבין מתרבים להודות לה' על שיבת עם ישראל לארצו - הוא פשוט עיוור. היה מרבה לספר את השתלשלות העניינים, כגון הצהרת בלפור, תולדות הישוב החדש ועוד. גישתו הברורה כל כך היתה, שאסור לעצום עיניים ולהתעלם מכל המהלכים הענקיים שמתרחשים בדורותינו. אנו חייבים להבין, שאנחנו לקראת הסוף, ולהודות לה'. אם זה באמירת ההלל, ואם זה בשאר דברים. אמנם, ביום העצמאות הוא לא ביטל את התחנון. הוא הסביר שאין בגופו של יום זה משמעות מיוחדת מלבד ההכרזה שהיתה ביום הזה, בשונה מיום ירושלים, שאז ירושלים הפכה לבירתנו ונשתחררה מכל כובשיה, ולכן ביום זה הוא הרבה בשמחה, ואף הורה לבטל את התחנון.

אני זוכר שסיפר לנו, שכאשר היה בתוניס במהלך מלחמת ששת הימים, רעדה אחזתם, כיון שהמנהיגים של מדינות ערב שיקרו להם על ניצחון מוחץ, וכאשר התבררו תוצאות המלחמה - כמה שמחה שמחו, אך נזהרו לא להראות את שמחתם, כדי שהנכרים לא ירעו להם.

המערבי נרמז בפסוק "כי תצא למלחמה על אויבך" (דברים כא), ופירש בעל הטורים, ז"ל: "צא אליהם ואל תניחם לבוא עליך, פן ישחיתו הארץ". וכך עשו בס"ד במלחמת ששת הימים, וע"י זה זכינו ביום מ"ג לעומר (כ"ח באייר) לשחרור הכותל. **כי תצא למלחמה ר"ת כתל**, "על איבך" בגימטריא מ"ג, היינו מ"ג לעומר. כל זה היה בששת הימים, אבל במלחמת יום הכיפורים בשנת התשל"ד, הנחנו להם לבוא עלינו תחלה, ואירע מה שאירע בעונותינו הרבים, עד כאן לשונו של הרב. ועיין גם במ"ש בספר "קובץ מאמרים" ח"ב (עמוד קצא).

הרב הלל פלוטקין: הרב הנהיג לומר 'נשמת כל ח' לאחר תפלת שחרית ביום ירושלים, ובשנים מאוחרות הוא גם לא אמר תחנון. לעומת זאת, ביום העצמאות התפילות היו כרגיל, מלבד הודיה לה' יתברך ע"י אזכור שבחיו של מקום שקיים בנו "הראנו אות לטובה, ושא נס וקבץ גלויותינו". אנחנו למדנו ממור"ד זצ"ל מהי 'ציונות' אמיתית, ע"י קריאת ולימוד קינת 'ציון הלא תשאל' לרבנו יהודה הלוי. הרב היה קורא את הקינה ברגש רב, ומבאר אותה עם הסברים ודוגמאות מפליאים. אתה יוצא מהשיחה אדם אחר לגמרי. הרב לא הכיר במושג 'ציונות חילונית'. מבחינתו, זה היה בלתי אפשרי. הוא היה אומר, שכאשר עזבו את התורה, כל ה'ערכים' אשר קרויים בפיהם 'ציונות' ו'לאומיות' איבדו כל משמעות ונעשו חוכא ואיטלולא בעלמא. הוא היה אומר, שמציונות הם עשו ציניות... רק כאשר הלאומיות והציניות מושתתים על אדני התורה, אין לך ברכה גדולה מזו.

1. רמז נוסף שכתב שם הרב זצוק"ל: בימים שקדמו למלחמת ששת הימים שהתרחשה בימי העומר (כ"ו באייר-ב' בסיון התשכ"ז), אצלנו בתונס היו דורשים בכל יום בין מנחה לערבית במשך עשרים דקות כדי לספור את העומר בצאת הכוכבים. באחד הימים, דרש **רבי מסעוד ביתאן**, ואמר: אנחנו נמצאים בין הלילא דרבי מאיר (ביום י"ד באייר) להילולא דרבי שמעון בר יוחאי (ביום ח"י באייר), וזה סימן **י"ד-ח"י**, דהיינו: **היד** של עם ישראל תהיה **חיה** והם יצליחו (ואמנם "יד" זה לשון נקבה). ביום אחר אני דברתי, וחזיקתי בס"ד את לב הצבור מפסוקי פרשת השבוע. וכך אמרתי: פרשת השבוע (בחקוקי) מבשרת אותנו: "ורדפתם את אויביכם ונפלו לפניכם לחרב. ורדפו מכם חמשה מאה ומאה מכם רבבה ירדפו". ואחר כך מצאתי שכל פרטי המלחמה רמוזים בפסוק: **ורדפו** אותיות "ו' רדפו" - ו' ימים **רדפו**, **חמשה** ר"ת ח"יילי מלחמת ששת הימים, שחמשה מהם ירדפו מאה, שזה פי עשרים, כי חילות ירדן סוריה ומצרים היו רבים מאתנו פי עשרים. "לפניכם לחרב" בגימט' **יצחק רבין** (שהיה אז הרמטכ"ל), וזהו לפניכם, אע"פ שאינכם ראויים, על דרך מה שאמרו חז"ל: "כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק", עם בני - אע"פ שאיננו יצחק.

גיליון מס' 84
תוכן: (מס' 84)

הרב משה שטיינמאן

הרב משה שטיינמאן
הרב משה שטיינמאן, ראש הכולל החרדי, מציג את חזונו לגבי חתונה ופיקוח נפש. הוא מדגיש את חשיבות ההסדרים המשפטיים והרפואיים, וקורא לציבור להיזהר ולקבל החלטות נכונות.

הרב משה שטיינמאן
הרב משה שטיינמאן, ראש הכולל החרדי, מציג את חזונו לגבי חתונה ופיקוח נפש. הוא מדגיש את חשיבות ההסדרים המשפטיים והרפואיים, וקורא לציבור להיזהר ולקבל החלטות נכונות.

הרב משה שטיינמאן
הרב משה שטיינמאן, ראש הכולל החרדי, מציג את חזונו לגבי חתונה ופיקוח נפש. הוא מדגיש את חשיבות ההסדרים המשפטיים והרפואיים, וקורא לציבור להיזהר ולקבל החלטות נכונות.

הרב משה שטיינמאן
הרב משה שטיינמאן, ראש הכולל החרדי, מציג את חזונו לגבי חתונה ופיקוח נפש. הוא מדגיש את חשיבות ההסדרים המשפטיים והרפואיים, וקורא לציבור להיזהר ולקבל החלטות נכונות.

הרב משה שטיינמאן
הרב משה שטיינמאן, ראש הכולל החרדי, מציג את חזונו לגבי חתונה ופיקוח נפש. הוא מדגיש את חשיבות ההסדרים המשפטיים והרפואיים, וקורא לציבור להיזהר ולקבל החלטות נכונות.

כ"ד

כי בחר ה' בציון אוה למושב לו

חנה שמעון גם ראוי אבשי תורה ומעלה, אשר רחש לבס רב פנים לעידוד תלמידותיו. הלבבות לאהבת ארצנו הקדושה חסדה כל דורות ישראל. אשר כל גדולי ומאזני האומה נכספה נפשם אליה בכל שנה מורחגו בין המדינה.

ואחר שייכנו ה' ברחסיו לשוב לארצנו ולעמוד לפניו, בזכות משידות נפשו המושלמה של מורדני החשוב מהלמדיו הגר"א וחבש"ט, החת"ס וגדולי ספרד וחסד. וכמו לאהבת פנים נפלאה מאת ה' ותבדך, כאשר איר השתחרו יול ורחמי המורדים עליו חולק הבק עד אור חיותם, ואם מצבות רבות שורו בגדר הלבנה למשיחא הפכו למעצמות חסיד לקימן במידה רב.

מעשה ה' הגדול כמובנו לארצנו, וחסדו עמנו נכון, אף כי באו משיחי ביהמ"ד המושלם מבחינות רבות על מפעל קדשו זה, אין הרב טרע מאטה מקדושה של ארצנו ומתקדוה של שעלינו להורות עליהם, ויש להתחוק בארבה ארץ חסדה ובחובתנו לראש אותה ולסמן בה את מלכות ה' על יסודות תורתו הקדושה. ובכך אף יהיה היקין לחיפוק טיפ בשלשון שלם נדגה רח"ל ע"פ התורה בפלעין של מלך.

ואותם אבשי מעלה הקימו אגודה קדושה - אגודת 'קדושת ציון' - אשר מעודדה ומשפיעה את המסירים חילול בסוד ובחכמות. במידה שאין בה חשש של התחבטות לרשעים, ואין בה תהשקפות חזיות, אלא רק ע"פ גדולי החזרות ורופי ציון בעזרתם, ואף אתם נדעשים מפני מלענים ומלעזים, המוציאים הבתם רעה ומשפיעים אותם, ובכך חזית לעולמים. שאותם נדקקים המבקשים לדרוש לציון בעזרתם סכלו מהתגללות והתמכרות, ובכך נפוצה לעדיקי עולם האגון רבי עקיבה ווסק שליוגו. וצ"ל בעל תולב העמוד, האגון רבי יוסף שלמה מייכסל וצ"ל בעל אש הבנים שמהלך ועד רבים מגדולי ישראל.

ונחוק באות את אגודת 'קדושת ציון' וקרא בקרחה קדוש לכל תומכי האגודה לכל אחי התורה באמת לבוא לעזרת ה' במיכרים, ובמזות דייקת ציון על סדית הקדוש מכה לחות בעינינו כשבו ה' לציון ברחמים גדולים.

הרב משה שטיינמאן
הרב משה שטיינמאן, ראש הכולל החרדי, מציג את חזונו לגבי חתונה ופיקוח נפש. הוא מדגיש את חשיבות ההסדרים המשפטיים והרפואיים, וקורא לציבור להיזהר ולקבל החלטות נכונות.

הרב משה שטיינמאן
הרב משה שטיינמאן, ראש הכולל החרדי, מציג את חזונו לגבי חתונה ופיקוח נפש. הוא מדגיש את חשיבות ההסדרים המשפטיים והרפואיים, וקורא לציבור להיזהר ולקבל החלטות נכונות.

הרב משה שטיינמאן
הרב משה שטיינמאן, ראש הכולל החרדי, מציג את חזונו לגבי חתונה ופיקוח נפש. הוא מדגיש את חשיבות ההסדרים המשפטיים והרפואיים, וקורא לציבור להיזהר ולקבל החלטות נכונות.

הרב משה שטיינמאן
הרב משה שטיינמאן, ראש הכולל החרדי, מציג את חזונו לגבי חתונה ופיקוח נפש. הוא מדגיש את חשיבות ההסדרים המשפטיים והרפואיים, וקורא לציבור להיזהר ולקבל החלטות נכונות.

הגר"ש שליט"א: "הספר של הרב טייבטל פלאי פלאים".

רה"י זצ"ל: "כן כן, מביאים ממנו קטעים מיוחדים במינם".

לאחר מכן חתם מרן ראש הישיבה על המכתב, ובירך: "בשורות טובות שיחיה לכם. שאנשים יעדיכו את יום ירושלים, שישמחו בו. יום ירושלים הרב דבליצקי אמר 'זה לא קשור לציונות, זה מתנה מהשמים'... אנחנו לא מפחדים ואנחנו אומרים הלל בלי ברכה ביום ירושלים".

הגר"ש שליט"א: "אצלנו בקהילה גם כן לא אומרים תחנון וחוגגים את יום ירושלים".

הגר"ש שליט"א: "אנו רוצים גם לגרום ליהודים מחו"ל להביא אותם לארץ, להסביר להם כמה אפשר לזכות בדבר הזה".

נחיה מיוחדת של קודת רוח נשפכה על פניו של ראש הישיבה, והוא אמר בהתרגשות: "כן ודאי ודאי. כל החולך ארבע אמות בארץ ישראל זוכה לדברים גדולים מאוד. צריכים להגיד תודה על כל פרי ועל כל ירק שנמצא בארץ. כי פעם חשבו שאי אפשר, אין בארץ ישראל כלום, הכל יבש. לא, יש בה הכל!"

זכתה אגודת 'קדושת ציון' לקבל את ברכתו ועידודו של מרן ראש הישיבה זצוק"ל, שקיבל במאור פנים את ראשי האגודה, ואף הצטרף בחתימת קדשו למכתב התמיכה באגודה.

בחודש אייר האחרון נכנסו ראשי האגודה למעונו וזכו לשמוע מדאש הישיבה דברי ברכה קצרים. בשיחה השתתף גם הגה"ח רבי שמואל מלוביצקי שליט"א, שאף הוא עצמו חתום על המכתב, ואנו מביאים כאן את חילופי הדברים בין מרן ראש הישיבה זצוק"ל והגר"ש מלוביצקי יב"ח.

הגר"ש מלוביצקי שליט"א: "אני נודעת לאגודה הזאת כבר כמה שנים, ותמיד צפיתי שיחיה משהו שידים את העניין של ארץ ישראל כמו שצריך. אני התחזקתי הרבה מאד מהאגודה הזאת, וגם זכיתי לחזק אחרים ולהעלות את המודעות לחשיבות הענין".

בשלב זה, תוך כדי עיון במכתב התמיכה, התייחס מרן הגר"מ להתנגדות שהיתה מחזגים מסוימים לגה"צ רבי עקיבה יוסף שלזינגר זצוק"ל בעל ה'לב העיברי', וסיפר בקצרה אף על בעל ה'אם הבנים שמחה': "רבי שלמה טייבטאל חשדו בו שהוא 'ציוני'. מסכן, הוא נהרג על קידוש ה', מה לעשות".

הרהורים מבוגרי ישיבת

נסא

רחמי

על דמותו של מו"ר מרן ראש הישיבה רבי מאיר מאזוז זצוק"ל

הרב רז צבי הרשפינוס

ר"מ בישיבת "ברכיה"
מו"ץ בבית ההוראה "יחווה דעת"
בראשות הראשל"צ הגר"ד יוסף שליט"א

למשרד שלו ועוסק בכתביו, והיה לו אחרי זה זמן שבו מסר שיעור קבוע, שעתיים בעיון, לשיעור ג' בישיבה גדולה. כל שבוע הרב היה מוסר שיעור בישיבה גדולה ובישיבה קטנה. בשנים האחרונות זה הופסק, אבל כשאני הייתי - זה היה כך.

השיעור של הרב היה מגוון. מצד אחד, היה מלא בחידושי תורה וגם דברים עיוניים, ומצד שני היה מדבר על התקופה, הוא היה מבחיר לנו כל פעם את דעתו בנושא. בכל האירועים הסוערים - פינוי מאחזים, גזרות לפיד [האב והבן], וכמובן - הגרוש הנורא מגוש קטיף. בכל נושא היה מדבר ואומר את דעתו, אומר את האמת.

אולי שתי הנקודות המרכזיות שבלטו אצלו היו הגאונות העצומה והאמת. מי שמעיין בכתביו, רואה גאונות בלתי נתפסת. אבל גם מידת האמת שבו הייתה לא רגילה, הוא איש אמת במהותו, לא היה אכפת לו מה אומרים העולם. הוא היה הולך באש ובמים עם האמת שהוא קיבל. אמנם לא היה נגד רבותיו, הוא הלך עם רבותיו בדרך כלל, אבל היה מוכן להיות נגד כל ה'השקפה' הכללית שיש. הוא כיוון, בדק מה האמת והלך איתה עד הסוף. לכן היה חשוב לו בשיעורים לדבר גם על המציאות של היום.

אני זוכר, שהראש ישיבה, שכביכול אמור להיות ראשו בשמים, היה מספר לנו כל מיני דברים שקשורים לאקטואליה שעל הפרק. הוא היה מספר לנו מה דעתו בנושא, והוא היה אומר לנו איך צריך לנהוג, ומה הקב"ה באמת רוצה שיהיה בזה מצב, ולא כמו שעשה אותו ראש ממשה או אותו שר, או כל אחד אחר. בתור צעיר זה מאד צרם לי ולחברי, כאילו לא מתאים. אבל עם השנים פשוט הבנתי, שהרב ראה זאת כחלק בלתי נפרד מהתורה. זאת אומרת, אחרי שגדלנו והתחתנו, היום הדברים האלו מלווים אותנו כל יום. מול כל הבלבול של הדור, כאשר בישיבות בדרך כלל לא מדברים בכלל ולא נכנסים באמת לשאלה מה התורה אומרת פה, אלא מה מתאים. הוא היה אומר דברים מפורשים, מראה לנו את זה ברמב"ם, מראה לנו בתשובות

גדלתי בצפון. באתי ממשפחה חרדית סטנדרטית. אבי הוא מתמיד עצום, ירא שמים גדול ומדקדק בהלכה. למדתי בחיידר אשכנזי רגיל. מטבע הדברים, לא הייתה לנו היכרות מוקדמת עם הרב, לא הכרנו את דרך הלימוד הייחודית של הרב או את השקפתו לא בהלכה ולא בכל דבר אחר. שמעתי על שיטתו העיונית, שהיא שיטה מיוחדת, והיא סקרנה אותי. אני סקרן מטבעי, באתי רק טיפה לראות, וזה שאב אותי מאוד - שיטת העיון של הישיבה, הלימוד.

הקשר שלי עם 'נסא רחמים' לא התחיל עם הרב. הגעתי כבר בכתה ח' למכינה של הישיבה, בשנת התש"ע [כבר חמשים שנה, שיש שם פנימיה במכינה בכיתות ז' וח']. קודם כל, סקרנה אותי שיטת הלימוד, כאמור, שמעתי שזו שיטה מיוחדת, בה למדו בדורות הקודמים, כמו בוולוז'ין של פעם - שיטת המהרש"א והחזון אי"ש, שיטה החותרת יותר לפסק הלכה ולהבנת הגדרים המדויקים של הדינים ופחות עוסקת בהגדרות מופשטות כנהוג בעולם הישיבות של היום. תוך כך הכרתי את הרב, והתפעלתי מהדמות הרוחנית, הנשגבה, ועם זאת - הפשוטה, דמות של ענוה יוצאת דופן. הרב היה בד בבד גם מעין עצום וגם בקיא עצום. לצד זה, היה אדם פרוש וקדוש, ומצד שלישי - היה מאוד מאוד מעורה בכל מה שקורה - הן בחיים שלנו בישיבה והן בחיי הכלל. הוא הכיל את כל הניגודים הללו באישיותו, ולא ראית שום מתח בניגודים האלו, אלא להפך - הייתה בו הרמוניה מופלאה. היה חשוב לו מאד לדעת מה קורה בעולם, כדי שידע לכוון את הישיבה בהשקפה נכונה. מדובר בתופעה שאינה מצויה בשום מקום!

אחרי שהגעתי לישיבה, נשאבתי הן לשיטה והן לאישיותו של הרב. גם השאיפות שיש שם בישיבה - זה משהו ששאב אותי. זוהי באמת סוגיה בפני עצמה, ונראה לי שזה לא הבמה עכשיו לדבר על זה באריכות. היינו רואים את הרב כל יום. המשרד שלו היה ממש בכניסה לבית המדרש, היינו פוגשים אותו יום-יום. היו באים לשמה מענקי הרוח התורניים, ולהבדיל גם חברי הכנסת הכי מפורסמים. הרב היה מגיע

הרב רז צבי הרשפינוס כבחור נואם באירוע בישיבה

היכן תוכל להרגיש חלק מתנוינת הגאולה
יוס חמישי ב' סיון • 84:45 • סמור לכותל המערבי • פרטים בעמוד 3 ובגב העילון

שישיבת 'כסא רחמים' ביום ירושלים שונה מכל הישיבות, זה התפרסם, היו לועגים לנו, וגם בכל מיני מקומות אחרים היו רבנים שהיו לועגים, אבל לנו היה ברור שאין על מה. ניתן לדמות זאת לאותו משל ידוע, לשני אנשים שראו ברחוב משהו שחור, הראשון אמר שזה עורב והשני אמר שזה כלב, אמרו - בואו נבדוק. זרקו אבן, ופתאום זה עף, ואז השני אומר - וואו, תראה, אף פעם לא ראיתי כלב עף! במקום להגיד - הנה, זה עף, אז מסתמא זה עורב, אומרים - לא, כנראה זה כלב עף...

הרב חי עם האמת שלו ולא חשש לומר אותה, עם כל ההשלכות שהיו לכך. הוא אמר לנו - אני אומר לכם את האמת, אתם לא צריכים לפרסם אותה, כי אנשים לא יקבלו, אנשים עדיין לא נמצאים שמה, אבל תדעו את האמת לעצמכם, ואל תפחדו ממנה. זו היתה רוח הדברים.

בתקופה שדברו על החזרת שטחים, הוא לא היה מדגיש את הנקודה אם זה פיקוח נפש או לא, הוא לא נכנס לסוגיות האלו, הוא נכנס יותר בנקודה שזו ארץ ישראל המובטחת לנו, מאבותינו, ואנחנו צפינו לה אלפי שנים ויש לנו מצווה ליישב אותה. היה חשוב לו כל דקה והיה כל כולו שקוע בתורה והיה מדבר כל הזמן על לימוד התורה, אבל מצד שני היה אומר לנו, שלימוד תורה חייב להתקיים בשאיפה אמיתית לסנהדרין, בשאיפה אמיתית להקמת עם ישראל בארצו.

הרב היה מאוד בקי בתנ"ך, ממש היה כל כולו בתנ"ך. הוא גם דרבן אותנו ללמוד תנ"ך כל יום. הוא עודד ללמוד את כל התנ"ך, יש כאלה שאוהבים דווקא יהושע, שמואל, הוא אמר - לא, גם ישעיה, גם ירמיה, כל החזיונות, ולהבין אותם. הרב היה מקפיד שנעבור גם על רש"י, ואם היה משהו לא מובן - שנעבור גם על רד"ק וכו'. בכל פעם מראה לנו, שמה שכתוב שם - זה מה שקורה היום. לדוגמה, על מלחמת ששת הימים מצא מקרא מפורש, וגם גימטריות, או רמזים.

אני זוכר שבחור שאל אותו - זה גם כתוב בספריו - שהרי כתוב מפורש שתהיה מלחמת גוג ומגוג, איך יכול להיות שכבר יש קיבוץ גלילות בארץ ישראל, אולי זה סותר. הרב אמר, השואה שהיתה לפני שחזרו לארץ ישראל - אני לא אתפלא אם היא עצמה היתה מלחמת גוג ומגוג, מי אמר לך שלא.

אני לא נכנס לסוגיה הזאת, מה זה גוג ומגוג או לא, אבל אתה רואה את ההשקפה של הרב, שכל דבר שקורה היום - זה לא סתם, הוא חיפש את זה בתנ"ך, הוא ראה את זה כתהליך שקורה איתנו. אני זוכר כמה וכמה פעמים שהוא הראה לנו דברים. לעיתים ברמזים, לעיתים בדברים יותר מפורשים.

מלבד בקיאות בתנ"ך, הוא רצה שנדע גם רמב"ם, בישיבה הרב היה אומר לנו שמי שיכול ללמוד פרק רמב"ם ביום - זה דבר מאוד חשוב, אבל לא יותר מזה, כדי שלא יתרגלו לקרוא בלי הבנה. היה חשוב לו שיהיה לכל תלמיד יסודות מוצקים בכל התורה, לא רק נשים ונזיקין, אלא ידיעה בכל התורה, בין אם זה סדרים פחות נלמדים כמו קדשים, ובין אם מדובר על מקצועות שהוזנחו עם השנים כמו דקדוק, הכל צריך לדעת - היה לנו בישיבה שיעור בעיבור השנה, שיעור בדקדוק, שיעורים בכל דבר, בכל הנושאים, כדי שנקיף את כל הידיעות.

חבל על דאבדין ולא משתכחין, יהי זכרו ברוך!

הראשונים, בגמרות, היה מוכיח לנו מהמקורות, מה התורה הייתה אומרת בכזה מצב. אם משיח היה מגיע, מה בית דין היו עושים בכזה מצב. בכל נושא שיהיה. הוא היה אומר את זה בשיעור הכללי בישיבה.

עכשיו אני רוצה להגיד פה עוד נקודה. ישנו מאמר שכתב הרב על היחס לתקופתנו¹. הרב כותב את זה גם בהקדמה לספר 'אסף המזכיר'. הוא כותב שם, שבתחילה כאשר היה בתוניס, הוא הרגיש שהקרקע שם מתחממת מתחת לרגליים, והמקום שלהם זה לא שמה. הוא כותב את זה ממש בעדינות, שלא הייתה דעתו נוחה עם דעתו של מו"ר אביו, שהוא החליט להישאר שמה ולהשפיע על הקהילה. הרב החליט שחבל, עדיף שהקהילה תעלה לארץ, המקום הכי שמור זה ארץ ישראל. אבא שלו, בתחילת דרכו, היה מאוד מקורב לאנשי ה'עדה', 'נטורי קרתא' שהיו שולחים לו כל מיני מכתבים.

אבל מרן ראש הישיבה, הרגיש שזה קצת מוזר כל הסיפור הזה. הוא תמיד אמר שיש לו קושיה - אם באמת זה מעשה שטן, לא יכול להיות שמעשה שטן מצליח כל כך הרבה זמן. הוא לא האמין בזה, ובפרט אחרי מלחמת ששת הימים. מלחמת ששת הימים עשתה לו שינוי עמוק בהבנת משמעות התהליך המתחולל כאן. להבין שיש פה באמת תהליך אלוהי שקורה. אני שמעתי את זה ממנו כמה פעמים. שכשהוא בא לארץ, כשהוא ראה מה שהולך פה, אז היה לגמרי רגוע שהוא צודק בדרכו.

כמה פעמים בשיעורים, הוא אמר עוד נקודה - שלא כל-כך חשוב אם תקרא לזה 'סוף הגלות' או 'תחילת הגאולה', אין נפקא מינה. מה שברור, אמר, זה שיש משהו אלוהי, נפלא שקורה פה מלמעלה. אנחנו צריכים פשוט לחכות בסבלנות, ולא לחשוב שמשהו רע קורה. צריכים להתבונן, להבין שהקב"ה עושה את פעולותיו בדרך הטובה ביותר, כפי רצונו יתברך.

ולמה? כי מבחינתו, יש לנו מצוה, שארץ ישראל השלמה תהיה בידיו. האם זה מעשה שטן, האם זה סוף הגלות, בזה אין נפקא מינה לגבי מצוות יישוב הארץ. מה זה קשור עכשיו, מה הגדרה ההשקפתית? הוא אמר - אני לא מתבונן בהשקפה, אני מתבונן בהלכה. מה ההלכה אומרת לי בכזה מצב? מה הרמב"ם היה אומר לי בכזה מקרה?

ביחס ליום ירושלים - מאז שאני בישיבה, כבר בישיבה קטנה בהתחלה, משנת תש"ע, תמיד יום ירושלים היה יום מיוחד, יום שהרגשנו יותר שמח, והיו אומרים נשמת כל חי אחרי התפילה. חוץ מזה היה תחנון, הכל היה כרגיל. ואז, משנת תשע"ד, אני לא יודע למה זה קרה, אבל פתאום הרב אמר בדרשה שלו בבית הכנסת, שזה יום כל כך חשוב, זה יום כל כך טוב לישראל, שלא מספיק לומר 'נשמת כל חי', אני רוצה שלא יהיה תחנון - ככה הרב אמר. מאותו היום עד היום בישיבה אין תחנון ביום ירושלים². אני לא יודע מה קרה באותה שנה ומה השתנה באותה שנה, אבל אני זוכר באותה שנה, שהרב דיבר מאוד מאוד על הנס של ששת הימים, ושברור שיש פה דבר טוב שקורם עור וגידים. אם זה טוב במיעוטו או שזה טוב גמור אנחנו לא יודעים מה באמת ההגדרה, אבל משהו פה טוב אכן קורה, יש פה איזה מהלך גאוני שהתחיל להבנות פה.

היינו חיים את ההבנה הזו, לא היינו מתביישים. כשהיינו חוזרים חזרה לבית, כאלו שלמדו בישיבות אחרות היו אומרים לנו - כולם יודעים

1. ראה בגיליון זה עמוד 7.

2. הערת המערכת - כאשר עלינו להתברך במעונו לקראת ועידת 'קדושת ציון' הראשונה שהתקיימה בשנת תשע"ז באולמי תמיר, הרבה לדבר על החשיבות של יום ירושלים וחובת ההודאה בו, והביע את רצונו העז להופיע בוועידה. לדאבונו, כבר אז התקשה בהליכה ונבצר ממנו להגיע. כך היה גם בשנים מאוחרות יותר, בהן לא יכל להגיע מחמת חולשתו, אמנם זכינו להקריא את ברכתו המוסרטת, וכמובן - חתימתו התנוססה בראש ה'קול קורא' של גדולי ישראל, התומכים בפעילות האגודה.

עין בעין יראו | התממשות נבואות הנרמזה בישראל

תנועת התשובה

וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ עֲלֵיכֶם כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה וְהַקְלָלָה... וְשָׁבַת עַד ה' אֶלְקֵיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹלוֹ כְּכֹל אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם אֹתָהּ וּבִנְיָךְ בְּכֹל לִבְכֹּךְ וּבְכֹל נַפְשְׁךָ

דברים ל, א

הפרשה הזאת עתידה, כי כל עניינה לא היו ולא נבראו, אבל הם עתידים להיות [– בנאולה אחרונה]. ושבתי עד ה' אלקיך וגו' – שתשוב אל ה' בכל לבבך ובכל נפשך, ותקבל עליך ועל בניך לדורותם לעשות ככל אשר אנכי מצוך היום

וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין, שנאמר "והיה כי יבאו עליך כל הדברים" וגו' – "ושבתי עד ה' אלקיך" "ושבתי אלקיך" וגו' רמז"ס הלכות תשובה פרק ז הלכה ה

קול צפיק נשאו קול יחדו ירגנו

מובאות מגדולי ישראל על
התממשות הנבואות בימינו

"הגאון מווילנא זצ"ל אומר שכל ספר בתורה מכוון כנגד אלף שנים שבו נרמז כל מה שיקרה בהם וליכא מידי דלא רמיזא באוריתא... ואני הייתי מוסיף שאנחנו עומדים עכשיו בפרשת נצבים וילך שהיא פרשת התשובה, ועל כן אנו רואים הריבוי של בעלי תשובה, וזו המאה של התשובה."

ספר "דעת יואל" להגר"י קלופט (מאמר א' עמוד ה')

"לאור האמור שהשכינה הקדושה נמצאת היום בארץ הקדושה יובן מאד ענין ריבוי בעלי התשובה שרואים שם בזמננו... כשהייתי שם התפעלתי עד מאד ועמדתי נבהל ונשתומם נוכח המראה של בעלי התשובה שמתרבים שם עד מאד במדה שלא היתה מעולם, רופאים ועורכי דין, מלומדים ופילוסופים שעד לפני תקופה לא ידעו מאומה מיהדות – נחשבים היום הם בעצמם או בניהם לתלמידי חכמים חשובים והם נכנסים לשיבות לעסוק בתורה.

הקדמה

זאת יש לדעת, כי תופעה זו, של קבוצת אנשים שפרשה מכלל ציבור יראי השם – וחוזרת בתשובה – היא תופעה שלא היתה מעולם! לדאבון כל לב, לכל אורך ההיסטוריה של עם ישראל, הקבוצות שפרשו מכלל ישראל נעלמו תוך כמה דורות, צא ולמד מהכותים, צדוקים, בייתוסים, איסיים, מתיונים, קראים, שומרונים,

"ואמרה אלקה ואשוב"

דור של שיבה

267,000+ חוזרים בתשובה בארץ ישראל (ע"פ נתוני הלמ"ס, תשע"ו)

התפתחות אדירה של שיעורי תורה

מדרשות וישיבות לבעלי תשובה נפתחות חדשות לבקרים, ושיעורי התורה המיועדים לכלל המגזרים, מלאים עד אפס מקום.

היכן תוכל להיות חלק מרכינים לשם שמירה יום חמישי ב' סיון • 18:45 • סמוך לכותל המערבי • פרטים בעמוד 3 ובגב הגליון

מי גרם לכל זאת, ומדוע בקלויזנבורג וברודניק לא היו בעלי תשובה רק אולי אחד מרבה, בעוד שבארץ ישראל ישנם אלפים רבים, רואים בחוש שזו התעוררות ממרומים למעלה מדרך הטבע, ...התעוררות כזו יכולה לבוא רק מכח השכינה הקדושה, ולא על ידי המשפיעים העוסקים בזה, שאף שבוודאי עושים דבר טוב ומגיע להם הכרת הטוב על פעולותיהם - אבל אלמלא השכינה הקדושה לא היו יכולים להגיע לזה. מסיבה זו היתה השכינה מוכרחת לבוא לארץ ישראל להכין את כל הנשמות שנשבו, האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים, שיתקיים אצלם 'השתחוה לה' בהר הקודש בירושלים' כי רק שם יתכן להתעורר מכח הקדושה השורה שמה.

רק בארץ ישראל יכולים להשיב בנים לביתם כי האם לוקחת את בניה תחת הסינר ואומרת להם 'שובו בני חביבי לביתכם' ומוכיחה אותם לעשות תשובה אמיתית. את האמת אומר, שהייתי נבהל ונשתומם לראות בעל תשובה שעלו בו מחשבות של אהבת ה' ויראת ה' ולימוד התורה עד שנהיה תלמיד חכם אשר כל חמדתי וחשקו הוא ללמוד תורה והשליך את כל תאוות העולם ותועבותיו, ומדובר באדם שאביו וזקנו לא ידעו מאומה מיהדות ורק הוא התעורר לשוב למקור שורשו. וכאמור שהכל מכח השכינה שמושכת אותו..."

ספר שפע חיים לאדמו"ר מקלויזנבורג (דרשות חורש"י פרשת שלח תשמ"ד).

וְלִקְחֹתִי אִתְּכֶם מִן הַגּוֹיִם וְקִבַּעְתִּי אִתְּכֶם מִכָּל הָאֲרָצוֹת וְהִבֵּאתִי אִתְּכֶם אֶל אֲדֻמַּתְכֶם. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיַּם שָׁהוּרִים וּשְׁהִרְתֶּם, מִכָּל טְמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל גְּלוּלֵיכֶם אֲשֶׁר אִתְּכֶם. וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב חָדָשׁ וְרוּחַ חָדָשׁ אֶתֶן בְּקִרְבְּכֶם, וְהִסְרֹתִי אֶת לֵב הָאֶבֶן מִבְּשָׁרְכֶם וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בָּשָׂר יִחְזָקָל לוֹ, כֹּד-כֹּז

ייחס התשובה אליו יתברך באומרו וזרקתי עליכם וגו', לפי שהתשובה לא תשלם אלא עם העזר האלקי שיושפע על החוטא לשוב אליו, וכמו שאמר (איס"ה, כא) 'חשיבנו ה' אליך ונשובה' אֲזַכְרְנָאֵל שֵׁם

רפורמים וקונסרבטיבים. וכך גם לגבי מה שנקרא כיום 'הציבור החילוני', אשר פרש ופיתח לעצמו תרבות ואורח חיים המנותק מכל זיק של אמונה וקדושה, הרי דינו היה אמור להיות נחרץ ככל הקבוצות הנ"ל; ועם כל זאת, התהליך שנקרא 'חזרה בתשובה כלל ציבורית' - מתרחש מול עינינו, כחידוש אשר לא היה בכל ההיסטוריה כולה!

והוא נס מופלא, שאלמלא היה מסימני הקץ כדברי הקב"ה בתורה ובנביאים - לא היה יכול להתקיים. וברוך המקום ברוך הוא, שזוכים ורואים אנו בהתגשמות נבואות הגאולה.

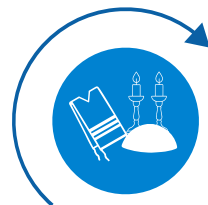
תופעת התשובה הגדולה שקיימת בארץ ישראל התחילה במלחמת 'ששת הימים' עם שחרור ירושלים - נראה שמשוהו בקדושת ירושלים מטהר את הנשמה; ומאז התהליך לא עצר לרגע. וכיום ניתן לומר שכמעט ואין משפחה בישראל אשר אין בה לפחות בעל תשובה אחד! וכדברי רבי יוחנן (סנהדרין קיא,א) על הפסוק (ירמיה ג,ד) 'שובו בָּנִים שׁוֹבְבִים נָאִם ה' כִּי אֲנִי בָּעֵלְתִּי בָכֶם וְלִקְחֹתִי אִתְּכֶם אֶחָד מֵעִיר וּשְׁנַיִם מִמִּשְׁפָּחָה וְהִבֵּאתִי אִתְּכֶם צִיּוֹן' - 'אחד מעיר מזכה את כל העיר, ואחד ממשפחה מזכה את כל המשפחה כולה'.

בה אל אישי הראשון

מתקנים אורחות חיים

רבים מאכלסים את הסמינרים הרבים ומשנים את אורחות חייהם, לאחר שנים ארוכות של ריחוק מתורה ומצוות, לדרך ישראל סבא.

מתחברים למסורת

השינוי הרוחני מתקיים גם בכלל חלקי האוכלוסייה, ואף אלו שאינם נמנים עם הציבור הדתי, מקפידים על מצוות כאלה ואחרות, ומאמינים בה' א-לוהי ישראל. 88% מהעם לא מוותרים על ליל הסדר!

ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם. החידוש הוא שיחיה לכם לב שומע ורוח נכונה לקבל דברי הא-ל יתברך באהבה

ישיעיהו נט, כ

ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב נאם ה'

יבא הגואל לציון להחזיר עטרת ציון והמקדש והסנהדרין, גם יבא אל השבים מפשע ביעקב - אל בני הגולה שישובו אז בתשובה מלניים שם

"ואסיים בנחמה, הנה ב"ה כאן, ובעיקר בירושלים, רואים מחזה נהדר של חוזרים בתשובה, המחנה הזה אנשים ונשים הולך ומתוסף מיום ליום, ופשוט שלעינינו מתקיימות הנבואות של תשובה בספר דברים ובנביאים... ויהי רצון שיתמו חטאים ולא חוטאים, כי גם כאן בארץ ישראל עצמה תנועת התשובה הולכת וגדילה בעז"ה, ועולם התורה כן ירבה וכן יפרוץ"

הג"ר שמחה ווסרמן זצ"ל [בנו של הגה"ק ר' אלחנן הי"ד] במכתב, קובץ מאמרים ח"ג דף רפ"ב

"אכן כל הגלות היא רק כדי לקרוע סגור הלב... וסגור הלב אכן נקרע! ...כן הוא גם הופעת הגאולה אשר התחלתה היא קריעת סגור הלב, והלב אכן נפתח... אלא שההתחלה היא משהו קמעה קמעה, ככוכב אילת השחר, אותם אנשים אשר בזמן ההוא לא הניחו ליהודים אחרים לצום ביום

היכן תוכל להודיע שאתה מאמין שישראל הם בניי של מקום יום חמישי ב' סיון 1845 • סמך לכוהל המערבי • פרטים בעמוד 3 ובגב הגליון

גליון 84 - אייר - סיון תשפ"ה

הורים שהתנתקו ממורשת ישראל, בעקבות הגלות הארוכה והשפעת תנועות ההשכלה ודומיה ותרבות המערב, שבו וחזרו אליה בעקבות ההתקרבות של ילדיהם אל עולם התורה והמצוות, ממש כמו שתואר תהליך הגאולה בפי הנביא מלאכי (גכד) "והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם".

השפעת המלחמה על ההתקרבות הכללית

עם תחילת מלחמת 'חרבות ברזל', מחלחלת ההבנה שאילולא התערבות אלוקית אין לנו סיכוי לשרוד כאן ע"פ דרך הטבע. ואט אט נושאים הכל עיניהם מתוך תקווה עצומה לאדון כל שיגאלנו.

'תופעת הציציות' והביקוש העצום לציציות מפרוץ המלחמה, היא מופלאה ביותר, וכהיום - לראות יהודי גלוי ראש עם ציצית שמשתלשלת על מכנסיו, אינו מראה מוזר.

המלחמה הפכה 59% מהישראלים לדתיים יותר!

20% ממשתתפי הסקר העידו על התחזקות אמונתם באלוקים מאז החלה המלחמה, ו-19% מסרו כי זיקתם למסורת הדתית גברה!

סקר אפריל 2024

31% ממשתתפי הסקר חשו כי אמונתם באלוקים התחזקה, ו-28% דווחו כי זיקתם למסורת הדתית גברה!

סקר ספטמבר 2024

פרופ' אסיף אפרת: "הממצאים מצביעים בצורה ברורה על עלייה ברמת הדתיות של הישראלים בהשפעת המלחמה, פירושם של הנתונים: המלחמה מקרבת את הישראלים אל הדת, וההתקרבות הזו גוברת עם התמשכות המלחמה!"

הכיפורים עכשיו צמים הם בעצמם, וכמו"כ בארץ ישראל תנועת התשובה פורחת יותר מאשר בחו"ל, וכן רוב החילוניים בארץ מקפידים על כשרות בסיסית. וכן רובם מצהירים שהם מאמינים בהקב"ה. ולמרות שמטרת התנועה הציונית היתה 'ככל העמים בית ישראל' אנו רואים בימינו שזממם לא עלה בידם, ורוב החילוניים בארץ מאמינים שעם ישראל הוא העם הנבחר.

ואע"פ שאין די בכל זה כל זמן שאין זה מביא לידי שמירת

המצוות, מ"מ הרי הסיכויים שלהם לחזור בתשובה רבים יותר עי"ז, וכמו שאנו רואים בעינינו שתנועת התשובה פורחת מאד בארץ ישראל הרבה יותר מאשר בחו"ל, ובפרט בשנים האחרונות שכמעט בכל ישוב פותחים בית ספר תורני."

ספר 'מוסר ודעת' להגר"ד פוברסקי (ח"א דף שטז).

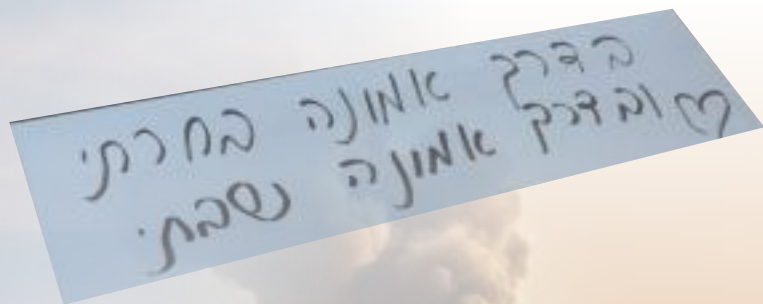
כִּי יָמִים רַבִּים יֵשְׁבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵין מֶלֶךְ וְאֵין שָׂר וְאֵין זָבַח וְאֵין מִצֵּבָה וְאֵין אֶפֶד וְתַרְפִּים: אַחֵר יֵשְׁבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבִקְשׁוּ אֶת ה' וְגו'
בְּאַחֲרִית הַיָּמִים

זה יהיה באחרית הימים קרוב לעת הישועה, שישובו בני ישראל בתשובה

סקרים שנעשו כשנה אחר פרוץ מלחמת חרבות ברזל, הראו כי המלחמה הפכה 59% מהישראלים לדתיים יותר!!!

ומדהים הוא שכל תנועת התשובה החלה כאמור - ממלחמת ששת הימים, אחר שכבר התקיימה בנו הנבואה על קיבוץ גלויות והקב"ה השיב את עם ישראל לארצנו הקדושה, והוא ממש כנבואת יחזקאל הנביא "וְלִקְחָתִי אֶתְכֶם מִן הַגּוֹיִם וְקִבַּצְתִּי אֶתְכֶם מִכָּל הָאֲרָצוֹת וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל אֶדְמַתְכֶם [ורק לאחר מכן -] וְזִרְקָתִי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים וְטָהַרְתֶּם מִכָּל טְמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב חָדָשׁ" וגו'.

וגם קיום הנבואה על עשיית התשובה הוא ככל תהליך הגאולה שמתקדמת באופן של 'קמעא קמעא' כדברי חז"ל (בירושלמי ברכות פ"א ה"א ויומא פ"ג ה"ב) עד שיעמיד עלינו מלך קשה כהמן והשאר יחזרו גם הם בתשובה, ונגאל בגאולת עולמים.

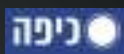
המהפכה הרוחנית בראי הדיגיטל

מליוני
ישראלים
מחפשים
תוכן רוחני

מעל 350,000
כניסות בחודש

כ-30,000
כניסות ביום!

4,000,000 ביקורים
בממוצע בחודש
10,000,000 דפים נצפים
בממוצע בחודש

כ-40,000
כניסות ביום!

תנועת התשובה בדורנו

בספר הקדוש 'אם הבנים שמחה', חזה מורנו הרב טייטל, שאחר שישוב העם לארצו, גם קומת הרוח תלך ותבנה במשך הזמן, וכפי שחזה יחזקאל נביאנו בחזון העצמות היבשות, שקודם תתחברנה העצמות היבשות אלו לאלו ויקרמו עור וגידים, ורק לאחר מכן יפיח ה' רוח בקרבן, ויזרוק עלינו מים טהורים. באותם זמנים, בהם כל העולם כולו הלך מדחי לדחי מבחינה רוחנית, נחשבו הדברים להזויים ומנותקים מהמציאות. אולם חכם עדיף מנביא, וזכה דורנו לראות את הדברים הולכים ומתקיימים, וביתר שאת זה קורה בשנים האחרונות, ועוד יותר - מאז שפרצה המלחמה האחרונה בטבח הנורא שהתרחש בשמיני עצרת תשפ"ד.

אחת הדמויות המרכזיות שמייצגות את תנועת התשובה בדורנו מתוך מגמה ברורה של תשובת האומה ונטילת אחריות על כלל ישראל מתוך הבנה, כי התהליך הוא תהליך לאומי ולא פרטי, הוא ידיד האגודה משכבר הימים **הרב אלעד צדיקוב**, לשעבר סגן ראש עיריית הרצליה, אשר פועל רבות במישור התודעה היהודית בעירו ובארץ בכלל. בהזדמנויות שונות אף נאם בכנסי האגודה. נביא מדבריו החשובים שנאמרו בוועידה הארצית בתשפ"א, והשנה בכנס יום השנה שערכנו לאזכרו של מורנו הרב טייטל בעל 'אם הבנים שמחה'.

זה בית שונה. ועולם התשובה היום מונה רוחב יריעה מאוד גדול של ציבור, על כל המנועד, על כל הקשת. בגדול, נרצה לגעת בכמה פעימות.

אנחנו למעשה מדברים על שלוש פעימות רלוונטיות בתנועת התשובה. צריך קודם כל לזכור שתנועת התשובה בישראל, בעם ישראל, היא תנועה חדשה. לא היה דבר כזה בעבר.

היו בעלי תשובה ברמה פרטית, היה ריש לקיש, יש סיפורים בגמרא, אבל כתנועה, כציבור, עד סוף המאה ה-19 למניינם, רוב רובו של עם ישראל היה שומר תורה ומצוות. למעשה, מאז שהחלה תנועת ההשכלה, הייתה מגמת התרחקות מאוד גדולה בעם ישראל. אם נסתכל על עם ישראל לאורך 80 שנה (מסוף המאה ה-19), בתחילה היו 80% שומרי תורה ומצוות ו-20% לא שומרי תורה ומצוות.

יש היום על פי הלמ"ס 270,000 בעלי תשובה בישראל, וכולם, רובם המוחלט, מגיעים לציבור החרדי, ואצל כולם הנקודה של אהבת הארץ מאוד מאוד חזקה, מאוד איתנה, מאוד נוכחת.

כשאני גיליתי את 'קדושת ציון' לפני מספר שנים, שמחתי מאוד, התפעלתי מאוד. דבר שהיה כל כך פשוט לי, שצריך להיות קיים בלבותינו - האחיזה בארץ, אהבת הארץ, הקרבה לארץ ישראל - דווקא כציבור תורני, פלא גדול שהדבר הזה הולך וצומח, וברוך ה', שאני מדבר עם תנועת התשובה, עם בעלי תשובה, ואני מכיר רבים, רבים, רבים!

למעשה, ארץ ישראל עברה שלושה שלבים.

השלב הראשון - כשהקימו את מדינת ישראל לפני 70 שנה.

לומדים בחינוך חרדי - הוא מוגדר בעל תשובה. כלומר, כל מי שלא הזדהה כבעל תשובה [כי לא כולם מרגישים בנוח להזדהות], או שאין לו ילדים, או שהוא עדיין רווק, או שילדיו פחות מגיל שלוש ואינם משויכים למערכות החינוך - אינו בתוך הסטטיסטיקה. כלומר, המספר האמיתי גבוה מזה.

ולהבדיל, הסטטיסטיקה בתוך העולם החרדי מראה שאנשים או נשים המזדהים כדור שני לבעלי תשובה הם 21 אחוזים. זאת אומרת, בסך הכל אנחנו מדברים על 48 אחוזים מהציבור החרדי. אם תשאלו איך יתכן שכמעט מחצית מהציבור החרדי הם בעלי תשובה?

לשם השוואה, כמעט כל הציבור הספרדי בעולם החרדי הם בעלי תשובה. אבל אם נשים זאת רגע בצד, צריך להבין שמדובר היום בציבור מאוד גדול. ה-DNA של דור שני לבעלי תשובה דומה מאוד ל-DNA של הדור הראשון במובנים רחבים מאוד. גם אם הילד מתחנך מגיל קטן מאוד בתלמוד תורה ועשה את כל המסלול החרדי, הוא מאוד מזוהה עם סל הערכים מהבית שבו גדל.

ערב טוב לכולם. אני שמח מאוד להיות פה.

שמי אלעד צדיקוב, כפי שהוצגתי, אני מגיע מעיר הקודש הרצליה. עד לפני שנה, למעשה הייתי חבר מועצה ומשנה לראש עיר בהרצליה במשך 11 שנה.

בשנתיים האחרונות, ביתר שאת וביתר עוז, אנחנו מרכזים ומגבשים את המוסד המאוד ערטילאי שנקרא "תנועת התשובה בישראל". אומר על זה כמה מילים ברשותכם.

קודם כל, אני גם בעל תשובה. למעשה, עולם התשובה הוא עולם מאוד רחב. אספר לכם אנקדוטה: בשבוע האחרון נפגשתי עם יהודי - אנחנו עושים כרגע קורס רכזים של בעלי תשובה, קהילות בעלי תשובה ברחבי הארץ. הוא הגיע במקרה למקום ואמר לי: "תשמע, ממש הופתעתי מהאנשים שהבאת". שאלתי "למה?" והוא ענה "אנשים מאוד איכותיים". אמרתי לו: "מה חשבת שתפגוש פה? סתם, סיקרן אותי, עפיפונים? מה חשבת שתפגוש פה?" והוא ענה: "לא, יש פה אנשים ממש חרדים, רציניים, אנשים שיכולים להתפלל איתם בבית כנסת".

היום, לפי הלמ"ס, 27 אחוזים מהבתים החרדים הם של בעלי תשובה. 27 אחוזים מהציבור החרדי הם בעלי תשובה. אגב, איך הלמ"ס מודד? מי שלא התחנך בחינוך תורני וילדיו

דברים אלו אמר הרב צדיקוב בוועידת 'קדושת ציון' בשנת התשפ"א, שהתקיימה עם תחילת מבצע שומרי החומות. באותם ימים גילה האויב הערבי שבתוככי מדינת ישראל, מחזיקי התעודות הכחולות, את פרצופו האמיתי כגיס חמישי השואף להשמיד את ישראל. יהודים בערים המעורבות חשו סכנת חיים מיידית, ועל רקע זה נאמרו הדברים בכינוס. אמנם טרם התוודענו אז לזוועות של שמיני עצרת תשפ"ד, אך כבר אז עמד הרב צדיקוב על הקשר שבין המלחמה על הארץ, שמחויבת המציאות, לבין ההכרה בהותנו היהודית.

ערב טוב לכולם, ערב טוב לכבוד הרבנים. זכות גדולה להיות פה היום, ואני גם מאוד מתרגש להיות פה היום.

אני מביע קול קצת שונה, ואני שמח להשמיע אותו. אני בעל תשובה. זכיתי להתקרב להקב"ה, וכמותי עוד רבים, באמצעות המלחמה על הארץ הזאת. וברגעים הללו, כשהלוחמים נמצאים על הגדר, כל יהודי מרגיש קרבת ה' ורבים, מתוך המלחמה על הארץ, מתוך ההבנה מה היא ארץ ישראל, חוזרים בתשובה.

היכן תוכל להודיע לכל העולם שזה א-ל-ל-י ישראל הוא א-ל-ל-י הריטטוריה
יום חמישי כ' סיון • 1845 • סמוך לכותל המערבי • פרטים בנמלד 3 ובגב הגליל

תחיה. אתה חי בהרצליה? תחיה בהרצליה. אם
ההוא חי בראשון לציון, ההוא באילת, ההוא
בקריית שמונה - כל אחד איפה שהוא נמצא.
לכו ותקנו תורה היכן שאתם". אגב, זו הסיבה
שאתם רואים, שכולנו רואים היום תורה בכל
רחבי הארץ. כי כל קהילות בעלי התשובה,
כמעט רובם, נשארו במקומם, בכל אתר ואתר.

הם הלכו והקימו בתי מדרש, ואז תלמודי תורה,
וישיבות, וכוללים, וקהילות של תורה. והיום,
ממש מקרית שמונה ועד אילת, אין לך מקום
בישראל שאין בו בעלי תשובה. ולא רק בערים
הגדולות, אלא גם בקיבוצים ובמושבים. לדוגמה,
היום בעמק יזרעאל יש בקיבוצים הרבה מאוד
בעלי תשובה. ממש לאחרונה פגשתי אנשים
ממעגן מיכאל. אני שרתי בשיטת בשירות
הצבאי. מעגן מיכאל היה אחד הקיבוצים שישב
לא רחוק מאתנו על הים, בעתלית - מקום שבו
האנשים היו מאוד רחוקים מתורה ומצוות. יש
שם היום כבר שבע או שמונה משפחות של
בעלי תשובה, תושבי מעגן מיכאל, שגרים שם.
בקיבוצים ובמושבים, היום בעמק יזרעאל אתה
רואה מניינים, או מנינים נודדים, או בתי מדרש
שנפתחים. למעשה זהו אירוע שהולך ומתעצם.

אבל מה שהיה מיוחד במגמה הזאת, מעבר
לכך שהיא נשארה בכל אתר ואתר, זה שהיא
שיקפה תנועת נפש מסוימת, שבה אדם אומר
לעצמו: "אני לא חזרתי בתשובה כדי לעבור
מחברה לחברה. לא חזרתי בתשובה כדי לעבור
לעולם החרדי בירושלים. אני חי בקיבוץ, אני
חי בהרצליה, השכנים שלי עדיין אותם שכנים,
האנשים שסביבי עדיין אותם אנשים. רק מה?
אני עכשיו נמצא בתודעה אחרת, ואני רוצה
לפעול בשטח כדי להגביה את קומתה של תורה
בארץ הקודש." זה למעשה המהלך, וכל אחד
עושה את שליחותו.

אני, לדוגמה - השליחות שלי בעשור
ומשהו האחרונים הייתה להיכנס למערכת
המוניציפאלית כדי לפעול ככל יכולתי ולהקים
עולה של תורה בהרצליה. וברוך השם, בסייעתא
דשמיא הקמנו, גם בעשה טוב וגם בסור מרע -
הקמנו מחלקה לתרבות יהודית, הקמנו תקציב
לכוללים, הקמנו מתנ"ס תורני, הקמנו שני
תלמודי תורה, הקמנו ישיבה. מה זה 'הקמנו'?
זה לא אלעד צדיקוב הקים, זה הציבור הקים.

וזו למעשה המגמה - הפעימה השנייה של
תנועת התשובה, שיצרה את הרישות הרחב
ביותר על פני כל מדינת ישראל. והנה אנחנו

אחרי מלחמת יום הכיפורים, חווינו התעוררות
גדולה מאוד בעם ישראל, ועם ישראל החל
לחזור בתשובה. החזרה בתשובה הזאת,
שנקראת הפעימה הראשונה, התחילה בשנת
הימים, עברה דרך יום כיפור, והגיעה עד שנות
התשעים של המאה הקודמת למינים, פחות
או יותר. במגמה זו, הציבור שהתעורר הבין
שהוא נולד לציבור הלא נכון. הוא נולד בציבור
ה'חילוני' [אף על פי שאנחנו אומרים שאין דבר
כזה 'יהודי של חול', אבל כך הוא נקרא בשפת
הרחוב], והוא רצה ללכת לציבור התורני.

היו כאלה שהלכו לציבור הדתי-לאומי, כמו
הרב דב ביגון שהיום עומד בראש ישיבה של
מכון מאיר. ולהבדיל, היו אנשים שהלכו לציבור
החרדי. דוגמא מפורסמת היא הרב אורי זוהר,
שהחזרה בתשובה שלו נראתה כמו מסע מחוף
הים בתל אביב ועד למאה שערים בירושלים
- הוא עשה את כל הדרך כדי להיטמע בתוך
החברה החרדית.

זו הייתה המגמה וזה מה שאנשים עשו. הלכו
לישיבות, עברו למחוזות חרדיים. המגמה הזאת
הייתה מלווה בהרבה מאוד קשיים בדרך, והם
עדיין לא ידעו איפה היא תיפגש עם המציאות.
דור לאחר מכן, כשהגיע הדור השני שצמח בתוך
מערכות החינוך החרדיות, הוא חווה הרבה
מאוד קשיים.

אני למדתי בישיבת נתיבות עולם בבני ברק. שם
הצטרפתי מבחירה, אם כי זו לא הייתה דווקא
בחירה מושכלת - לא בחרתי מראש "אני רוצה
להיות חרדי", אבל הייתי לומד בנתיבות עולם,
באופן טבעי, התחברתי אל הזרם הליטאי שבו
למדתי. אחר כך כבר קיבלתי את העיצוב היותר
מדויק שאני מונח בו היום, אבל זה לא משנה.
שם ינקתי את תורת.

היו מתנכלים לילדים, קראו להם "ילדים
של בעלי תשובה", הם הרגישו שמתייחסים
אלהם כאילו אינם אותו חומר אנושי, שהם
שונים. הקשיים הללו הובילו גם לנשירה גדולה
ולקשיים רבים. וזה התפתח לכדי תובנה של
ארגוני קירוב. הציבור החרדי אז היה הרבה יותר
הומוגני מהיום, גם מבחינת גוונים, הוא היה די
אחיד.

בתחילת שנות התשעים, פחות או יותר, החלה
להתגבש תובנה, ולפיה בעלי תשובה לא
צריכים ללכת ולהיטמע בעולמות החרדים.
אני זוכר כשהתחלתי להתקרב, בארגון ערכים,
בהרצאה ששמעתי, אמרו לי: "איפה שאתה,

ובסוף התקופה הזאת, הגענו כבר ל-80% לא
שומרי תורה ו-20% שומרי תורה ומצוות.
למעשה המגמה התהפכה. זה מה שתנועת
ההשכלה הביאה. לאחר מכן, אם נוסיף את שנות
השוואה והמלחמה, זה הריחק ציבור גדול מאוד
ממה שנשאר מהקהילות הגדולות בעולם.

רבים מאוד התרחקו. היו גם כאלה שנשארו
בתלם, אבל הרוב התרחקו. ולמעשה, אנחנו
פוגשים את תנועת התשובה כתנועה רחבה
מאוד בפעם הראשונה, כשהניצנים שלה
מופיעים ביתר שאת וביתר עוז אחרי מלחמת
ששת הימים. אחרי מלחמת ששת הימים
בשנת תשכ"ז, הייתה התעוררות גדולה מאוד
בעם ישראל.

עם ישראל כבש בין השאר את ירושלים, יהודה
ושומרון, וכמובן את הכותל. היו הנסים שקרו
בגבול עם סין, כמובן מה שקרה בירושלים,
והמהלך הזה היה מעורר התפעלות. עד היום,
כשלומדים בבתי הספר הצבאיים ברחבי העולם
מלחמות, אומרים שאת מלחמת ששת הימים
אי אפשר לנתח במונחים מקצועיים, כיוון
שהייתה מלחמה מעל גדר הטבע. מדינת
ישראל הגדילה את שטחה פי שלוש בשישה
ימים, וכבשה וניצחה צבאות אדירים. אבל בגלל
שהייתה מעל גדר הטבע, לא ניתן לנתח אותה.

למעשה, החלה התעוררות אדירה מאוד של
אנשים. הרב גרוסמן ממגדל העמק סיפר לי,
שכשהיה אברך צעיר בן 22, הוא בא לרבו ושאל
אותו: "הכותל בידינו, עוד מעט בית מקדש,
מה אני יכול לעשות?" האדמו"ר שלו אמר לו:
"סע למגדל העמק, תעשה שם את השליחות
שלך". הוא אפילו לא ידע איפה זה מגדל העמק,
לא היה לו מושג אם זה בצפון או בדרום. לקח
אוטובוס ושם התחיל. מכאן מתחיל הסיפור של
הרב גרוסמן, אבל לא נאריך בזה כרגע כי זה לא
הנושא.

זו הייתה התעוררות והחלה מגמה של
התחזקות. מספר שנים מועט לאחר מכן,
שש שנים, התחוללה התעצמות חזקה
מאוד אחרי מלחמת יום הכיפורים. זו הייתה
מלחמה קשה מאוד, עקובה מדם. מי שיוזע
איך המלחמה הזאת נעצרה בנסי ניסים, איזה
אירועים גדולים היו בגולן, כשדיוויזיות על גבי
דיוויזיות [מערכי טנקים אדירים] של סוריה,
עמדו מול פלוגה שנשארה ממנה אולי מחלקה
אחת, ובנסי ניסים עצרו את ההתקפה הזאת -
אין דרך להסביר את זה.

ישוב הארץ היא משימה קשה, משימה שיש להילחם עליה מול מחלות ומול
פורעים. היום אנחנו חווים על עצמנו מהם פורעים. וכאשר הנקודה הרוחנית
לא עומדת, לא קיימת, חלשה, רפויה, רבים מתוכם הגיעו למשבר, ואלה
התוצאות. זה הדור הראשון.

הדורות הבאים - הדור השני והלאה, הדורות שנלחמו על הארץ הזאת, וקנו
אותה בדמים, הוזכרה כבר מלחמת ששת הימים, וגם מלחמת יום הכיפורים,
אלפים רבים של דמים שנקנתה בהם הארץ.

אנחנו נמצאים היום, ולא סתם היום, אלא היום ממש, היום, היום הזה
ממש, היום השלישי כבר אנחנו נמצאים בליל הרביעי, לפרעות של תשפ"א.
אני הייתי אתמול בלילה בלוד, ואני גם בדרך מפה ללוד, כי המשטרה לא
עשתה את מה שהיא צריכה לעשות, ואין מי שיגן על הישוב היהודי במקומות
הללו.

ומה חסר? בנינו פה בנינים, וקניונים, ומפעלים, ותעשיות. מה חסר? חסרה
נקודת הרוח, שמחברת אותנו, את התורה, עם ארץ הקודש.

הייתי בגדעונה לפני שנה בקיץ, היינו שם להתפלל תפילת מנחה, ולאחר
מכן הגבאי, רבי אבודרהם, לקח אותנו לסיור בבית העלמין העתיק ביישוב
גדעונה. הוא לוקח אותי שם, באותה תקופה היה נהוג מי שלא נפטר כדרך
הטבע, לכתוב על המצבה סיבת פטירתו. והנה פלוני בן פלוני אחד כתוב
אחד נורה על ידי שוטר בריטי, אחד נדרס על ידי רכבת העמק, וכן על
זה הדרך.

ופתאום שורה ארוכה של מצבות - פלוני בר פלוני שלח יד בנפשו. פלונית
בת פלונית שלחה יד בנפשה. פלוני בן פלוני שלח יד בנפשו. שורה ארוכה.
שאלתי אותו, רבי אבודרהם, מה זה הדבר המשונה הזה?

הוא משיב לי, דע לך - שא עיניך על כל עמק הגלבוע, עמק יזרעאל, מה
שיראות עיניך כאן בבית העלמין בגדעונה, קרה לא רק כאן בגדעונה, אלא
בכל הקיבוצים והמושבים סביב. אמרתי לו - מעולם לא שמעתי על כך.
הוא אומר לי, נכון - לא דובר ולא מסופר. אותם צעירים שבאו לפה, חלקם
הגדול מבתיים של תורה, ונאלצו לבנות את הארץ ללא תורה, הגיעו למשבר
עמוק מאוד.

מגיעים בעשור האחרון, עשור ומחצה האחרונים, למגמה חדשה.

המגמה הזאת היא כבר מגמת תשובה חדשה. מגמה שבה אנשים כבר לא צריכים את הישיבות. אתה רוצה להתקרב ליהדות? אנשים פוגשים היום יהדות בכל מקום. הם פוגשים יהדות ברדיו, בעלון 'הידברות', בערוץ 'הידברות', הם פוגשים שיעורים ששולחים להם בטלפון. יש פוגשים בכל מקום שהם רוצים יהדות. יש להם כמעט בכל קרן רחוב בית כנסת, עם איה אברק או רב שכונה שעושה שם שיעור בין מנחה לערבית.

אגב, מאיפה הגיעו כל אותם בתי כנסיות ורבנים? מהמגמה הקודמת, מאלה שהתחזקו ונשארו לחיות במקומם. ואז יש לאדם גם את מי לשאול בין מנחה לערבית, יש לו גם קו הלכה 24 שעות לשאול כל שאלה שהוא רוצה. הוא כבר לא מרגיש צורך להשתייך לחברה החרדית, וגם לא לחברה הציונית-דתית. הוא קורא לעצמו 'ישראלי שומר מצוות' או 'יהודי שומר מצוות'.

הזהות שלו כוללת הרבה פחות השתייכות סוציולוגית מהמגמה הקודמת. זו מגמה חדשה שלא הייתה כדוגמתה. אני מדבר על אלה שהולכים עם כיפה, אבל גם על אלה בלי הכיפה, שהם בעיקר מתנועת ההתקרבות בשנה ורבע האחרונות [הערת המערכת - מאז שמיני עצרת תשפ"ד].

זהו למעשה מגמת 'דור היוטיוביזציה', שבה אנשים כבר מרגישים שהם לא צריכים ללכת לישיבה. לא צריכים ללכת לישיבת 'אשרי האיש' בירושלים, או לישיבת 'נתיבות עולם' בבני ברק ועוד. למה? כי אנשים היום מרגישים שהם מוקפים ביהדות.

התורה נמצאת בכל אתר ואתר [תרתי משמע]. שיעורי דף יומי, שיעורי גמרא, הלכה - כל נושא, הכל היום זמין. ממילא, אנשים כבר לא צריכים את הישיבות הסוציולוגיות, הם נמצאים איפה שהם. תשאל אותם אם הם קוראים לעצמם 'בעלי תשובה', הם יגידו לך 'לא'. אז מה הם? הם אפילו לא בהכרח יגידו את המילה 'מתחזק', אולי כן יגידו 'מתחזק'.

הם לא בהכרח שינו את מلبושם ואת מראהם. אולי הוא הולך עם כובע קסקט, והאישה תלך עם כיסוי ראש או בלי. אבל הם מניחים תפילין, המשפחה שומרת שבת וכו'. ולמעשה, הם נמצאים בתוך מגמת חיזוק, ועדיין בקונפליקט בנוגע לחינוך הילדים.

היות והם לא עשו שינוי דרמטי, כלומר לא הפכו את עצמם לחרדים וכדומה, הם נשארים עדיין

בקהילות שלהם, באזורים שלהם, ולכן קשה להם מאוד בחינוך הילדים. אם הילדים צעירים, בגיל שקל יותר להוביל אותם לחינוך אחר - אז בסדר. ואם לא, אז באמת זה היום פער גדול מאוד, קונפליקט שעדיין פתוח.

מי שעוד חיזק את המגמה הזאת היא העליה הצרפתית. העליה הצרפתית הביאה איתה חיבור לבתי מדרש, לרוב חרדים, אבל לא רק. הרבנים שלהם ברובם חרדים, אך לא כולם. הם מאוד ציונים באופיים, ועלו לארץ מתוך ציונות ויהדות. מלבדושים אינו חרדי, הם מחוברים לבתי מדרש לרוב חרדים, וישלחו את הילדים לחינוך חרדי בדרך כלל, אבל הם הביאו תפיסה אחרת, רוח צרפתית אם תרצו לומר, שגם היא משפיעה מאוד על ההווה שקורית בישראל.

אלו למעשה שלוש המגמות שהיינו משרטטים עד לפני שנה ורבע, כך זה נראה.

אלא שלפני שנה ורבע נפל דבר בישראל - האירוע הדרמטי שקרה לנו בשמחת תורה, ובעקבותיו מלחמת 'חרבות ברזל'. האירוע הזה למעשה הוא אירוע שמאיץ תהליכים בצורה מטאורית, מאוד חזקה ומאוד מוחשית. הדבר המשמעותי ביותר שקורה, ואנחנו רואים את זה ממש בכל הרבדים, אנחנו רואים את זה בקרב הציבור הרחוק שאין לו שום קשר לתורה ומצוות, אין לו גם שום קשר פיזי אל מה שקרה בשטח, הוא לא משרת בצבא, לא נמצא ביישובי העוטף, אין לו משפחת חטופים, כלום. הוא רק צורך תקשורת. ורק מהאירוע הזה, הוא חווה מגמת חיזוק.

כשהאירוע הזה קרה, אנחנו היינו בעיצומו של תהליך בחירות בהרצליה, ואני זוכר שמי שהובילה את הקמפיין נגד הציבור החרדי [נגדי, לצורך העניין] בהרצליה, ונגד שמירת השבת, ונגד כל הערכים היהודיים, היתה אישה, אשת שיווק מאוד ממולחת ששרתה אז את אחד המועמדים.

היא הובילה קמפיין מאוד נגטיבי נגד התורה, נגד היהדות, נגד ה'התחדדות' בהרצליה. והיא מעצמה, מיוזמתה, אחרי האירוע הזה, בשבת הראשונה החליטה שהיא חוזרת הביתה מוקדם ומפסיקה לנסוע ברכב בשבת. איך זה קרה? ממה זה קרה? אין אפילו הסבר לזה.

היא מרגישה שזה לא נכון. היא פתאום נזכרה שהיו לה פעם סבא וסבתא ששמרו שבת, והיא מרגישה שזה דבר מאוד טבעי שהיא פשוט רוצה להיות מונחת בו. התחילה לשמור, להניח פלטה, ולאט לאט מתחזקת, מתקרבת. זה הרובד הראשון.

הרובד שנמצא ביישובי העוטף הוא רובד נוסף. אני לא יודע כמה אתם חשופים ויודעים, אבל יש שם ציבור וקהילות בהיקף עצום. כמות שיעורי התורה שנפתחו בשנה ורבע האחרונים ביישובי העוטף, בקיבוצים, במושבים, היא עצומה. ההתחזקות שהייתה שם היא עצומה, והיא עדיין רווחת. אנשים מתחזקים, אנשים רוצים. היו שם גם הרבה מאוד ספורי ניסים מדהימים.

אתן לכם כמה דוגמאות קטנות. כל סיפור כזה הוא פרט קטן, אבל הוא מעיד על הכלל ברצף הסיפורים. הייתה משפחה שהחליטה לראשונה בחג הסוכות לעשות סוכה. אף פעם לא עשתה סוכה. ובאיזשהו מקום התפוצץ להם שהם רוצים לעשות סוכה. עשו סוכה. כשרה, לא כשרה, איננו באים עכשיו לבדוק אותם בדקדוק. עשו סוכה בקיבוץ שלהם, לא הייתה שם אף פעם סוכה. והנה ביום שמחת תורה, הסוכה הזאת, הסכך שלה שנפל בכל המהומה, הוא הציל את המשפחה. משפחה שלמה ניצלה בזכות הסוכה. אירוע אחר - משפחה של מתחזקים, הם קפצו מהחלון, ניסו למצוא איזה מחסה, איזה מסתור, לא היה להם לאן לברוח, הכל היה בוקה ומבולק. האבא מצא, הוא חפר איזשהו חור בשיח ליד העץ, וחפשו משהו לכסות את ילדיו ואת עצמו ואת האישה. הוא לקח את ענפי הסכך, כיסה אותם, וככה הם הצליחו להינצל. הסוכה סככה עליהם כפשוטו! היו כמה סיפורים כאלה.

היה סיפור אחד על מתחזקים שבכל שבת, בגלל שהקיבוץ מחלל שבת, החליטו לצאת. כל שבת היו עושים במקום אחר. פעם בירושלים, פעם בבני ברק, פעם פה, פעם שם. כל פעם נוסעים למקום אחר וכפי שאתם יודעים, או לא יודעים, המחבלים ימח שמם מיפו את הקיבוצים - איפה גרה כל משפחה, והביאו את המידע למחבלים. בעצם, הערבים שעבדו בקיבוץ הם אלו שהביאו את המידע לאותם מחבלים ימח שמם, כדי למפות להם. הם מיפו להם מראש שהבית הזה, הבית של שומרי שבת, בשבתות הם לא נמצאים בקיבוץ אף פעם, אין מה להגיע לשם. ולכן באירוע של שמחת תורה...

השבת הזאת, באופן שאין להם איך להסביר אותו, הם החליטו שבשמחת תורה הזה הם ישארו בקיבוץ. יעשו לבד, הם החליטו לעשות שמחת תורה בקיבוץ. נשארו בשבת ושמחת תורה בקיבוץ. היו בבית, כשהכל בוקה ומבולק. סביבם, אך אף אחד לא נכנס אליהם הביתה. המחבלים ידעו מראש שהבית הזה מסומן כריק, וכך הם נצלו. היו המון סיפורי השגחה פרטית - אנשים שקפצו לתוך שיחים ואמרו מזמורי תהילים שהם ידעו. ציבור התושבים שהיה שם

הכי רחוק על פני קצוות תבל. שנה לאחר מכן, את ליל הסדר הוא כבר ציין בירושלים!

זה הדור שאנחנו נמצאים בו. זה הדור שזה קורה בו. ואנחנו צריכים להתפעל מזה, ולבנות את זה - דווקא הציבור שיש לו עומק, ציבור של תורה.

גדלתי בהרצליה ונשארת לגור בהרצליה לא כי נוח לי שם, אלא משום שאנחנו בונים בעמל רב את קומת הרוח בהרצליה, וחברי ברמת השרון, ברעננה, בכפר סבא, בהוד השרון, בבתי-ים, בחולון, בנתניה, בחיפה, בעכו, באשקלון - כולם בונים את קומת הרוח ברחבי ארץ ישראל במסירות נפש - תורה, בתי כנסת, תלמודי תורה. נלחמים בכל המרעין בישינ של רוחות הפרוגרסיבים שמנסים לזרוע ניתוק מהמסורת שלנו.

קומת הרוח - זאת המלחמה של הדור שלנו.

יתר על כן, המלחמה הנוכחית - פרעות תשפ"א, שאנחנו חווים בימים אלו - נועדה לברר בינינו לבין אלה שנגדנו. אותו ציבור ערבי, שהיה פה רוחות

זה פלא עצום, גיליתי, כבעל תשובה - לא אתמול ולא שלשום, כבר קרוב ל-15 שנה - שהציבור החרדי בחלקו הגדול לא ערני לנס שאנחנו נמצאים בו. לא מתפעל מהארץ שאנחנו נמצאים בו. לא מתפעל מאלפיים שנות גלות ששבנו לפה אחרי אלפיים שנות גלות.

סבי ע"ה בא לפה לארץ מפרס ברגל בגיל 16. סב אחר עלה והשאיר את כל ממונו בתוך מטבח בלוב, בתוך הקירות, עלו לפה בחירוף נפש כדי לשוב לציון. אלפיים שנה מתפללים - ברוך אתה ה' מקבץ נדחי עמו ישראל, ברוך אתה ה' בונה ירושלים.

ישבתי לפני מספר שנים עם ניצול שואה, סיפר לי איך באושוויץ הם עשו ליל הסדר בחירוף נפש אפו מצה בדרך לא דרך, וסיימו את ליל הסדר בשורה שכולנו מכירים בעל-פה - לשנה הבאה בירושלים הבנויה. סיפר לי אותו יהודי, שלהאמין שם במרתפי הגהנם שנקרא אושוויץ, שיש הוה אמינא שבשנה הבאה באמת הוא יהיה בירושלים - זה היה מדע בדיוני

מאוד מאוד חזקה. אלה למעשה המעגלים שבהם אנחנו חווים את ההתחזקות העצומה: בצבא, ביושבי העוטר, ובציבור הכללי.

וכמובן החטופים. אנחנו שומעים חטופים שחוזרים ומספרים על קרבת ה' האדירה שהצילה אותם, שעמדה לצדם. למעשה, עם ישראל נמצא עכשיו בתוך תדר חדש של התחזקות עצומה, שלא היינו אף פעם בתוכה. ויש לזה גם הרבה מאוד מעגלים שאנחנו עדיין לא רואים את התוצאות שלהם.

יש הרבה הורים, למשל, שהם עדיין לא דתיים להגדרתם, הם בוודאי לא חרדים להגדרתם, אבל הם אכן שומרי מצוות. ויש להם פער גדול וצער גדול שילדיהם לומדים במערכת החינוך הכללית, שהיא מרחיקה אותם, ואפשר לומר שמסלילה אותם לבורות מובנית בכל מה שקשור לתחום היהודי. וגם פה הקמנו לאחרונה, לפני שנתיים, פורום הורים משבעים מקומות שונים בארץ, של הורים מסורתיים בציבור הכללי, שרוצים יותר ידישקייט, יותר חינוך יהודי בתוך בתי הספר.

והדבר הזה מתחיל למעשה לרקום עור וגידים. אנחנו נמצאים בתוך מגמה חד-משמעית, שלא הייתה כדוגמתה בעם ישראל אף פעם - מגמת תשובה ממערכת חילונית שמחנכת לבורות ולחילון, ויש צמא גדול מאוד. כמו שאנחנו רואים בדברי הנביא: "לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דבר ה'" - רואים את זה ממש כפשוטו בחוש היום. זו למעשה המציאות הרוחנית שאנחנו נמצאים בה.

אין ספק, שכיום בעלי התשובה היא המגמה החזקה ביותר, אני כבר לא מדבר על הנושא של מובילי דעה, אם זה אומנים וכל מיני מובילי דעה כאלה ואחרים. אם בעבר אורי זוהר היה איזה אירוע חד פעמי, מישוהו שהיה שחקן מפורסם, היום כדי להתפרסם אתה צריך לספר שאתה חוזר בתשובה. זה בעצם האירוע.

כל אחד למעשה הופך את עצמו, ואנשים מתחזקים ומתקרבים מאוד. וזו למעשה מגמה מאוד חזקה שהולכת ומתפשטת. אנחנו רואים ממש את הנושא הגאולי הולך ומתממש אל מול עינינו.

יש הרבה מה להוסיף, כי מדובר באירוע המשמעותי ביותר שמתרחש כיום בישראל. חזק ונתחזק, וה' יעזור בעדנו!

הדרוזים בקשו ציציות. הם אמרו, אני לא צוחק - "אם כל החיילים היהודים רוצים ציצית וזה מה שמגן עליהם, גם אנחנו רוצים ציצית".

זה נכנס לתוך פקודות הצבא, שכאשר יש כח שיוצא להתרענות, הרי כוח נכנס פנימה בדרך כלל בין 14 ל-21 יום, לפעמים 28 יום, ואז יוצא להתרענות של 48 שעות. ב-48 שעות האלה הוא למעשה מקבל אספקה של בגדים נקיים וחדשים, כל מערך החימוש שלו עובר למעשה - הטנקים, הנמ"רים, הכל עובר סדנה שמטפלת ברכבים, מילוי מחדש של מים, של תחמושת וכולי, קצת מנוחה. ובתוך הפקודות - החלפת ציציות חדשות לכל הלוחמים. אירוע שאף פעם לא היה כדוגמתו בתוך הפקודות הצה"ליות.

בחנוכה של 'חרבות ברזל', החנוכה הראשון, צבא יושב במבצעים לוגיסטיים שלמים ומתכנן מבצעים לוגיסטיים אדירים של פתיחת צירים והובלת משאיות של חנוכיות ענק לתוך עזה. לבית המג"ד בעזה, בכל האיתורים, בכל שכונה ושכונה, מגיעות חנוכיות ענק ושוכרים את הראש איך להביא אותן. כמובן, גם ספרי תורה.

אתם יודעים שבעזה ישנים באחד משלושה מקומות: או בתוך הרק"ם (רכב קרבי משוריין, כלומר נגמ"ש, טנק, פומה, כל דבר כזה), או בתוך מגן (מגן זה כמו איזשהו חומת חול, חומת עפר שעושים אותה עם דחפורים קטנים בגובה של בערך מטר עד 1.6 מטר, בקוטר של בערך 35 מטר, ושם בתוך המגן נמצאים חיילים), או בתוך איתורים - בתוך בתים בעזה. ושם נמצאים לאורך זמן, זה לא שאתה שוהה בעזה לזמן קצר. ובתוך כל רחוב באיתורים, פשוט נוצרים בתי כנסת. לא סתם בתי כנסת, אלא לכל בית כנסת יש שם, יש זמני תפילה.

יש מנחה פה, יש מנחה שם, ויש ספר תורה שנכנס בימי שני וחמישי במבצע לוגיסטי מיוחד, וכמובן - כשרות, פסח וכדומה. הכל לעילא ולעילא, כי התדר היה תדר מאוד רוחני. וזה רק הכלים הגשמיים, בוא נדבר רגע על הרוח. רוח הלחימה - לא היה כוח שנכנס לתוך עזה בלי דבר רב הגדוד, שלמעשה נושא תפילתו, אומר 'שמע ישראל' עם הלוחמים, בכניסתם וביציאתם.

אין אומן שמגיע לשיר שירים ללוחמים בלי שיש שירי אמונה, שירי התחזקות. זה למעשה התדר, הצבא כולו נמצא בתדר אמוני עד דרגת מג"דים ודאי, אני אפילו אומר עד דרגת המח"טים, אלופי משנה. עד שם הרוח היא רוח יהודית

בעוטף חווה מהלך התחזקות. כל מי שניצל - חווה סיפורי הצלה ונסים אדירים.

כפי שאתם יודעים או לא יודעים, שלושת היישובים היחידים שמחבלים הגיעו אליהם ולא הצליחו להיכנס אליהם, הם שלושת היישובים היחידים בעוטף עזה שהם שומרי שבת. השערים היו נעולים, והמחבלים לא הצליחו לחדור ולהיכנס. היה ישוב אחד, כפר מימון, שם הצליחו להיכנס על אף שהם שומרי מצוות, ובאופן פלאי נחתו שם שני מסוקים. מסוק אחד הפילו, אבל ברוך ה' לא היו שם נפגעים של צה"ל, והמסוק השני הצליח להבריח את המחבלים.

אלו סיפורי השגחה, וכל מי שחי שם חווה תודעה מאוד גבוהה של קרבת ה'. גם בצבא - כל מי שנכח בזירת הלחימה, בוודאי בהתחלה, בזירת הלחימה בעזה - זה למעשה אירוע בתדר משנה מציאות. הצבא אף פעם לא היה כל כך אמוני וכל כך תורני כפי שהוא היה, והוא עדיין, באירוע הזה!

אני רוצה לספר לכם מעט דוגמאות. במבצע 'עופרת יצוקה', בשנת תשס"ח, שהיה בחנוכה בעזה, אני אז הייתי בתחילת התשובה שלי. אני זוכר שאז התחילו טפטופים לראשונה בצה"ל, שלוחמים בכל מיני מקומות ביקשו ציציות צבאיות.

הרבנות הצבאית עד אז ידעה שיש לה מספר מסוים של חיילים דתיים. החייל הדתי קיבל ציצית ביום גיוסו לצה"ל בבקו"ם, שתי ציציות, ובא לציון גואל. פתאום היה ביקוש לציציות ב'עופרת יצוקה' מכל מיני יחידות. הרבנות הצבאית לא ידעה איך להתכונן לזה, היא לא ציפתה לכאלה ביקושים.

זה היה בתשנ"ח, בעופרת יצוקה. כמה שנים לאחר מכן, בתשס"ד, ב'צוק איתן', אנחנו נמצאים באירוע נוסף בעזה, שבו כבר הביקושים לא היו מיחידים, אלא למעשה מיחידות שלמות.

כלומר, גדוד 101 צנחנים מבקש לכל הגדוד ציציות. גדוד בחטיבה 7 שריון מבקש ציציות. גדוד כזה, גדוד כזה, יחידה כזאת, יחידה כזאת, ופתאום הביקושים הופכים להיות עוצמתיים, והצבא ודאי לא ידע להיערך לזה. ב'חרבות ברזל' אנחנו נמצאים באירוע אחר, שבו למעשה כל חיילי צה"ל, כולם, הביעו ביקוש אדיר לציציות.

לא היה כזה דבר. עד כדי כך, שאפילו החיילים

1. הערת המערכת: כוונת הדובר היא כמובן לחיילים בשטח, להבדיל מהמטכ"ל הפועל כפי יכלתו להשתייך את יסודות הצבא על ערכים זרים הנוגדים במהותם את תורת ישראל, כידוע.

הדבר הראשון שברור לו - שהוא חלק מעם ישראל, הוא חווה חוויה רוחנית. הוא שואל את עצמו - "אז מה אני עושה כאן בארץ ישראל?" אנחנו כציבור צריכים לפתח את הכרת הארץ. אצלנו זה מובנה.

אני לוקח את משפחתי עכשיו, פסח אחרון, לטיול בהר גריזים ורע עיבל. בואו תראו מאיפה נכנסו בני ישראל לארץ ישראל. למה נכנסו מפה? מהר עיבל - הר הקללות, והר גריזים - הר הברכות. בואו תראו איך זה נראה, תראו את ארץ התנ"ך. את מקום המזבח של יהושע בן נון בהר עיבל. בואו תראו את מתחם חלום יעקב בבית אל. בואו תראו את הגלבוש - 'אל טל ואל מטר'. תראו את הפלא - הר חציו ירוק חציו חום. הקרב של שאול המלך. את עמק האלה, דוד המלך. את אשתאול, שמשון הגיבור. את עמק דותן, בור יוסף הצדיק.

אנחנו בחוץ לארץ? אנחנו פה בארץ הקודש! כשלומדים להכיר את הארץ, התורה הופכת להיות חלק מאיתנו. אנחנו בונים קומה, שורשים, עומק, אומץ, עוז, גבורה, קומה יהודית!

שחשבו שגם הם תושבים כאן בארץ ישראל כמונו. לא, הם לא כמוך! לא כי אני שונא ערבים בגלל שהם ערבים, אני לא שונא אף אדם, אני שונא אויבים. הם - זה לא אתה.

"אז רגע, אם הם לא אני", ישאל אותי יהודי מנותק ממסורתו, "אז מה אני? אני יהודי? אז רגע. מה זה אומר שאני יהודי? אם אני לא כמותו והוא לא כמותי, מה זה אומר שאני יהודי?" ואם עכשיו קמים לפגע פה בשמעון הצדיק, בשכונת אורות, בבית אורות, בלוד, בעכו, ביפו עכשיו פיגוע ולינץ' בחייל, לפני שעה, על מה אנחנו פה? על ארץ ישראל. אנחנו בונים פה קומת רוח בארץ ישראל.

ולקדושת ציון ולמפעל האדיר הזה יש 270,000 חיילים שיצטרפו, וכבר נמצאים בפנים.

אנחנו באנו בשביל זה. כשאנחנו יצאנו למבצעים, לפעילות מבצעית במקומות שונים, בעזה, לבנון, סוריה או מקומות אחרים - חייל יהודי נושא תפילה אל הקב"ה.

גדולי ישראל בונים את ארץ ישראל

סיפורים על גדולי ישראל שהתעסקו בבניין הארץ, מתוך הספר החדש **נחלת יעקב - חמישים פרקים על גדולי ישראל שבנו את ארץ הקודש** (ניתן להשיג ברשת יפה נוף).

פרק ה'

בעלי המוסר בונים את ארץ ישראל

לך על גליון הבא מירושלים, כי ראויים הדברים להכתב על גליון מירושלים.

באחרית ימיו, בשנת תרנ"ב, הצליח ליצור מפעל חשוב לשם הפצת לימוד המוסר בארץ ישראל. באותו זמן, עלו לארץ אחדים מתלמידיו, ורבנו צווה עליהם לייסד בית מוסר בירושלים. תלמידיו מלאו אחרי הוראותיו, ומיד בבואם ירושלימה פתחו בעיר העתיקה בית מוסר, שמשך לשערי רבים מגדולי ירושלים.

רבנו שמח מאד על שהצליח להעביר את לימוד המוסר לארץ הקודש, וראה בזה 'אתחלתא דגאולה' (תנועת המוסר ב, עמ' 84). במכתביו לשלוחיו הוא מביע את הערצתו לפעולה זו, לעסוק בהשתדלות תורה ומוסר הנחשבת כתיקון הבריאה, שנבראה ליראה אותו כמו שנאמר 'וְהָאֱלֹהִים עֹשֶׂה שְׂרָאוֹ מְלַפְּנָיו' (קהלת ג יד), בשער השמים, שהוא משתיתו של עולם. הוא רואה בהם זכות מיוחדת, ש'חבלים נפלו להם בנעימים', שזכו לנחם את ירושלים.

חצר שטרויס - חצר בעלי המוסר

בשנת תרנ"ז יסדו שלוחיו של רבנו ישיבה לבחורים בשם 'אור חדש', שהתנהלה על ידם ברוח המוסר. בישיבה התרכזו גדולי החכמים שבירושלים, ולמדו שם תורה בקדושה ובטהרה. הם השיגו תמיכה כספית מהגביר שמואל שטרויס. רבינו הצליח לקרב אותו לשיטת המוסר, והשפיע עליו שיקים בירושלים בית גדול, הידוע עד היום בשם 'חצר שטרויס' ונמצא בלב שכונת מוסררה בירושלים.

מלבד בית המדרש שעמד במרכז של החצר, כללה החצר כשלושים דירות מגורים, אותם העמיד ר' שמואל ללא כל תמורה עבור גדולי חכמי המוסר, ועבור דמויות הוד ואנשי מופת מיקירי קריתא דירושלים.

בין הדיירים בחצר היה רבי אריה לייב ברוידא המכונה 'רבי לייבציק', אחיו של הסבא מקלם וממלא מקומו לאחר פטירתו בראשות התלמוד תורה דקלם. עמד בראש התלמוד תורה עד עלייתו לירושלים בשנת תרס"ג להשתכן בתוך חבורת הקודש שבחצר שטרויס. גם בניו גרו שם (ר' נחום יצחק ור' חזקיהו אברהם - אביו של ר' שמחה זיסל ברוידא ראש ישיבת חברון).

גם בתו של הסבא מקלם ובעלה-דודה הרב חיים יצחק זיו, עלו לאחר פטירת הסבא מקלם עם הרבנית האלמנה לירושלים והתגוררו בחצר שטרויס.

'חצר שטרויס' היתה משכן למלאכים בירושלים. שכונה ירושלמית זעירה, השוכנת על גבול העיר העתיקה, וארוגה בכמין ארג-פלטים עם אותה עיירה ליטאית קטנה היושבת על גבול פרוסיה, וקלם' שמה.

רבים מגדולי המוסר עלו לארץ ישראל וגרו באותה חצר. גדולי המוסר, שחיפשו בכל מאודם להתקרב אל הקדוש ברוך הוא, ידעו שאין מקום בו ניתן להשיג קרבת ה' יתברך יותר מביתו ונחלתו - ארץ ישראל.

כמו שכונת היערות דבש (ח"א דרוש י"ד): "דע, כי שלמות האדם הוא בארץ ישראל, מקום אשר שם משכן ה', ובו יקנה אדם שלמות התדבקות גמור עם ה'. ושם אין מסך הבדל רוחות הטמאות וכדומה, ואשר יבקש להידבק בה' היה צריך לעלות לארץ ישראל. ועל זה היה יוסף חומד לשוב לארצו ארץ חיים, ולקנות שם שלמות גמור, להיות כסא ומרכבה של ה' ככל אבותיו. וכל האבות זכו למעלה נשגבה כזו מחמת זכות ארץ ישראל".

ר' זונדל סלנט

נתחיל ברבו של ר' ישראל סלנטר, אבי תנועת המוסר ר' זונדל סלנטר, אשר עזב את כל ישיבתו ותלמידיו ועלה לארץ הקודש.

בהמשך, אנו מוצאים אצל שלושת תלמידיו הגדולים והמפורסמים של ר' ישראל זצ"ל - ר' שמחה זיסל מקלם, ר' יצחק בלזר ור' נפתלי אמסטרדם, שעולים בעצמם או שולחים את תלמידיהם לחבל נחלת ה'.

ר' שמחה זיסל מקלם

חיבתו הגדולה של רבנו רבי שמחה זיסל מקלם לארץ ישראל, מתגלה מתוך מכתביו. לפעמים היה משתפך לפני תלמידיו בארץ ישראל בגעגועיו אל הארץ ומביע את תשוקתו לחונן את עפרה: "יושבי עיר הקודש, יושבי עיר הקודש, יושבי עיר שמים, שוכנים להר הקודש, אשריכם, אשריכם, שזכיתם לכך! מי יתן לי אבר כיונה אעופה לשכון עמכם בחבורתכם בתוך כל ישראל בקיבוץ בניה לתוכה בשמחה. ...אדמה כי אילו הייתי בקו הבריאות, הייתי נוסע אל מקום קדשכם להתחבר בחבורתכם".

אהבתו לירושלים היתה כה גדולה, עד שגם נייר הבא מירושלים היה חביב בעיניו, וייחד אותו לרשום עליו ענינים קרי-ערך. כפי שהוא מציין בראשית אחד ממאמריו: "אכתוב

היכן תוכל לדרוש חזרה לשאר חלקי ארץ הקודש
יזם חמישי ב' סיון 1845 • סמך לכתול המערבי • פרטים בעמוד 3 ובגב העליון

ראש המלמדים בעץ חיים הרב חיים מן

הנדיב ר' שרגא פרנק באלקסטו בראשותו של רבנו, מתוך מטרה לייסד חברה לקניית אדמות בארץ ישראל. כתוצאה מאסיפה זו, נשלח כנציג לארץ רבי משה מרדכי אפשטיין חתנו של מר פרנק (ראה עליו בפרק הסבא מסלובדקא), וקנה נחלה במושבה חדרה.

כשקמה התנועה הציונית, השתומם רבינו: תימה! מה חלק להם לחופשים בהתעוררות לציון, התעוררות כזו ראוי שתבוא מן השמים ליראים המתפללים לציון כמה פעמים ביום: בתפילה, בברכת המזון וכדומה.

בשנת תרס"א, פנו מנהלי ישיבת אור חדש שבירושלים [ישיבה שהקימו תלמידי ה'סבא מקלם'] אל רבנו, בבקשה לבוא אל הקודש לחזק שם את בדקי-הבית לתורה ויראת ה', להרים קרן התורה והיראה.

רבנו השיב להם, כי "זה מזמן אדיר חפצו לבוא אל הארץ", וכי "מאד חשקה נפשו לבוא אל הקודש עם בני ביתו להיות עובד את ה' בקודש במקום קדוש". אולם, מפני סיבות כלכליות אין עדיין באפשרותו להגשים חפצו.

בשנת תרס"ג, לאחר שהצליח למכור את ביתו בקובנה, יצא הוא ובני ביתו בדרכם לארץ. בעוברו בעיר וילנא לצורך סידור עיני הנסיעה, התאספו ובאו לשם כמה מגדולי הרבנים והפצירו בו שיתעכב שם, כי ישיבתו ברוסיה נחוצה מאד לשם הרבצת תורה ויראה. רבנו נאות לבקשתם ונשאר בוילנה כשנה ומחצה. בימי שבתו בוילנה, פעל רבות לטובת כולל וילנה שבירושלים, אולם מרוב חייבתו לארץ החליט לבסוף לעזוב את רוסיה. מאות רבנים וגדולי תורה באו לוילנה, להיפרד ממנו ולקבל את ברכתו.

בשנת תרס"ד בחודש תמוז, הגיע יחד עם בני ביתו לארץ. לשמחתו לא היתה גבול, ובשבתו בסירה הקטנה שהביאה אותו מהאניה לחוף יפו, חזר לעצמו כל הזמן על המלים "דוכתא דמשה ואהרן לא זכו לה". כלומר: הוא זכה להגיע למקום שמשה ואהרן לא זכו לו, כל אותו היום לא פסקו שפתותיו מלרחש תפילות והודאות (מתוך הספרים 'תנועת המוסר' ו'רבי איצלה').

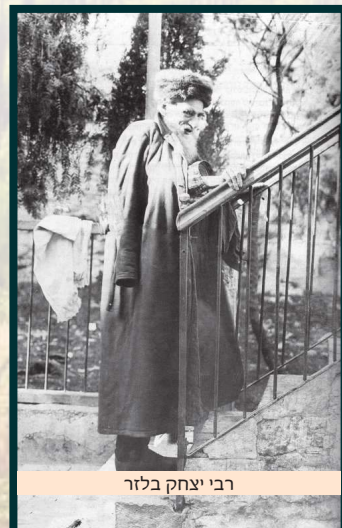
(מתוך פרק כ"ח בספר)

יפו תמונה עתיקה

נמל יפו

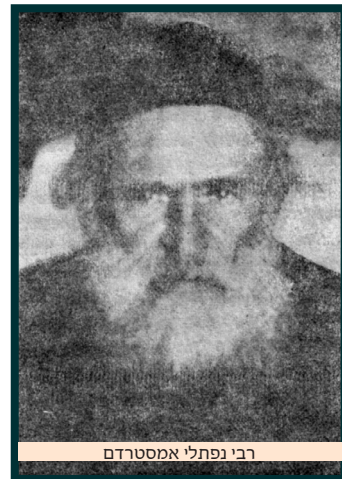

רבי יצחק בלזר

רבי נפתלי אמסטרדם

תלמידו השלישי של ר' ישראל, ר' נפתלי אמסטרדם היה אף הוא קשור לארץ הקודש, ובשנת תרס"ו, אחרי פטירת אשתו, עלה לארץ ישראל והתישב בירושלים בחצר שטרויס:

עם עלותו של ר' יצחק בלזר להתיישב באותה חצר קודש מלאה חכמים וסופרים - חצר שטרויס, יסד במקום 'בית מוסר', בנוסף לישיבת 'אור חדש', שכבר היתה קבועה בה, ובנוסף לבית המוסר שהוקם שנים קודם לכן ברחוב חברון בתוככי העיר העתיקה.

רבי נפתלי אמסטרדם

תלמידי חכמים רבים, שלמים בתורתם וביראתם, למדו באותה ישיבה ובית המוסר. ביניהם: רבי חיים ברלין (בנו של הנצי"ב) - מלפנים אב"ד מוסקבה, רבי יונה ראם מבירז' - לימים רב שכונת 'כרם' וחבר בית דינו של רבי שמואל סלנט, רבי מרדכי לייב רובין - לימים ראב"ד

העדה החרדית, רבי זרח ראובן ברוורמן - לימים ראש ישיבת מאה שערים, רבי צבי פסח פראנק - לימים רבה של ירושלים ובעל הר צבי, רבי יוסף צבי סלנט - בעל באר יוסף, רבי חיים מן - ראש המלמדים בת"ת עץ חיים, רבי ישעיה חשין - ממצידי הרבים בחיידר שבעיר העתיקה, רבי אליהו ברוך פרלמן - ראש כולל מגישיץ ובעל טל תורה, רבי דוד רופמן - משגיח דישיבת עץ חיים, ורבי שמואל תפילינסקי - בעל קונטרס הצוואה.

הקשר של השכונה לתנועת המוסר היה חזק כל כך, עד שנהגו לומר בדרך הלצה, כי מקור שם השכונה 'מוסררה' הוא מן המילה 'מוסר'. כיום, חצר שטרויס נמצאת ברחוב ע"ח 20.

רבי יצחק בלאזר

עוד מימי נעוריו, היה רבי יצחק בלאזר מחבב את הארץ ומחשיב את התישבותה. בשנת תר"ם בערך, התקיימה אספה גדולה של בעלי הון בביתו של

ב"ה בכל ימי חול המועד היתה תפילה מרוממת ברוב עם בשער הכתונה כותיקין, וגם בשבת שש"פ. בימים ב' וד' היה מנין שני באוירה חסידית שהתחיל בשעה 8:45 המנינים וסיבובי השערים שלאחר מכן היו בהשתתפות רבנים ומשפיעים חשובים. כמו כן, יהודי יקר עמד בכניסה בשעות הצהריים והערב וארגן מניני מנחה וערבית. בר"ל שש"פ אף התקים מנין קבלת שבת ומעריב. במהלך ימי חול המועד היו גם התארגנויות נוספות למנינים בשערים נוספים.

מצא את ההבדלים...

המנין בשער הכותנה השנה, וסיבוב השערים שלאחר מכן <<<<<<<

היה מן המהומים באוויזיה על אית המיוחד, עם העל יפוא
 צ'ין (שחפאל עם כל הנשמה ובנינונים המזרחים. אחרי תפוא
 נשא דברים אחד השופטים ש"ס"א, ויצאו אסיהם שלדים
 עם הרה פ. מהות שמש שפירב הצורה מחמת, וכן הירק הרה
 תן א. על התיים והחפצים שרכשו ע"י עזרת כותנים ועוד, והעדר
 השבטים יבוא לעיתים אחרים ונשא דברים הרה חיים איתנו חן ש"ס"א
 וקצו אכבוד וחזר, התקווה שרצה כבוד אוקריה את הקבוצות
 המבחר ואן (צחק אומתק המעקה הארצי. יצא

מנין שחרית בשער הכותנה עם הנץ מתקיים
גם בערבי שבתות ובראשי חודשים כל השנה,
ולאחרונה גם בשבתות. לאחר מכן סיבוב שערים
לפי דרישת הציבור לדרישת ציון.

פרטים בקו השערים 079-6077476

בספרה הצליחה ליטמן - בצורה כמעט מעוררת השתאות - לאחוז את שתי קצותיה של ירושלים: עיר שמימית עטופה קדושה, ועיר שוקקת חיים שרגליה מוצבות ארצה. עיר של נבואות שמתגשמות לנגד עינינו, כדברי ירמיהו: "עוד ישמע בערי יהודה ובחצות ירושלים... קול ששון וקול שמחה, קול חתן וקול כלה."

גליון 84 – אייר-סיון תשפ"ה

לדעתי אחד מהדברים העיקריים בתפילה בכותנה וסיבוב שערים, הוא שפתאום מתחילים להרגיש ולהבין שהכותל זה לא היעד. ההרגשה שמרגישים שעומדים ליד שער הר הבית ולא נותנים לנו אפשרות להיכנס, זה מעורר אצל כל יהודי כמיהה לבנין המקדש.

זכורנו לפני כשנה וחצי במנין הנץ כשהביאו את הס"ת והבימה (שולחן), כמה דקות לפני שהתחילו לקרוא מיד הגיעו שוטרים והורו לו לפנות את השולחן - זה היה בוקר ב-7:00 בבוקר כשאף חנות לא נפתחה ואף לא השערים. השנה, בחוה"מ במנין החסידי ביום חמישי בשעה 11:00 כשהביאו את השולחן, הגיע שוטר ובקש שרק יצאו השולחן לצד וישארו מעבר. זהו כוחו של ציבור!

ביום רביעי (ג') דחוה"מ) היו לדעתי כמה אלפי יהודים בסיבוב שערים אחרי ותיקין, מי שלא ראה לא יאמין. - אהרן

בהחלט היה חג מדהים. עם ישראל גילה את השערים. כלל שעות היום יכלו לראות אנשים בשער הכותנה, ובשאר השערים, מלא צהרי ישיבה ואזכרים שואלים איך מגיעים לשער הכותנה ומאזינה שער רואים הכי טוב... ההפקה של מנין התיקין שהתחיל עם כמה עקשנים חרבה הכנה מעבר לשעת הנק. אשרי העומקים במלואם הקודש!! - יהודה

זה באות שבר כל השיאים. מלא מכל סוגי וסוגי הציבור החרדי. זה פשוט שכל מי שהגיע חוזר לאחרת עם כל מי שהוא הצליח לשכנע להגיע. כמו שאמרינו, זה דבר שקשה להסביר, אלא "תבוא תרגיש תבין"... וכאובן, הסיבוב פותח עניי המשתתפים בכל היחס למקדש, ובמקום שכל הדרישה מכון למשהו שהוא רק שמיים, זה מוריד את זה למרץ, למקום פיזי, ובמקום זה פותח להם הרבה בכל התפיסה שלהם לעולם. - אפרים

הבאתי חברים שלא גומרים להתפעל מהחווייה שהם עברו בתפילה ובסיבוב השערים, אפשר לומר שזה ממש משנה את האדם. - ישראל

התפילה בשער הכותנה, עם הצלצול והגדלות הפתחות ומקום המקדש גלוי לאורך כל התפילה, הייתה בשבילי חוויה ארוטית וצורת הכתרת של החג. אישם

הבוקר זכרתי אשכולי בהפאת שחית כמניין בשלל הכותנה ורצתי להביא את החוויה והמחאה והנפלאה הבאה נראה לי שמחתי אחר מספר האנשים הנורא והגדול שיש בהצלחה פנימית (מסתמא) עוד סמן אצלתי והמנין נאן ארואת הסכומים והכוחים שהם נחבזו ונחלו. אני מניח שזה כבר בלי ספק והמנין הגדול ביותר בארצנו הכחל. נחמתי מכל רגע אמיתי ונפלאות הגדולות. התפילה הינה יפה ומשמשת כאלוהי נצח מן הכול. עשית והולך מפי מאת אנשים כאש אחת בלה אחת בקצותו של חג' מכלא פ. הנה נפלאה ונחמתי מאד. שנים שאני מניח אכלתי בחיים אבל אף פעם לא הרגשתי כזו 'עזר אלהי' בהחיות 'אל פני האדון' ה". "ער כוחכם ומעליכם למחנה. - אריה

כאן קולטים את העניין החשוב כ"כ של שער הכותנה, לפתע אנשים מגלים מקורב את המצב שלנו וקולטים שלמרות המונים שמתפללים בכותל וכו' אנחנו עדיין רחוקים מהתכלית ומהלב של העולם, וההשתקקות גוברת והולכת שלא להסתפק במתנה שקיבלנו בגלות שזה הכותל, אלא לדרוש את הלב, ופתאום כולם מתמצאים בגבולות בית המקדש בהר הבית, ופתאום כולם מתעוררים לדבר בנושא קורבנות בזה"ו והחת"ס והדרישות ציון הופכים מאיזה רעיון ערסילאי למשהו שיהיה בקרוב מעשי, ואני שומע בעוד ועוד מקומות דיונים על מקום המזבח ואיך בונים אותו וכדומה, וכמובן גם באופן המעשי המטרה מתחילה להתרגל שהסטטוס קוו משתנה ועוד ועוד אזורים הופכים למקומות תפילה ליהודים, אני רואה כבר את כל השערים עמוסים ביהודים שמתפללים ורוצים כבר להתקדם לעבר העיקר, וזה מה שיוכל את הדרישה האמיתית שנמצאת אצל כל יהודי, כדי שהיא תצא מרחב אל הפועל היא צריכה להיות בכח ואת זה מקבלים בסיבוב השערים.

גב. זה שיש לנו מצווה לבנות לא סותר את זה שהמושיח יבנה ושיבנה"ק ירד משמים, אנחנו צריכים לעשות את מה שאנו חייבים ותשבי יתרון את כל השאר, כמו שכנפי נשרים התבררו כמטוסים, וכמו שא"ל לומר שאסור להחזיר אנשים בתשובה כי הרמב"ם פוסק שהמושיח יחזיר את כולם בתשובה...

ברוך שם כבוד מלכותו שכם עיר הברית עיר כתר תורה

הצִרָדָה - עירו של ירבעם בן נבט

הדברים הבאים נאמרו במערה ליד צרדה בטיול של אגודת 'קדושת ציון' בחודש ניסן התשפ"ד

לשלמה שבעים אֶלֶף נֶשֶׁא סָבַל וְשִׁמְנִים אֶלֶף חֶצֶב בָּהָר. לְבַד מִשְׁרֵי הַנְּצִבִּים לְשִׁלְמָה אֲשֶׁר עַל הַמִּלְאָכָה שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְשִׁלֵּשׁ מֵאוֹת הָרָדִים בָּעֵם הָעֶשְׂרִים בַּמִּלְאָכָה" (שם כו-ל).

מטרת העבודה היתה בנין בית המקדש, וברור שעם ישראל שמח בדבר.

אלא, ששלמה המשיך להשתמש באנשי ישראל גם לדברים נוספים. אחד המבנים שהוא בנה ממס העבודה של אנשי ישראל היה המלוא - "וְזֶה דְּבַר הַמָּס אֲשֶׁר הֶעֱלָה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לְבָנוֹת אֶת בֵּית ה' וְאֶת בֵּיתוֹ וְאֶת הַמִּלְאָה וְאֶת חֻמֹּת יְרוּשָׁלָּם" (שם טו).

על פי פשט הפסוקים, ירבעם בא בטענה אל שלמה: "ישר כחך שבנית את בית ה' - בית המקדש, אך מדוע אתה משתמש באנשי ישראל כדי לבנות את המלוא?

בהתאם לכך, מובנים מאוד דרישות ירבעם והעם מול רחבעם בן שלמה (שם יב ד) - "אֲבִיךָ הִקְשָׁה אֶת גֻּלְגֻלְתוֹ, וְאֶתָּה עֲתָה הִקַּל מִעֲבֹדֶת אֲבִיךָ הִקְשָׁה וּמַעֲלֹ הַכֶּבֶד אֲשֶׁר נָתַן עָלֵינוּ וְנַעֲבֹדְךָ". שלמה נתן עול כבד על העם, לא רק לבנין בית המקדש, אלא גם לצרכים נוספים. את זה העם לא היה מוכן לקבל, ואת המרד הוביל ירבעם.

חז"ל כדרכם בקודש לבאר את מה שהפסוקים סותמים, מעמיקים בענין יותר, ומסבירים עבור מה שימש המלוא.

דורשים חז"ל במסכת סנהדרין דף קא:., ומביאים רש"י על התנ"ך במקום (שם יא כו-כו, הציטוט מדברי רש"י): "וירם יד במלך - הוכיחו ברבים. וזה הדבר - אשר הוכיחו עליו. שלמה בנה את המלוא - ובבנין זה סגר את פרץ העיר דוד, שהיה הפרץ אחורי המלוא. אמר לו: אביך פרץ פרצות בחומה ליכנס בו עולי רגלים, ואתה גדרת אותה, לעשות אנגריא לבת פרעה, להושיב שם עבדיה ומשרתיה (סנהדרין קא:)."

הגמרא אף מוסיפה, "ומאי וזה 'אשר הרים יד במלך'? אמר רב נחמן שחלץ תפיליו בפניו."

כלומר, חז"ל מלמדים אותנו, שהטענה של ירבעם היתה טענה 'תורנית'. הוא קבל על שלמה על כך שלמען כבודה של בת פרעה, פגע בעלית ישראל לרגל.

חיבור דברי חז"ל עם הפשט, יחדד את הדברים כפליים -

בשל אותו שיקול, הקים ירבעם שני עגלי זהב בבית א-ל ובדן, ומנע מעם ישראל לעלות לרגל, ובגמרא (סנהדרין קא, ב) על פסוקים אלו אמר רב נחמן: 'גסות הרוח שהיה בו בירבעם טרדתו מן העולם'. כלומר הגאווה היא שהובילה את שיקוליו.

התוצאות ידועות וכואבות, עד שהמשנה במסכת אבות מזכירה אותו כסמל לדראון עולם, כמי שהחטיא את הרבים, ולכן אין מספיקים בידו לעשות תשובה. "וְיִרְבְּעֵם הָטָא וְהִחְטִיא אֶת הָרַבִּים, הָטָא הָרַבִּים תְּלוֹי בּו, שֶׁנֶּאֱמַר, עַל חֲטָאוֹת יִרְבְּעֵם אֲשֶׁר הָטָא וְאֲשֶׁר הִחְטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל".

מעניין לציין, שלמרות דברי המשנה על ירבעם, ולפיה "כָּל הַמִּחְטִיא אֶת הָרַבִּים, אֵין מִסְפִּיקוֹ בִּידוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה", עדיין זכה לקבל מבורא עולם 'הזדמנות נוספת'.

הגמרא בסנהדרין דף קב. מביאה - "אחר הדבר הזה לא שב ירבעם מדרכו הרעה. מאי אחר? אמר ר' אבא, אחר שתפשו הקב"ה לירבעם בבגדו, ואמר לו חזור בך! ואני ואתה ובן ישי נטייל בגן עדן. אמר לו, מי בראש? בן ישי בראש".

אך ירבעם ויתר על ההזדמנות: "אי הכי לא בעינא".

אכן חטאתו שהובילה את עם ישראל לתהום, 'לא סיפקה בידו' לעשות תשובה.

*

את תחילתו של ירבעם בן נבט אנו פוגשים עוד קודם נבואת אחיה השילוני.

הפסוק שבראש המאמר מלמד עליו, שהוא הרים יד כבר בשלמה המלך.

מהי אותה הרמת יד?

נקרא בפסוק הבא (שם כז) - "וְזֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר הָרִים יָד בַּמֶּלֶךְ, שְׁלֹמֹה בָּנָה אֶת הַמִּלְאָה סָגַר אֶת פֶּרֶץ עִיר דָּוִד אֲבִיו".

מהי טענתו של ירבעם בן נבט?

ננסה ללמוד את הפסוקים על פי פשטם, ועליהם את דברי חז"ל הקדושים.

בפשט הפסוקים:

כידוע, שלמה המלך הטיל מס עבודה רב על העם - "וַיַּעַל הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מִס מִכָּל יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הַמָּס שְׁלֹשִׁים אֶלֶף אִישׁ. וַיִּשְׁלַח לְבָנוֹנָה, עֲשָׂרֹת אֲלָפִים בַּחֹדֶשׁ חֲלִיפוֹת חֹדֶשׁ יְהִי בְלָבָנוֹן שְׁנִים חֲדָשִׁים בְּבֵיתוֹ, וְאֲדִנְיָרָם עַל הַמָּס. וַיְהִי

"וַיִּרְבְּעֵם בֶּן נְבָט אֶפְרָתִי מִן הַצִּרָדָה וְשֵׁם אָמוֹ צְרוּעָה אִשָּׁה אֶלְמָנָה עֶבֶד לְשִׁלְמָה וַיֵּרָם יָד בַּמֶּלֶךְ" (מלכים א יא כו).

ירבעם מפורסם לשלילה בצורה חריפה בתולדות ישראל.

הוא יזם ועמד בראש העם מול רחבעם בן שלמה, כמו שכתוב בנביא בפירוש בספר מלכים (א פרק יב ג-ד) - "...וַיָּבֹא יִרְבְּעֵם וְכָל קָהָל יִשְׂרָאֵל וַיִּדְּבְרוּ אֶל רְחֲבֵעֵם לֵאמֹר. אֲבִיךָ הִקְשָׁה אֶת עַלְנוֹ וְאֶתָּה עֲתָה הִקַּל מִעֲבֹדֶת אֲבִיךָ הִקְשָׁה וּמַעֲלֹ הַכֶּבֶד אֲשֶׁר נָתַן עָלֵינוּ וְנַעֲבֹדְךָ".

גם בהמשך הפרק הוא מוזכר כמוכיל המרד (יב) "וַיָּבֹא יִרְבְּעֵם וְכָל הָעָם אֶל רְחֲבֵעֵם בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי פֶּאֶשֶׁר דָּבַר הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר שׁוּבוּ אֵלַי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי". רחבעם לא קבל את בקשתם, ובסופו של דבר פילג ירבעם את הממלכה, ועמד בראש עשרת השבטים.

האמת היא, שפילוג הממלכה על ידי ירבעם, כבר הוגד מראש בנבואה על ידי אחיה השילוני, ונאמר לירבעם בשדה עם קריעת בגדו. בספר מלכים א' בפרק הקודם - שם נכתב (יא כט-לב) - "וַיְהִי בַעַת הַהִיא, וַיִּרְבְּעֵם יָצָא מִירוּשָׁלַם, וַיִּמְצָא אֹתוֹ אַחִיָּה הַשִּׁילֹנִי הַנָּבִיא בִּצְרָתָהּ, וְהוּא מִתְּפֹסֶה בְּשִׁלְמָה חֹדֶשָׁה וּשְׁנֵינָהם לְבָדֶם בַּשָּׂדֶה. וַיִּתְּפֹשׁ אַחִיָּה בְּשִׁלְמָה הַחֹדֶשָׁה אֲשֶׁר עָלָיו, וַיִּקְרָעֶהָ שְׁנִים עֶשְׂרֵי קָרָעִים וַיֹּאמֶר לִירְבֵּעֵם, קַח לָךְ עֶשְׂרֵה קָרָעִים. כִּי כֹה אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, הִנְנִי קָרַע אֶת הַמַּמְלָכָה מִיַּד שְׁלֹמֹה, וְנָתַתִּי לָךְ אֶת עֶשְׂרֵה הַשְּׁבָטִים. וְהַשְּׁבֵט הָאֶחָד יִהְיֶה לוֹ לְמַעַן עֲבָדִי דָּוִד וְלַמַּעַן יְרוּשָׁלַם הָעִיר אֲשֶׁר בְּחֶרְתִּי בָּהּ מִכָּל שְׁבָטֵי יִשְׂרָאֵל".

הדבר התרחש עוד בחיי שלמה המלך, והנביא מזכיר את החטאים שהובילו לתהליך. מכח זה הוביל ירבעם את המהלך שנקט עם מות שלמה, כפי שנאמר לו על ידי אחיה השילוני.¹

על-אף זאת, פילוג זה של הממלכה דרדר את עם ישראל למחוזות קשים מאוד.

בסוף פרק יב, אחרי שירבעם הומלך על עשרת השבטים, מביא הפסוק את מחשבותיו של ירבעם בן נבט (שם כז-כו) - "וַיֹּאמֶר יִרְבְּעֵם בְּלִבּוֹ עֲתָה תָשׁוּב הַמַּמְלָכָה לְבֵית דָּוִד. אִם יַעֲלֶה הָעָם הַזֶּה לַעֲשׂוֹת זִבְחִים בְּבֵית ה' בִּירוּשָׁלַם, וְשָׁב לֵב הָעָם הַזֶּה אֶל אֲדֹנֵיהֶם אֶל רְחֲבֵעֵם מֶלֶךְ יְהוּדָה, וְהִרְגָנִי, וְשָׁבוּ אֶל רְחֲבֵעֵם מֶלֶךְ יְהוּדָה".

1. בניגוד לדוד המלך, שגם הוא הומלך בזמן שאול, דוד לא עשה דבר כדי לקדם את מלכותו, ואף כשנקרחה בידו הזדמנות להרוג את שאול וליטול את מה שמגיע לו לכאורה על-פי דברי שמואל הנביא ואנשיו היאצו בו לעשות כן - "ויאמרו אנשי דוד אלה היום אשר יאמר ה' אליך הנה אנכי נתן את איתאך בידך ונשית לו כאשר יטב בעיניך" (שמואל א כד ד) - מאן לעשות זאת, ולבו אף נקפו על כך שזכר את כנו המעיל של שאול. גם בהמשך נקרתה בידו הזדמנות נוספת, כשאבישי בן-צרויה התנדב 'להגשים' את נבואת שמואל. הדו-שיח שבניהם מעיד כאלף עדים על ההבדל התהומי בין דוד לירבעם ביחס להגשמת הנבואה - "ויאמר אבישי אל-דוד סגר א-להים היום את אוזיך בידך ועתה אֶפְנוּ נָא בְּמִית וְנִקְרָא פֶּעַם אֶחָד וְלֹא אֲשַׁנֶּה לוֹ. וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל-אֲבִישִׁי אֶל-תְּשׁוּמֹתֵינוּ כִּי מִי שָׁלַח יָדוֹ בְּמִשְׁחֵי ה' נִקְחָה. וַיֹּאמֶר דָּוִד חִירָה כִּי אִסֵּה יִקְפּוּ אוֹרֵינוּ יְבֹא וְנָתַת אוֹ בְּמִלְחָמָה יָד וְנִסְפָה. חֲלִילָה לִי מִה' מִשְׁלַח יָדִי בְּמִשְׁחֵי ה'..." (שם כו ח-יא).

ירבעם, לעומתו, 'דחף' את המלך העיניים ודחק את השעה כדי לקדם את המלכות - וראה ברכות סד.

הדברים מדהימים!

הרי השאלות 'מפני מה זכה ירבעם למלכות' ו'מפני מה נענש' עוסקות באותו מעשה! ירבעם הוכיח את שלמה ברבים, ועל זה שהוכיח אותו, זכה למלכות, ועל כך שזה היה ברבים, הוא נענש.

לעניות דעתי, למדונו חז"ל במקום זה יסוד גדול.

עצם זה שהוכיח אותו, ודאג לכבוד שמים, וגם לטובת ישראל - בהחלט העמיד אותו במקום שראוי למלכות.

אך אילו היה כאן באמת רצון 'לתקן', היה בא אל שלמה בשקט, ומעיר לו על כך, דואג שהדבר יתוקן, ובכך ידאג לכבוד שמים, וגם ישמור על כבוד המלכות.

אך ירבעם עשה זאת ברבים. כלומר, הוא לא רק דאג לכבוד שמים, אלא גם פגע בכבוד המלכות. הוא אף חלץ תפילין בפני שלמה, מעשה שמכריז כי שלמה אינו רבו. לעניות דעתי, בכך ירבעם לא דאג רק לתיקון הדברים, אלא גם העביר מסר ש'צריך' להחליף את שלמה, והוא ראוי ממנו למלכות.

כאן למדונו חז"ל, שבנקודה הזו נמצא שורש הקלקול של ירבעם. שורש הקלקול של 'גסות הרוח', דאגה גם לכבודו האישי, עטוף בדאגה לכבוד ה' וטובת ישראל. שם נמצא אותו שורש פורה ראש ולענה, שהוביל אותו לנצל את ההזדמנות ולעמוד בראש המרד מול רחבעם במות שלמה, אותו שורש שהמשיך ל'יִאמֶר יִרְבֵּעַם בְּלִבּוֹ עֵתָה תָשׁוּב הַמַּמְלָכָה לְבֵית דָּוִד', עד שהגיע לנפילתו הסופית במעשה המובא בגמרא - 'מי בראש? בן ישי בראש. אי הכי לא בעינא'.

אמרו ליה הין. אמר להו, מלכא בעינא למיהוי! אמרו ליה הין. כל דאמינא לכו עבידתו? אמרו ליה הין. אפילו למפלח לעבודה זרה? אמר ליה צדיק, ח"ו! אמר ליה רשע לצדיק, ס"ד דגברא כירבעם פלח לעבודה זרה? אלא למינסינהו הוא דקא בעי אי קבליתו למימריה. ואף אחיה השילוני טעה וחתם.

כלומר, לירבעם בן נבט היה כתב חתום מאת אחיה השילוני, שכל מה שהוא רוצה הוא יכול לעשות, וכל מה שהוא מְצַוֶּה - צריך לשמוע בקולו. אפילו אם יצוה לעבוד עבודה זרה.

וזה מה שקרה בסוף...

והשאלה הכואבת והזועקת היא, היכן הכל התחיל?

איך צדיק ותלמיד חכם כל כך גדול, מתדרדר לכזו תהום?

איך אותו אחד שכה דאג לעולי הרגלים למקדש - הוא זה שלבסוף העמיד שומרים כדי שלא יעלו ישראל לירושלים?

כולם יודעים לומר, שהכל נובע מקנאה. הפסוקים שהובאו לעיל מוכיחים זאת. חז"ל, שדבריהם הובאו לעיל, אף הם אמרו זאת. אך עדיין מוטל עלינו להבין, היכן שורשה של אותה קנאה? היכן התחילה?

נראה, שגם בזה חז"ל הקדושים גילו לנו, וחתכו בסכינא חריפתא את דברי ירבעם עצמו, ובררו מה טוב ומה רע.

הגמרא שם בסנהדרין כותבת משפט מדהים, שללא דקדוק מעמיק נראה שיש בו סתירה פנימית.

"אמר רבי יוחנן מפני מה זכה ירבעם למלכות? מפני שהוכיח את שלמה. ומפני מה נענש? מפני שהוכיחו ברבים".

ירבעם מוכיח את שלמה, בטענה ששלמה גם פוגע במקדש, וגם משתמש בעם לשם כך! ירבעם דואג גם לכבוד ה', וגם לטובת ישראל.

*

לכאורה, מי שחי באותה תקופה, נראה בעיניו שירבעם בן נבט צדיק גדול, ודואג לכבוד שמים.

טענתו כלפי שלמה המלך, שהוא מעכב את עולי הרגלים, בונה 'מילוא' לבת פרעה, ומאלץ את עולי הרגלים להאריך את דרכם אל המקדש.

הוא לא מוכן לקבל ירידה בחשיבות המקדש. הוא רוצה לקרב את ישראל לאביהם שבשמים. הגמרא אף דורשת שהוא היה גדול הדור.

וכך למדנו במסכת סנהדרין דף קב. - "וימצא אותו אחיה השילוני הנביא בדרך והוא מתכסה בשלמה חדשה ושניהם לבדם בשדה". מאי 'בשלמה חדשה'? אמר רב נחמן - כשלמה חדשה. מה שלמה חדשה אין בה שום דופי, אף תורתו של ירבעם לא היה בה שום דופי. ד"א, 'שלמה חדשה' - שחידשו דברים שלא שמעה און מעולם. מאי 'ושניהם לבדם בשדה'? אמר רב יהודה אמר רב - שכל תלמידי חכמים דומין לפנייהם כעשבי השדה. ואיכא דאמרו שכל טעמי תורה מגולין להם כשדה".

אכן, לא בכדי בחרה דווקא בו ההשגחה העליונה להנהיג עשרה שבטים מישראל.

כה צדיק ותלמיד חכם הוא היה, עד כי אחיה השילוני בטח בו ללא סייג.

מספרת הגמרא בסנהדרין דף קא: "מאי ויועץ? אמר רבי יהודה שהושיב רשע אצל צדיק. אמר להו, חתמיתו על כל דעבידנא?

2. תענית כח, ל

אשר בחר בנביאים טובים

בסייעתא דשמיא לאור התרחבות והתמסדות המניינים בשערי בית ה' בשבתות ויו"ט [וויקיפדיה - שער הכותנה | לפני סוזק"ש גר"א - הכותל הקטן], אנו שוקדים בימים אלו על השלמת ספרי הנביאים על קלף שימשו לקריאה במקום, לתרומות ויצירת קשר ניתן לפנות בטלפון: 0527694342

הכנס השנתי 'בונים בקודש' סוף בין הזמנים ניסן

בסעודת מלוה מלכה שנערכה ברמת בית שמש לרגל יום השנה לפטירת רבותינו ה'פרי הארץ' וה'לב העברי', בהשתתפות כ"ק האדמו"ר מפיאסצנה שליט"א שמענו הרצאה מרתקת מפי אחד מגדולי ההיסטוריונים בציבור החרדי, על חלקו של הרה"ק רבי גרשון מקייטוב ז"ע בביסוס הקהילה האשכנזית בירושלים.

סיבוב שערים

בכל יום שישי אחרי מנין הנץ הקבוע בשער הכותנה, וכן בימי חול המועד.
לקבוצות המעוניינות ישנה אפשרות לסיבוב שערים עם מדריך בזמנים נוספים
052-7600819 נא ונא להשאיר הודעה!

אגודת 'קדושת ציון' מברכת מקרב לב את

חבר נתן פלוג

ידיד אמת של אגודתנו הקדושה
ואת נותן כיתו

לרגל כניסת כנס הבה"ח שלום נח"י
בכרית האירוסין בשעה טובה ומוצלחת

השוכן בירושלים ישכן שכינתו בביתם וישרה כיניהם
אהבה, אחוה, שלום ורעות
ויזכו לראות יחד עם כל בית ישראל בבניית החורבה
הגדולה שבחורבות ירושלים
בעת שיקויים בנו המקרא ומשוש חתן על קלה ישיש
עליך א-להיך בב"א
יברכה ה' מציון ויראה פסוק ירושלים כל ימי חייך
וראה פנים לבניך שלום על ישראל.

שמע ישראל - עם ה(ש)קפה של הבוקר

מאמר אקטואלי יומי

מאת יו"ר האגודה הרב יהודה אפשטיין

ניתן להצטרף לרשימת התפוצה בדוא"ל:
1@קראתשמע.ישראל.או
1@SHEMA-YISRAEL.ORG

לא רוצים לפספס?

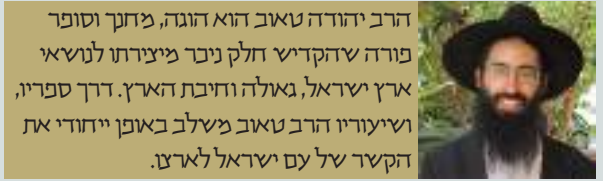
עדכון שוטף על פעילות האגודה
בדוא"ל ובטלפון

בדוא"ל: בשליחת בקשה ל-
OFFICE@KEDUSHASTZION.ORG
בטלפון: 079-607-3701

עדכונים על פעילויות הקיץ ועוד, בקו האגודה: 079-607-3701

לתרומה/ למנוי: נדרים פלוס: 'אגודת קדושת ציון' | לתרומה בלבד: בנק מזרחי (20) סניף 459 מס' חשבון 109491 - 'קדושת ציון'

ספרי הרב יהודה טאוב בנושאי ארץ ישראל שימכרו בוועידה במחיר מיוחד!

1. "נחלת יעקב: גדולי ישראל בונים את ארץ ישראל"
ספר מרכזי זה מתעד את המעורבות המעשית של גדולי ישראל לאורך הדורות בבניין הארץ. הספר חושף פן אקטיבי ומעשי של מנהיגים רוחניים שלא רק חלמו על ארץ ישראל, אלא פעלו באופן ממשי להקמת קהילות, בתי כנסת וישיבות, רכישת קרקעות, ואיסוף כספים למען היישוב.

נושאים מרכזיים בספר:
< פעילות הרמב"ם והרמב"ן בארץ ישראל, כולל הקמת בית הכנסת בירושלים על ידי הרמב"ן במאה ה-13 < עליות תלמידי הגר"א ותלמידי הבעל שם טוב והשפעתם על היישוב האשכנזי < הקמת מוסדות כמו ישיבת אור החיים בירושלים < פעילות הרבי האמריני מחב"ד בחברון וקניית "ארבע אמות" בבית הכנסת אברהם אבינו < קופת ארץ ישראל של בעל התניא וחסידותיו כמו קרלץ וסלונים < הקמת שכונת מאה שערים מחוץ לחומות ירושלים < הספר מודגיש כי חובת הארץ ובניינה אינם המצאה של הציונות המודרנית, אלא סיפור עתיק השזור במסורת ובפועלם של מנהיגים רוחניים מכל החוגים - אשכנזים, ספרדים, חסידים ומתנגדים.

2. "אתחלתא דגאולה והדרך אליה"
ספר זה מתמקד בהבנת תהליכי הגאולה מנקודת מבט יהודית מסורתית. הרב טאוב מציג את התפיסה של "אתחלתא דגאולה" (ראשית הגאולה) כתהליך מתמשך ומעמיק את ההבנה של האירועים העכשוויים בהקשר של תהליכי גאולה היסטוריים.

3. "בית ראובן: הזכות והשמחה בקניית בית"
ספר ייחודי הבוחן את המשמעות הרוחנית של קניית בית בארץ ישראל. הרב טאוב משלב בו הלכה, מחשבה יהודית ופסיכולוגיה חיובית כדי להאיר את משמעות הקניין בארץ ישראל כאקט בעל ערך רוחני עמוק.

4. "המדריך לקניית בית בשמחה"
ספר המשך מעשי ל"בית ראובן", המציע הדרכה מעשית לרכישת נדל"ן בארץ ישראל מתוך גישה של שמחה ואמונה. הספר מתמודד עם האתגרים המעשיים והרגשיים הכרוכים ברכישת בית בישראל ומציע פרספקטיבה רוחנית על התהליך.

5. "טובה הארץ: הלכות דיבת הארץ"
ספר מעמיק העוסק בהיבט הלכתי ומחשבתי של הדיבור על ארץ ישראל. הרב טאוב בוחן את חטא המרגלים כמודל לדיבור שלילי על הארץ, ומציג את ההשלכות ההלכתיות והרוחניות של אופן הדיבור על ארץ ישראל. הספר מדגיש את חשיבות הדיבור החיובי והאופטימי על הארץ כחלק מחיבת הארץ.

6. "מצוות חיבת הארץ"
ספר מקיף המתמקד במצוות התלויות בארץ ובמיוחד בעניין "חיבת הארץ" כערך וכמצווה. הרב טאוב בוחן את המקורות ההלכתיים והאגדיים הקשורים לאהבת הארץ ומציג אותה כמצווה בעלת משמעות עמוקה בחיי היהודי.

7. "מצוות נטיעת עצים וקניית אדמה בארץ ישראל"
ספר מעשי המתמקד בהיבטים הלכתיים ורוחניים של נטיעת עצים ורכישת קרקעות בארץ ישראל. הרב טאוב מציג את המצוות המעשיות הקשורות בעיבוד האדמה, נטיעה ושמירה על הטבע בארץ ישראל כחלק מהקשר העמוק לארץ.

8. "שיבת ציון במגילת אסתר בדורנו"
ספר המציע פרשנות מקורית למגילת אסתר דרך פריזמה של גאולה ושיבת ציון. הרב טאוב קושר בין אירועי המגילה לתהליכי הגאולה בדורנו ומציע תובנות על משמעות השיבה לארץ בהקשר הרחב של ההיסטוריה היהודית.

הס"ף

באשמת נשים צדקניות שבדור

האם פעם תארנו בעיני רוחנו את האוכלוסיה שעברה את הירדן במעמד המיחול ההוא - כניסת עם ישראל לארץ ישראל אחרי ארבעים שנים מטלטלות במדבר? נערינו וזקנינו היו שם, בנינו ובנותינו, גם צאן ובקר... אבל, ראו: מי אלה - מספר כה גדול של נשים בודדות, לא צעירות - נשים בנות ששים עד מאה, שהנה סוף סוף, זכות לדרך על אדמת הארץ שאותה כל כך חיבבו.

האם אלה הן הנשים הצדקניות שבזכותן נגאלו אבותינו ממצרים? איך קרה שבשלב הגמר, בכניסה לארץ, הן מגיעות כאלמנות זקנות, ששמחתן מהולה בבדידות עצובה?

כדי לפתור את החידה, יש לחזור לבראשית, לספור הבריאה. מקפץ, שכינצא מהכלל ביחס לשאר הנבראים, ביצירת האדם נוצרה האשה מתוך "זוהמ" נפרדת מהאיש. "ויאמר ה' א-להים, לא טוב היות האדם לבדו, אעשה לו עזר כנגדו". ואומר רש"י: "זכה - עזר; לא זכה - כנגדו, להלחם". מקפץ להבין מכך, שהאשה משמשת כאמצעי לשכר או לעונש לאכר. אבל ניתן להאיר זווית שמדברת דווקא אל האשה, כאשר היא קוראת את דברי רש"י הללו היא יכולה להפיק מכך חכמה לחיים: נישאת לגבר שזכה להבין מה חובתו בעולמו ואיך להתנהג - עזרי לו! אבל אם או כאשר הוא אינו זוכה, יש בחינה מסוימת שעליך להיות כנגדו להלחם.

איך נעזי לומר דבר כזה?

נסביר: אמרו חז"ל "ויבן ה' א-להים את הצלע" - מלמד שנתן הקב"ה בינה יתרה באשה יותר מבאיש (בראשית רבה, יח, א). ואמרו להיות נהיר לכל אשה - גם אשה שלא נשואה - שבינתה יתרה זו נְתָנָה לה לא כדי להתחכם ולהתנצח מול האיש, כי אם להשקיע את כל עצמת התכונה הזאת בבנין המשותף של הבריאה.

את יְשׁוּם התובנה הזאת רואים היטב בתולדות אמותינו -

שרה אמנו - יושבת באהל, אשה צנועה. עֶזְרָ למופת. מצטרפת לבעלה בשקט, שותפה בגיור, בהכנסת אורחים, מתלזה אליו בכל מסעיו. אפילו בנסיבות מאד לא נעימות, כשהיא נלקחת לבית פרעה או לחדרו של אבימלך, לא שמענו ממנה מלה. היא בוטחת בצדקות בעלה, עושה כדבריו וניצלת מכל רע.

מתי אכן משמיעה שרה אמנו את קולה? "גרש האמה הזאת ואת בנה, כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק!" דברי לוחמה מובהקים! בנגוד לרצון בעלה, ככתוב. ואולם הכרעת א-להים אינה מאחרת לבוא: "כל אשר תאמר אליך שרה, שמע בקולה..." (בראשית, כ"א)

רבקה אמנו - בעלת החסד, המשקה את כל הגמלים, הנופלת מעל הגמל ומתכסה בצעיף בראותה את יצחק הצדיק. מחרישה גם היא לאורך השנים, אפילו כשרואה איזה בן מועדף על בעלה, ואף גם היא כששומעת אותו אומר 'אחותי היא', ויודעת לאן הדבר עלול להוביל.

אבל בשעת סכנה, כשברכת יצחק הגורלית תגיע לבן ההוא - פתאום מגלה אמנו תושיה נועזת, ועושה רבקה דבר שנראה לנו כמעשה

ספרים במחיר מיוחד

הגר"י שוורץ זצ"ל בעיצורו ליד ספריו הרבים

הודעה משמחת לרגל הוועידה

במסגרת יריד הספרים המיוחד, בתקיים מכירה מיוחדת של עשרות כותרים מספריו של מורנו **הגאון רבי יואל שוורץ זצ"ל** על עניני ארץ ישראל והתקופה וספרים נוספים, ביניהם ספרים נדירים שלא נמכרו מזה שנים רבות, במחיר מיוחד ומסובסד שלא יחזור.

לזכר נשמת אשתו הרבנית שולמית ע"ה, נפטרה ב"ח אדר השנה.

לא יַעֲשֶׂה. כך היא מצליחה להעביר מסר לבעלה שניתן לרמות אותו, וזוהי לשמוע שאכן נקלט המסר בתודעת יצחק באמרו, אחרי שחרד חרדה גדולה עד מאד, על יעקב בנו: "גם ברוך יהיה!"

ואחרי דורות - מגלה לנו רש"י דרך מי זכינו, העם המשועבד במצרים, להולדת הגואל - משה בן עמרם. הלא באות מרים הצעירה מאד, שאת בינתה היתרה כבר הפעילה מול אביה הצדיק, חכם, גדול הדור היה, שמע גזרה והחליט מה שהחליט, עד שבפשטות נשית העירה לו בתו הקטנה, שבמעשיו הוא מכפיל את הגזרה! (שמות, ב, א)

ומי ידועה מכל חֲכָמוֹת הנשים יותר מהגברת בן-פלת, שבכעין פריצות לשם שמים הצליחה להציל את בעלה מיירידתו לתהום ונרשמה לדורות כאזאת שבנתה את ביתה?

ואם בבנין עסקינו, הרי מראות הצובאות מעידות. במצרים ראו את מצב העבדות העגומה שכה העיקה על רוח אנשיה, מזוית אחרת. כשעיניהן תלויות לעתיד האומה, בעזות דקדושה, הצליחו לשנות את מצב הרוח של בני האומה עד שנפסק: דווקא מהכלי הזה של נשות גלות מצרים, יַעֲשֶׂה הכיור במשכן.

אכן, לאורך כל הנסיגות שנסו אבותינו את המקום ברוך הוא במדבר, לא התבלבלו אמותינו. את תכשיטיהן השכילו לתת ביד רחבה למשכן, אבל לא עגיל אחד מהן ליצירת עגל הזהב. וכאשר חזרו המרגלים עם דִּבְתָם הרעה, מי בכה? חז"ל מאשרים: הגברים. הנשים לא בכו, ועליהן לא נגזר מָוֶת במדבר.

אבל במקום מחיאת כפיים לנשות העם, מצאנו בהשֹׁנָאת הפסוקים נזיפה סמויה.

"...נשינו וטפנו יהיו לבז!" - כך אמרו אבותינו בלילה ההוא של בכי בתגובתם האומללה לדברי המרגלים. ואחרי כשלושים פסוקים, הנה דבר הגִּזְרָה, בשורת הנפילה של כל הדור ההוא במדבר, מלבד - "וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה, והבאתי אותם וידעו את הארץ אשר מאסתם בה" (במדבר, יד)

טפכם? רגע! הלא ידוע לנו שגם על הנשים לא נפסק העונש. הנשים היו מחבבות את הארץ. לא בכו. הרי כל הנשים, יחד עם מי שהיה אז הטף, נכנסו לארץ (רש"י על במדבר כו סד). מרים היתה האשה היחידה שמתה במדבר - מדרש אספה - במדבר כ (א). מדוע לא נזכרו בפסוק יחד עם הטף?

התשובה היא, שברגע מכריע זה נכשלו הנשים. מעלו בתפקידן. האשה לא נבראה להיות צודקת ונבונה לטובת עצמה, כאמור. במתן התורה נרמז השוני בין זכרים לנקבות: "כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל" (שמות, יט, ג) אמירה לנשים, הגדה לאנשים. ראיתם של הגברים ממוקדת בהלכות, בפרטים ובדיוקים. ראינו זו מעניקה להם תמונה מפורטת ומדוקדקת. אבל היא עלולה להקשות עליהם להכיל את היריעה פְּלָה ולהבין את מהות המעמד. קורה, שכשהאיש רואה היטב את כל אחד מהעצים, הענפים, העלים, הפרחים והפירות... האשה רואה, במבט כולל, דווקא את היער.

הכוחות והכשרונות המיוחדים של האשה הוענקו לה כדי להשלים את ראייתו של האיש. של אישה בביתם הפרטי, של אביה, של אחיה. אבל גם על כלל הציבור מְסָגֶלֶת אשה אחת להשפיע, בדרך צנועה ומקְבֵּלֶת. האם יש מי שמפקפק היום בגודל עשייתה של הגברת שרה שנירר לפני דורות אחדים, כשהבינה מה נחוץ לעתיד בית ישראל?

קל לנו להבין איך הפחידו דברי המרגלים את הגברים יוצאי מצרים. עמלק, מלחמה, אדמה שמוציאה פירות משונים, מסעי הללויות בכל מקום, בעיות פרנסה... שקעו בפרטים ששמעו ונשתבשה להם התפיסה של ארץ טובה ורחבה ושל הבטחתו של א-ל מוציאם ממצרים. וכל הגברים בכו בלילה ההוא.

בדיוק בנקודה ההיא היה נחוץ מְבָטֵן המקיף של נשות הדור. ובדיוק בלילה ההוא החרישו.

שתקו. אולי משיקולי צניעות, אולי מאיום העדה שאמרו לרגום באבנים את כלב ואת יהושע. שכחו את מסר הכנגדו-להלחם, את החריפות של שרה אמנו, התמימות הפשוטה של מרים נביאתנו - עתידו של עם ישראל אינו דבר שהשתיקה יפה לו!

הנשים שתקו והגברים המשיכו לבכות. תהליך יציאת מצרים נִעְצָר, וגאולת העם התעכבה. עשרות שנים במדבר. אבל לא רק. מאז אותו לילה, ליל בכיה של חנם, נקבעה לנו בכיה לדורות

(תענית כט). ועברו על עם ישראל גלויות ונדודים, חורבנות וצרות מי ימנה.

והנה, אחרי דורות רבים כל-כך של יגון, החזיר אותנו רבונו של עולם ברחמי הרבים לארץ ישראל! העם הגיע לנקודה מקבילה בתולדותיו, כאשר מְכֻרַח הגלות הוצאנו, ולגאולה השלמה והמושלמת טרם הוּבְּאָנוּ.

זה הזמן לנשים לפרוע את החוב.

יש באמתחתה של האשה של היום כלים שלא היו לקודמותיה במדבר. היא למדה היטב את סְפֹרֵי האמהות הקדושות, וגם את לקח הַכְּשָׁלוֹן ההוא. היא מדמיינת בתחושת החמצה את האלמנות הקשישות ההן, העוברות בכבודות את הירדן, כשהיו יכולות במאמצי שכנוע לחסוך את השנים ולהכנס צעירות ושמחות. מְקָרִים לה גם סְפֹרֵי חז"ל מן העבר על כח ההשפעה של האשה.

- מעשה בחסיד אחד, שהיה נשוי לחסידה אחת ולא העמידו בנים זה מזה. אמרו אין אנו מועילים להקדוש ברוך הוא כלום. עמדו וגרשו זה את זה. הלך זה ונשא רשעה אחת ועשתה אותו רשע, הלכה זאת ונשאת לרשע אחד ועשתה אותו צדיק. הוי, שהכל מן האשה: (בראשית רבה יז ז).

וגם: מעשה בכהן אחד שהיה רואה את הנגעים. מָטָה ידו, בָּקַשׁ לצאת לחוצה לארץ. קרא לאשתו אמר לה: בשביל שבני אדם רגילין לבוא אצלי לראות את הנגעים, קשה עלי לצאת מעליהם. אלא בואי ואני מלמדך שתהא רואה את הנגעים: אם ראית שְׁעָרוֹ של אדם שיבש המעין שלו, תהא יודעת שלקה, לפי שכל שְׁעָרִי וְשְׁעָרִי ברא לו הקב"ה מעין בפני עצמו שיהא שותה ממנו. יבש המעין שלו - יבש השער. אמרה לו אשתו: ומה אם כל שְׁעָרִי וְשְׁעָרִי ברא לו הקב"ה מעין בפני עצמו שיהא שותה ממנו, אתה שאתה בן אדם, וכמה שערות יש בך, ובנין מתפרנסין על ידך, לא כל שכן שיזמן לך הקב"ה פרנסה! לפיכך לא הניחה אותו לצאת חוצה לארץ. (תנחומא תזריע ו)

באמתחתה נמצאת גם הדוגמה העצמתית הקרובה יותר לימינו, הסְפֹרִי של שרה שנירר, ואת כל המוסר שהעבירו המורות הנפלאות שקמו בישראל בעקבותיה.

- ודוגמא נוספת מהשנה האחרונה: לפני חדשים אחדים, אשה חרדית מכפר חב"ד חוללה מהפכה במשרד הבטחון. כשבנה ישראל יודקין, הי"ד, נפל במלחמה. החליטו לקבורו בהר הרצל, ונדהמה המשפחה לגלות שמשרד הבטחון דורש אחידות בכתובת המצבה ואינם מרשים את האותיות הי"ד! בצניעות אך באומץ ובנחישות, הצליחה האם השכולה להביא את הדבר לתקשורת ובהצגה נרגשת של טיעון יהודי מובהק, הצליחה לגרום לחץ על מקבלי ההחלטות ולהביא להפיכת הכלל האומלל הזה. בעקבות ההפיכה, מאות בקשות ישנות לכתובת הי"ד על מצבות נופלים פתאום נענו בחיוב, והמצבות תוקנו! -

לפני שנים לא רבות נוסד ארגון 'קדושת ציון', שמשמיע מסר חזק לכל מי שחרד לדבר ה', על הפנמת המודעות המחייבת של שיבתנו לארץ ישראל, ועידוד העשייה כדי לקדם את החלת שלטון התורה על העם השוכן בציון.

בארועי הארגון, בְּיַעֲדוֹת השנתיות, תמיד מוכרז: עזרת נשים פתוחה. נשים רבות נמנות בין קוראי הגלינות.

חזקה על אשה כזאת, שהיא מזהה את מקומנו בהיסטוריה ושהיא מוכנה גם לקבל על עצמה את אחריות התקון הגדול הזה. ממקום בינתה ובכוחות העז-כנגדו שבהם ניחנה, היא מְסָגֶלֶת לשפוך אור חדש על מצב העם, על ממשלתו, על דרכים לפעול לשְׁנוּי, ואולי אפילו - כדבורה השופטת - על עניני צבא ומלחמה. יש שתדע לעזור או להלחם בקול קורא - תמיד בנועם, בנחת, ובצניעות - ויש שתפעל בהשפעה סמויה ונסתרת יותר.

אם באשמת שתיקת נשים צדקניות שבאותו הדור נדחתה גאולת אבותינו, תבואנה הצדקניות שבדור זה ותזכינה להביא להשלמתה.

עזרת הנשים פתוחה. עזרת הנשים חובה.

ש' סלייטר

יום חמישי ב' סיון
18:45 סמוך לכותל המערבי
פרטים בעמוד 3 ובגב הגליון <<

המחלקה למורשת ישראל

שאלו שלום ירושלים ישליו אהבין

♦ אורחי ציון ודורשיה מוזמנים לשאול בשלומה ♦

באירוע המרכזי לדורשי ציון בטהרה
 במסגרת הועידה הארצית השמינית
 לכבודה של ירושלים עיה"ק

להודות ולהלל לה' יתברך ולשמוח בצוותא על הנסים שעשה עמנו בימים ההם

ובשנה הזאת בשוכנו לחלקי ארצנו האהובה והמקומות הקדושים

ולבקש **השבתנו - ונשובה** לשוב אל ה'

ולדרוש מלכות שמים, מלכות בית דוד ובנין אריאל

אירוע מרומם מרגש מחזק ומרתק

מרכז דוידסון

המפואר והמרווח

בכניסה לכותרת המערבי

בשעה

18:45

יום רחמישי

ב' סיון - יום המיוחד

אור לג' בסיון ליל שישי

נ"ח שנים ליום אשר נחו בו היהודים מאויביהם בשנת הניסים תשכ"ז

כניסה חופשית | עזרת נשים פתוחה

לפרטים נוספים חייגו 079-6073701
 או בדוא"ל OFFICE@KEDUSHASTZION.ORG

במעמד סגן ראש העיר אריה קינן
 מחזיק תיק מורשת ישראל